

FØRSTE SANG

Syng os, gudinde, om vreden der greb Peleiden Achilleus, vreden, den fæle, som voldte Achaierne tusinde kvaler, sendte behjertede sjæle af talrige helte til Hades og lod dem selv blive slængt som rede for hurtige hunde, grådige gribe og ravne så Zeus's vilje blev fuldbragt – helt fra den første stund da striden begyndte imellem folkene drot Atreiden og gudernes lige Achilleus.

Hvem blandt guderne var det der satte dem op mod hinanden?

Letos og Zeus's søn! For grebet af harme mod kongen lod han en hærgende pest bryde ud i hæren, så krigsfolk ynkeligt døde, fordi Atriden forhåned hans bønpræst, Chryses, dengang han kom til Achaiernes hurtige skibe og ville købe sin datter tilbage for talløse gaver.

I sine hænder bar han sit gyldne scepter med uldbånd viet til skytten Apollon. Han bønfuldt alle Achaier, mest dog af alle de to Atreider, folkene's fyrster:

"Atreus' sønner og alle I benskinneklædte Achaier! Måtte blot gudernes slægt i Olympens boliger undere jer at erobre Priamos' by og få lykke til hjemfærd!

Mig skal I frigi min datter, ta mod mine gaver og frygte sønnen af Zeus, Apollon der rammer sit mål fra det fjerne!"

Da gav de andre Achaier til kende man nok skulle vise agt for den hellige præst og ta mod hans strålende gaver. Men Agamemnon var lidet fornøjet og sendte den gamle bort med knubbede ord og gav ham en ordentlig tøffel:

"Vogt dig, du gamle, for én gang til at lade mig se dig her ved de kurvede skibe og prøve at blive her længer! Da skal du ikke få gavn af din stav med guddommens uldbånd. Hende frigir jeg ikke. Før dér skal hun ældes i borgen hjemme i Argos hos mig, langt væk fra sit fædrene bosted, mens hun går til og fra ved sin væv eller deler mit leje. Tir mig så ikke, men gå, så længe du endnu kan slippe."

Det var hans ord, og gubben blev bange og lystred hans orde. Tavs gik han bort langs stranden ved havets brusende brænding. Da han blev ene, bad han til fjernskytrefyrsten Apollon, herskeren Zeus's søn med den yndigt krøllede Leto:

"Hør mig, du sølvbuevæbnede gud, som værner om Chryse og om det hellige Killa, du Tenedos' stærke behersker,

Smintheus! Om jeg engang har rejst dig et prydligt tempel, om jeg engang har brændt dig glinsende køller på altret, både af tyr og af ged, da opfyld dette mit ønske!

Lad dine bueskud straffe Danaerne for mine tårer!"

Således bad han, og Foibos Apollon lyttede til ham.

Og fra Olympens top steg han ned, forbitret i hjertet; om sine skuldre havde han bue og omvundet koger; pilene raslede over hans skulder, imens han i vrede hastigt begav sig af stred; og hans fremfærd lignede natten.

Langt fra skibene slog han sig ned og sendte et pilskud. Skrekkelig lød den klang der kom fra hans sølvhvide bue.

Først gik han løs alene på æsler og hurtige hunde.

Dog snart sendte han pile mod folkene selv, og han traf dem hårdt. Og bestandig brændte der ligbål tæt ved hinanden.

Pilene faldt ni dage i træk som hagl over lejren,

men på den tiende kaldte Achilleus folket til samling.

Det var sat i ham af fru, den liljearmede Here

som havde ondt af at se Danaerne dø for sit øje.

Og da så folket var mødt, og alle var blevet forsamlet, trådte Achilleus frem og talte sådan iblandt dem:

"Atreus' søn, nu tror jeg vi snart må rejse beskæmmet hjemad igen, om ellers det lykkes at flygte for døden, nu hvor Achaierne knuses af både krigen og pesten.

Kom, lad os derfor spørge en offerkyndig, en spåmand eller en tyder af drømme – for drømme blir sendt af Kronion – som kan fortælle hvorfor Apollon er sådan forbitret, om han har noget imod vore lovninger og hekatomber, så at han ved at få røgen fra får og lydefri gedder kunne formås til at afvende al denne massedød fra os."

Det var hans ord, og han satte sig atter. Og Thestoriden, Kalchas, den bedste fortolk af fugle, rejste sig blandt dem; han havde kyndigt rede på nutid, fortid og fremtid og havde styret Achaernes kurs til Iliens strande ved sin profetske kunst, som han havde fra Foibos Apollon.

Velsindet tog han til orde og talte således iblandt dem:

"Zeus' yndling Achilles, du ber mig om at forklare vreden som fjernskytten Foibos Apollon har fatet imod os. Det skal jeg sige, og husk mine ord, men sværg mig forinden troligt at ville beskytte mig både i ord og i handling. Sikkert bliver den mand fortørnet der ejer den største

magt over alle Argeierne, ham som Achaierne lystrer.

For når en konge er vred på en undersåt, er han jo stærkest.

Selv om han nok for en stund er i stand til at sluge sin vrede, gemmer han dog sit nag i sit bryst til senere tider for at få hævn. Fortæl mig om du vil beskytte mig mod ham?"

Da tog den fodrappe helt Achilles til orde og svarede:

"Sig kun modigt den tydning du har af gudernes viljel!

For ved Kronions yndling Apollon, den gud som du ber til,

Kalchas, når du forklarer Danaerne gudernes varsler:

dig skal ingen, så længe jeg lever og ser over jorden,

lægge sin hånd på her ved de spantebuede skibe,

ingen af alle Danaer, ja selv ikke kong Agamemnon,

ham der nu stoltelig kalder sig ypperst af alle Achaier!"

Da fik den prægtige sandsiger mod og talte således:

"Intet har han imod vore lovninger og hekatomber,

men for sin bønpræsts skyld som hånedes af Agamemnon,

fik sine gaver vraget og nægret sin datter tilbage,

er det at Foibos har sendt os nød og vil sende os mere.

Og han vil ikke befri os for denne forfærdende farsot

før vi har sendt hendes far hans øjensplilende pige

uden betaling og pris og offer en hel hekatombe

til ham i Chryse. Måske kan vi da formilde hans vrede."

Det var hans ord, og han satte sig atter. Da rejste sig blandt dem

Atreus' søn, den tapre og mægtige dron Agamemnon,

såret og bitret. Hans hjerte blev sort og fyldtes af heftig

stridslyst, og som en gnistrende ild var begge hans øjne.

Og med et hadefuldt blik gik han først i rette med Kalchas:

"Ulykesspåmand! Endnu har du aldrig varslet mig fordel!

Altid er det det onde du fryder dig ved at bebude!

Aldrig har du forkynnet noget godt eller ladet det hændel!

Også nu her når du tolker Danaerne gudernes grunde,

får du det til det er klart at Fjernskytten sender dem plager

før at jeg nægter at ville ta mod hans herlige gaver

og gi Chryseis fri, fordi det er hende jeg ønsker

i mit palads. Ja, mer end min ægte viv Klytæmestra

vil jeg ha hende, som hverken i vækst og figur eller klogskab

eller i fermhed og flid står spor tilbage for hende.

Dog vil jeg gi hende fri, hvis det er det bedste at gøre.

Folkene ønsker jeg raske og ikke døde og borte.

Giv mig så straks en anden belønning, så jeg ikke ene

blandt Argeierne står uden pris. Det var dog for ringe.
Alle kan I jo se hvor skøn en løn jeg går glip af!"

120

Ham gav den fodrappe helt Achilleus svar, og han sagde:
"Atreus' hædrede søn, din grådighed søger sin ligel!"

Hvor skal Achaierne finde en anden gave at gi dig?

Gods der er fælles for alle, det ved vi jo nok det er småt med.

Alt hvad vi fik i de byer vi tog, er retteligt uddelt;

125

det kan vi ikke forlange skal omfordeles fra grunden.

Lyd nu guden og send hende hjem! Achaiernes sønner

gir dig siden hen tre- eller firefoldig erstatning

om engang Zeus gir os lov til at plyndre det knojende Troja."

130

Dette var svaret han fik af den stærke drot Agamemnon:

"Prøv du nu blot ikke på, guddommeligt smukke Achilleus! –

selv om du også er brav – at spise mig af med et løfte!

Vil du da selv beholde din løn og la mig sidde uden?

Og stille krav til mig om bare at afgive pigen!

135

Ja, hvis Achaiaas stormodige mænd vil gi mig en gave,

storsindet afmålt så den i kostelighed er den samme.

Men hvis de ikke vil det, da kommer jeg selv for at hente

enten hvad du eller Ajas har fået eller Odysseus.

Så blir det den jeg vælger's tur til at føle sig harmfuld.

140

Dog – den sag blir der lejlighed til at tale om siden:

nu vil vi sætte et sortjæret skib i det glitrende saltvand,

få det bemander med folk og fyldt med en hel hektombe

og få Chryseis om bord, den ferskenkinnede pige.

145

En skal være dets fører, en mand der er prøvet og rådsnat,

Telamons søn eller heltens Idomenes eller Odysseus

eller du selv, Peleide, din alleruhyligste krigeri!

Du kan så bringe vort offer og afvende Fjernskyttens vrede."

150

Men Peleiden så i forbitrelse på ham og sagde:

"Føj, du i skamløshed klædte, gement beregnende stymperi!

Kan vel nogen Achaier med lyst ta imod dine ordrer

om at gå med på din færd eller slå imod dine fjender?

Det var jo ikke på grund af de spydkampdygtige Troer

at jeg kom her for at kæmpe, og mig har de ikke gjort uret,

aldrig har de berøvet mig hornkværg, endelige heste,

ej heller hærget min høst på Fthias muldringe agre,

som giver mænd god vækst; for imellem står talrige bjerge

med dets skyggende åse, og havet bruser med bølger.

Dig, din skamløse karl, har vi fulgt for at volde dig glæde,

155

sætte din bror og dig selv i respekt ved Troja, din køteri!
Det er du ligeglad med og ænsar det ikke en tøddel!

160

Tilmed truer du med at rane min hæder og kampløn,

den som jeg vandt for min møje og fik af Achaiernes sønner!

Aldrig får jeg en pris som du, når Achaierne plyndrer

en af Trojanernes gode og velbefolkede byer,

selv om det hårdeste slid i stridens omskifteligheder

tilfalder mine to hænder. Men når så byttet skal deles,

da bliver din løn størst, og med lidet må jeg la mig nøje

når jeg begir mig til flåden på stranden, træet af at kæmpe.

Nu vil jeg drage til Fthia. Langt bedre er det minsanden

at vende hjem med min flåde af svajede skibe end høste

vanære for at få dig gjort rig på guld og på skatte."

Dette var svaret han fik af mændenes drot Agamemnon:

"Rejs du bare når det er din lyst! Jeg beder dig ikke

blive for min skyld mer. Jeg selv har jo talrige andre

med til at skaffe mig hæder, især den vise Kronion.

Du er mig ledest af alle de Zeuspofostrede konger!

Altid er du kun ude på splid og krige og kampe.

Er du end aldrig så stærk, så har du jo det fra en guddom.

Rejs med de skibe og mand som du har, og sid på din trone

blandt Myrmidonernes folk. Jeg agter dig ikke en tøddel,

ænsar ej heller din vrede, ja jeg vil true dig sådan:

Ligesom Foibos Apollon berøver mig Chryses's datter,

som jeg nu agter at sende herfra på mit skib med mit mandskab,

kommer jeg selv til dit telt og tar din blussende pige

fra dig, den æresbevisning du fik. Så kan du vel fatte

hvor meget stærkere jeg er end dig! Og andre kan dy sig

for at stå frem som min lige og prøve at måle sig med mig!"

Ordene sved i Achilles, og i hans behårede bringe

valklede hans mandige hjerte i tvivl fra side til side:

skulle han rive sit hvassede sværd fra låret og jage

alle de andre op og ta livet af kong Agamemnon

eller betvinge sin vrede og tøjle sin fyrige iver?

Medens han stod og gjorde sig sådanne tanker og netop

var i begreb med at drage sit sværd, kom Pallas Athene

ned fra Olympen, sendt af den liljecarmede Here

som var dem begge to god og kered sig ligeligt om dem.

Bag ham stod hun med ét og trak i hans lysblonde lokker,

synlig alene for ham og usynlig for alle de andre.

195

Skrækslagen vendte Achilles sig om og kendte på stedet Pallas Athene. Det lyste forfærdende i hendes øjne.

200

Dog tog han straks til orde med denne bevingede tale:

"Datter af aigistryren Zeus, hvortor er du kommet? Er det for selv at se Agamemnons overmodsbrynde?"

205

Det vil jeg sige dig klart, og således bliver det fuldbragt: for sin hovmodige færd kan han snart nok hente sig døden."

205

Og han fik svar af Athene, gudinden med lynende øjne:

"Nej, for at standse din lyst til drab er jeg kommet fra himlen, om du vil lystre mig, sendt af den iljearnede Hete, som er jer begge to god og kerer sig ligeligt om jer.

205

Dæmp din stridighed ned og drag ikke sværdet af skeden! Nej! Men med ord kan du ærte ham alt hvad det ellers skal være.

210

For jeg vil sige dig noget, og det skal nok blive opfyldt: Du skal med tiden få tre gange flere så prægtige gaver for denne tort du har lidt. Behersk dig og gør som vi siger!"

210

Da tog den fodrappe helt Achilles til orde og svarede: "Høje gudinde, et påbud fra jer er man nødt til at følge,

215

er man end aldrig så vred i sit liv. For det er det bedste. Den der har øre for gudernes bud, han har deres øre."

215

Dermed standse han næven på slagsværdets sølverne fæste, jog det tilbage i skeden og undlod ikke at lyde

220

Pallas Athenes befaling. Og hun forsvandt til Olympen, aigistryren Zeus's palads og de øvrige guder.

220

Men Peleiden gik atter med giftige skoser i rette

225

med Agamemnon og slog ikke af på sin heftige vrede: "Vinvom, du der har mod som en gense og blik som en køter!

225

Aldrig har du haft mod til at ruste dig sammen med folket og gå i krig eller sammen med os, Achæernes fyrster,

225

lægge en fælde. For dig er det jo det samme som døden! Det er en bedre fidus at negle sig gaver fra alle

225

dem i Achæernes hær der har mod til at sige sin mening. Folkeopdædende drot som behersker elendige pjaltel!

230

Ellers, Attride, var denne din høvenhed blevet din sidste! Det vil jeg sige dig klart og gøre en storladen ed på:

230

Altså, ved denne min stav som aldrig får blade og knopper mer fra den stund den forlod sin stub i bjergenes højder,

235

eller får væksten igen; for bronzekniven har skrællet barken og bladene af, nu holder Achæernes sønner

235

staven i deres hånd når de sidder til døms og beskytter

235

retten, som kommer fra Zeus, så du ser det bliver en stor ed: Visselig kommer den time hvor alle Achæier vil savne

240

Peleus' søn, og da kan du ikke, hvor slemt du end græmmes, hjælpe når mange blir spiddet af manddrabsvolderen Hektor.

240

Da skal du bittert få dit hjerte i stykker i brystet over at have foragtet den bedste Achæier så blodigt."

245

Således talte Achilles og kastede sit seceper til jorden, staven beslæet med nagler af guld, og satte sig atter.

245

Overfor stod Attriden forbitret. Men hurtigt var Nestor oppe, den milde forhandler og gode taler fra Pylos;

245

og fra hans læber flød det med ord så søde som honning. Han havde levet og set to menneskeslægters forsvinde,

250

mænd som var føstret og født med ham i det hellige Pylos. Tredje generation var det nu han herskede over.

250

Venligt sindet imod dem begge talte han til dem: "Jamen dog! Stor er den sorg der nu vil ramme Achæia.

255

Det blir en fryd for Priamos selv og Priamos' sønner, ja, der blir jubel i alle de andre Troers hjerter,

255

hvis de får nys om at I er så stygt i strid med hinanden, I som er ypperst i råd og i kamp af alle Danaer!

255

Lyt I til mig! I to er jo begge langt yngre end jeg er, og jeg har truffet en del helt andre karle i min tid

260

end selv jer, og af dem var der ingen der kimsede ad mig. Aldrig har jeg set magen til mænd, og jeg når det nok ikke,

260

folk som Peirithoos, Dryas og Kaineus, folkenes hyrde, eller Exadios eller den herlige helt Polyfemos

265

eller som Aigeus' søn, den guddomsliknende Theseus! De var de stærkeste mænd blandt jordiske menneskevesner,

265

og som de stærkeste gik de i krig med de stærkeste bæster, bjergenes vilde Kentaurer, som faldt i græsselig mængde.

270

I deres lag var jeg også med og var kommet fra Pylos, fjernt fra er afsides land; for de bad mig selv om at komme.

270

Jeg gjorde mit i den kamp. Men med dem ville visselig ingen vove en strid af de folk der nu til dags lever på jorden.

270

Dog gav de agt på mit ord og fulgte de råd som jeg gav dem. Gør I det samme, I to! Det bærer jer visselig bedre!

275

Du skal ikke, så stærk du end er, berøve ham pigen, lad ham beholde den løn han fik af Achæernes sønner!

275

Du, Peleide, skal ikke opsætsigt skændes med kongen! Man har jo aldrig set at en seceperbærende konge,

275

som har sin hæder fra Zeus, får mindre af byttet end andre. Er du end aldrig så stærk og har en gudinde til moder, er han din overmand siden han byder som drot over flere.

280

Du, Atreide, behersk din harm! Jeg ber dig personligt: yp ikke længere kiv med Achilles; han er jo for alle os fra Achaia et værn og en mur i de sllemme bataljer."

285

Dette var svaret han fik af den stærke drot Agamemnon: "Gamle mand! Hvad du siger mig dér, kan du gerne ha ret i.

Men denne mand gør krav på at hæve sig over os alle, herske over os alle, bestemme som drot for os alle, hundse med alle. Men ikke enhver vil la sig det byde.

290

Selv om de evige guder har gjort ham så god med en lanse, skal han så derfor ha lov til at fremsætte sådanne skeldsord?"

Prompte fik han et svar af den lysende kæmpe Achilles:

"Man måtte kalde mig både kujon og jammerlig usling dersom jeg bøjede mig for dig i alt hvad du gir mig besked på. Sligt kan du byde andre, men mig skal du ikke forsøge at kommandere med. Jeg tænker jeg lyster dig ikke.

295

Men der er én ting til jeg vil be dig nøje bemærke:

løfte min hånd for at slås for et pigebarns skyld vil jeg ikke, hverken med dig eller andre, der sådan tar gaver tilbage.

300

Hvad der i øvrigt er mit ved min velkalfætrede sejler, deraf tar du slet inret og fjerner det uden mit minde.

Versågod, prøv du det blot – så alle kan se det er alvor!

Da skal dit blod med det samme stå sort i et sprøj om min lanse!"

Efter så hidsig en strid på knubbede ord med hinanden

305

rejste de sig, og med det var mødet ved skibene opløst.

Peleus' søn gik bort til sin lejr ved de langlige skibe

fulgt af Menoitios' søn og sit mandskab, mens Agamemnon

nu lod et hurtigt skib trække ud i havet fra stranden,

valgte en snes til at ro og lod hekatomben til guden

310

laste; han bragte personligt den værne Chryseis til sæde.

Så gik den snilde Odysseus om bord som skipper på færd.

Dermed var alle på plads og for ad de skummende stier.

Men Agamemnon gav alle besked på at tvætte sig rene.

Alle tvættede sig da og kastede snavet i havet,

ofrede lydefri hekatomber til Foibos Apollon,

315

både af tyr og af ged, ved bredden af bølgenes øde.

Osen af fedtet steg op mod himlen og hvirvled i regn.

Alt dette havde de travlt med i lejren, men kong Agamemnon

glemte ikke sin trussel imod Peliden Achilles.

Og til Talithybios samt Eurypates tog han til orde,

320

to af hans gode herolder og raske befjente, og sagde:

"Gå I to straks til det telt som huser Peliden Achilles! Tag den værne Briseis ved hånden og før hende til mig!

Dersom han ikke vil gi hende fra sig, kommer jeg mandtærk

til ham og tar hende selv. Og dét skal bekomme ham værre!"

325

Det var hans ord, og de trådte af med hans barske befaling.

Trevent gik de af sted langs bredden af bølgenes øde.

Og da de nåede de kry Myrmidoneres telte og skibe,

fandt de Peliden nær ved sit telt og sit tjærede fartøj.

Dér sad han og blev just ikke glad ved at se deres komme.

330

Bange og fyldt af respekt for droten standse de begge

uden at sige et ord og uden at spørge om noget.

Men han fornåm det i hjerte og lunge og talte således:

"Vær I hilset, herolder og bud fra mænd og fra guder!

335

Træd I blot frem! I har ingen skyld. Den har Agamemnon

som har beordret jer til at hente pigen Briseis.

Nå ja, så gå da og hent hende ud, min ædle Patroklos,

og la dem ta hende med. De to skal selv være vidner,

både for salige guder og mænd af dødelig herkomst

340

og for den stivstikkerdrot, hvis man står i kommende dage

og er i nød for min hjælp til at afvende død og massakre.

Han færter visselig frem i råt og forderveligt afsind

uden først at ha lært at se både frem og tilbage

før at Achaier kan leve og kæmpe ved skibenes leje."

345

Og hvad hans ven havde bedt ham om, det gjorde Patroklos,

hentede Briseis fra teltet, den ferskenkindede pige,

og lod dem ta hende med. De gik til Achaernes skibe,

men det var modvilligt pigen gik med dem. Peliden Achilles

gråd og skyndte sig bort, han satte sig fjernt fra de andre,

350

tæt ved det skumgrå hav og så det forsvinde i dissen,

mens han med hænderne åbne bad manges en bøn til sin moder:

"Mor, du har født mig til livet om end det kun bliver stakket!

Da skulle tordenen Zeus på den høje Olymp i det mindste

have forlenet mig hæder. Men ikke en døjt har han givet.

355

Før nu har Atreus' søn, den mægtige kong Agamemnon,

vanæret mig. Han har ranet min løn og beholder den hos sig."

Det var hans ord, og han gråd. Han blev hørt af sin værdige moder

nede fra havets dyb hvor hun sad hos sin aldrende fader.

Hurtigt dukkede hun op af det skumgrå hav som en tåge, satte sig hen for sin søn som han sad og fældede tåter, klappede hans hår og nævnte hans navn og talte således:

"Barn, hvad græder du for? Hvilken sorg har ramt dig i hjertet? Sig det og skjul det ikke! Vi begge må vide det sammen."

Og med et dybt suk svarede den hurtige løber Achilleus: "Alt det ved du jo selv! Hvorfor da fortælle dig alting?"

Vi gjorde togt imod Thebe, Eëtions hellige kongsstad, lagde den øde, tog bytte og førte det her til vor skabslejr. Og der blev delt retfærdigt imellem Achaïernes sønner, og til Atriden gav de Chryseïs, en ferskenkindspige.

Siden kom Chryses, en præst for fjernskytten Foibos Apollon, selv til de bronzeklædte Achaïeres hurtige skibe

for med utallige gaver at købe sin datter tilbage;

i sine hænder bar han sit gyldne scepter med uldbånd viet til skytten Apollon. Han bønfalet alle Achaïer,

mest dog af alle de to Atrider, folkenes fyrster.

Da gav de andre Achaïer til kende man nok skulle vise agt for den hellige præst og ta mod hans strålende gaver.

Men Agamemnon var lider fornøjet og sendte den gamle bort med knubbede ord og gav ham en ordentlig røffel.

Vred måtte præsten da gå sin vej. Men han bad, og Apollon hørte hans bøn – for han holdt så meget af denne sin tjener –

og lod en ond pil ramme Argeierne. Folkene døde efter hinanden i træk. Og guddommens dræbende pile

føj overalt i Achaïernes lejr. En klarsynet spåmand tolkede dog for os sin viden om tegnet fra fjernskytten Foibos.

Jeg var den første der sagde vi skulle forsone Apollon.

Da blev Atriden grebet af vrede, sprang op, og den trussel som han lod falde, den har han nu udført. Nu blir Chryseïs

sendt på et fejende skib af Achaïer med spillende øjne hjemad til Chyse, og med sig om bord har de gaver til guden.

Men fra mit telt har to herolder nu fjernet Briseïs, pigen jeg fik til hæder og løn af Achaïernes sønner.

Men har du styrke dertil, tag hånd om dit prægtige afkom! Gå til den høje Olymp og bønfalet Zeus, hvis du ellers

fordum har skænket ham glæde i hjertet i ord eller gerning.

Oftre har jeg jo hørt dig hjemme i hallen hos fader nævne din død og berette hvorledes du ene af alle evige guder fik udfriet Zeus af forsmædelig klemme,

360

365

370

375

380

385

390

395

da de Olympiske guder forsøgte at slå ham i lænker – Here tilige med Pallas Athene såvel som Poseidon.

Da var det dig, gudinde, der reddede ham og fik hentet hundredamskampen op på Olympens mægtige snemark, ham som guderne kalder Briareos, andre Aigaion –

han kan jo nemlig ikke engang hans far hanle op med. Stolt af sin kraft tog han plads hos Zeus. Og de salige guder glemte forskrækket enhver idé om at slå ham i lænker.

Knæl du for ham og mind ham om det med din arm om hans hase, se om han ikke vil give sin hjælp til Troernes skarer og la Achaïerne drive tilbage mod havet og flåden,

fælde og dø, så de ser de rigtig har glæde af kongen, og det går op for Atriden, den mægtige drot Agamemnon, hvad han forbrød ved at håne Achaïernes stærkeste kæmpe."

Derpå tog Thetis til orde og svarede med tåre i øjet:

"Ak dog, mit barn! Hvertil har jeg fostret og født dig med smerte? Blot du dog sad uden tåre og græmmelse ved dine skibe, siden der kun er forundt dig så kort og stakket et livsløb.

Nu skal du både dø ung og plages mere end alle andre. Til ulykke var det jeg bar dig til verden i hallen.

Hvad du har sagt skal jeg gå til Olympens snehvide tinder for at fortælle til Zeus og prøve tordenrens vilje.

Bliv du blot siddende her ved de hurtigsejlende skibe, vred på Achaïernes sønner, og hold dig bare fra krigen.

Zeus tog i går med alle de andre guder til festmad hos Aithiopenes prægtige mænd på Okanos' bredder.

Han vender hjemad igen til Olympen om elleve dage. Da skal jeg opsøge Zeus i hans hal med dens tærskel af bronze.

Dér vil jeg ta om hans knæ, og jeg tænker han gør som jeg ber ham."

Og med de ord forsvandt hun, og ham lod hun ene tilbage med hans forbitrelse over den stramtombæltede pige som man tog fra ham med magt. Imens var den snilde Odysseus med hekaromben til guden på skibet fremme ved Chyse.

Og da de vel var inde i havens skærmede vande, strøg de sejlet og pakked det ned i bunden af skibet, sænkede masten på plads i sin holder med fortaget firet, skoddede raske på årene ind til pladsen for anløb,

kastede draget fra stavnen og trossen agterud landværts. Så gik de selv fra borde på stranden hvor bølgerne brydes og fik de hundrede køer til fjernskytten Foibos ilandsat.

400

405

410

415

420

425

430

435

Så blev Chryseis ført ind fra det højsøgende fartøj af den forslagne Odysse; han overgav hende ved altret i hendes faders hånd og talte således til ham:

440

"Chryses, mændenes drot Agamemnon har ladet mig sende her med din datter til dig og til Foibos en ren hekatombe, så at Danaernes folk blir skånet og guden formildet, som har beskikket Argeierne gru og jammerlig plage."

445

Dermed gav han den gamle hans datter i hænde; han modtog pigen med fryd. Og de lod i en fart hekatomben til guden stille på række og rad ved det smukt opbyggede alter, tværte hænderne rene og løftede offerkorn i dem.

450

Så bad Chryses en lydelig bøn med hænderne oprakt:

"Hør mig, du sølvbuevæbnede gud som værn om Chryse og om det hellige Killa, du Tenedos' stærke behersker!

Du som jo også tilforn har lyttet til mine bønner, hævder min hæder og tugtet Achaïernes sønner med hårdhed, lad du da nu også dette mit nye ønske ske fyldest:

455

skån Danaernes folk og aften massedød fra dem!"

Således bad han, og Foibos Apollon lyttede til ham. Men da de så havde bedt og kastet de hellige byggekorn, bøjede de dyrenes nakker tilbage og slagtede og flæded, udskar køllernes ben og viktede flomme omkring dem, to gange rundt, og ovenpå kom de fliter af skært kød. Der lod den gamle stegte på kløv og stærkede rødvin over. De unge stod hos med fængensgæfter i hånden.

460

Snart var køllerne brændt og den ristede indmad fortræret. Så skar de kroppen ud, stak kød på spiddenes skafter, stegte omhyggeligt alt og trak det så atter af spiddet.

465

Og da så møjen var endt og festmaden færdig og rede, åd de, og lysten var stor, men mad var der nok af til alle.

Da deres lyst til mad og til drikke var stillet til fulde, øsede svendene vin så det skummed om karrenes rande; og de gav alle en skænk i bæger til gudernes ære.

470

Hele dagen igennem forsonede Achaïernes knæse guden med dans og fejrede den sikre skytte med festlig sang af Pairenen i kor. Og guden frydedes ved det.

475

Men da så solen gik ned og mørket begyndte at komme, så gik de alle til ro ved skibets tøjrede trosser.

Straks de i kiningen så den rosenfingrede dawning, stævned de ud med kurs mod Achaïernes mægtige krigslejr.

Da fik de strygende bør af fjernskytten Foibos Apollon. Masten blev rejst, og det kridhvide sejl blev halet til knappen, brisen fyldte dets svulmende dug, og mørkladen bølge bruste og susse om kølen på skibet som skar gennem vandet. Fremad før det da hen over bølgen og fuldendte færden.

480

Og da de nåede frem til Achaïernes mægtige krigslejr, trak de det fjærrede skib på land og haled det højt op hvor der var sand, og stived det op med stærker og stave. Derpå spredtes de ad til hver deres skibe og telte.

485

Peleus' hertlige søn, den hurtige løber Achilleus, sad i sin vrede dér ved de hurtigstøjende skibe, viste sig hverken på tinge hvor mænd erhverver sig hæder, eller tog del i kamp, og det bed ham i hjertet at blive dér hvor han var. For hans hu og hans savn var krigen og gnyet.

490

Men efter elleve dage, da morgenen gryede den tolvte,

495

vendte de evige guder tilbage igen på Olympen, alle som én og med Zeus i spidsen. Og Thetis forglemte ikke sin søns besked, men steg fra det bølgende havdyb tidligt ved daggry op til Olympens himmelske højder.

495

Dér sad Zeus der skuer så vidt, for sig selv og alene øverst på tinden af hele det klippeforrevne Olympos.

500

Lige foran ham knælede hun ned og slyngede sin venstre arm om hans hase og tog ham med højrehånden om hagen, mens hun bønligt bad Kroniden, den øverste hersker:

"Alfader Zeus, om jeg før blandt guder har gavnat dig noget enten i råd eller dåd, så fyldestgør dette mit ønske!

505

Hævd mig Achilleus' ære, bestemt som han er til at leve kortest af alle. For nu har mændenes drot Agamemnon vanæret ham. Han har taget hans løn og ranet den fra ham.

Skaf du ham æren igen, du vise Zeus på Olympen!

Giv du Troerne styrke og sejr, så Achaïerne atter

hæder min søn og lader ham vokse med ærsbevisning!"

510

Således lød hendes ord; men skyernes samler Kronion svarede i lang tid intet og tav. Men Thetis holdt armen,

som var hun fastgroet, rundt om hans knæ og spurgte ham atter:

"Lov mig det sikkert og vist og sænk din pande som tilsagn!

Eller sig nej! For du har jo intet at frygte. Så ved jeg

at jeg af samtlige guder er ringest agtet af alle."

515

Vredt var svaret hun fik af skyernes samler Kronion:

"Hvilken fortrædelig sag! Du beder mig jo provokere

Here som sikkert vill lade mig bittert høre for dette.
Hun er i forvejen altid, endogså i gudernes påhør,
efter mig med sin kritik for at bistå Troernes krigsmænd.

520

Skynd du dig atter herfra, så Here ikke bemærker
noget. Jeg selv skal ta mig af sagen og få den i orden. –
Ja ja, så skal jeg da gi dig mit nik, så du føler dig sikker.
Det er den dyreste borgen fra mig blandt evige guder.
For har jeg givet mit nik, kan mit ord ikke gøres ugyldigt,
kan ikke tages tilbage, men bliver uvægerligt opfyldt.”

525

Og ved et nik med de blåsorte bryn bekræfted Kroniden
løftet; de lifftige lokker faldt frem fra alverdens beherskers
evige isse, en skælven fór gennem hele Olympen.

530

Det var det råd de holdt med hinanden. De skiftes, og Thetis
sprang i det dybe hav fra Olympens glimtende tinde,
Zeus gik hjem til sin hal. Og guderne rejste sig alle
fra deres stole for Zeus, og ingen vowed at vente

535

siddende, nu hvor han kom, men alle rejste sig for ham.
Han tog da plads på sin trone. Men Here var helt på det rene
med hvad hun selv havde set: at den sølvfødede Thetis,
barn af den gamle af havet, var kommet med arinde hos ham.

540

Spydigt og bidende talte hun straks til Kroniden og sagde:
”Hvad er det nu for en gud, din rænkesmed, der har søgt dig?
Altid er det din lyst bag ryggen på mig at beslutte
hvad du fordragtigt har pønset på selv. Du bekvemmer dig aldrig
til af dig selv at sige et ord til mig om din hensigt.”

Herpå fik hun til svar af guders og menneskers fader:
”Here, håb ikke på at få alt hvad jeg tænker at videl!

545

Det kan du slet ikke magte, hvor meget du end er min hustru!
Hvad der er egnet for andre at høre, skal herefter ingen
gud eller dødelig forud for dig få lov at erfare.

Hvad jeg betænker alene og uden gudernes viden,
der skal du bare slet ikke forsøge at spørge mig ud om!”

550

Herpå svarede fru, den kvæøjede Here:

”Strækindiagende Zeus, hvad er det for noget at sigel!
Før har jeg virkelig ikke forhørt mig og spurgt dig for meget.
Du har i ro og mag kunnet planlægge alt hvad du ville.

555

Nu befrygter jeg slemt at den sølvfødede Thetis,
barn af den gamle af havet, har fået dig rigtig besnakket.
Hos dig sad hun i morges og holdt dig med armen om knæet.
Hende tænker jeg gav du dit nik på at skaffe Achilleus

hæder og lade en mængde Achaiere falde ved flåden.”

560

Dette var svaret hun fik af skyernes samler Kronion:
”Sært, som du altid tænker dig ting og holder så vågent
øje med mig. Men det nytter dig ikke. Du kommer mig bare
mer ud af hjerte og sind. Og det skal bekomme dig ildel!

Dersom det er som du tror, er det nok fordi jeg vil ha det!
Ti du stille og sæt dig! Og gør hvad jeg har at befale!

565

Vogt dig! Thi alle de guder der bor på Olympen, kan intet
hjælpe dig om jeg gik frem og slog til med ubændige hænder.”

Der var hans ord. Og fru, den kvæøjede Here,
satte sig skræmt og tav, men sit hjerte måtte hun rvinge.

570

Guderne sad i hallen hos Zeus i ærgerlig tavshed.

Først til at sige et ord var den kunstberømte Hefaistos
som ville hjælpe sin mor, den liljearnede Here:

”Hvilken fortrædelig sag og umulig at udholde længer,
dersom I to for menneskers skyld skal skændes så heftigt
og bruge mund i gudernes kreds. Det herlige måltid
mister jo hele sin smag hvis den slags vræsen råder!

575

Mor vil jeg give det råd, og hun ved jo selv det er rigtigt,
at vise Zeus, vores far, respekt, så han ikke behøver
atter at skende og helt spolere vor glæde ved bordet.

580

Tænk om det virkelig blev den Olympiske lynsvingers vilje
at slå os af vore stole! – For langt den stærkeste er han.

Tag nu og stryg ham med håret med ord der er bløde og blidel!
Så blir Olympens behersker os god igen med det samme.”

Og med de ord sprang han op og greb et tohanket bæger,
rakte sin kære mor det i hånden og talte således:

585

”Mor, bekvem dig nu til det og tål det til trods for din smerte,
for at jeg ikke skal se min kære mor blive pryglet
for mine øjne og ikke, trods al den varme jeg føler,

magte at hjælpe. Olympens behersker er farlig at trodse.
Jeg kan jo huske en gang hvor jeg ønskede at hjælpe. Han fattede
fast om min fod og kyld mig ud over gudernes rærskel.

590

Dagen igennem fløj jeg, og først da solen gik under,
faldt jeg på Lemnos, og da var jeg snarere død end i live.
Der fik jeg hurtigt hjælp af Sintiske mænd efter faldet.”

595

Ved disse ord måtte Here med liljearnene smile,
og i sit smil tog hun mod pokalen hun fik af sit afkom.
Han skænked op fra venstre til højre til alle de andre
guder og øste med skeen den søde nektar af kummen.

Alle de salige guder brød ud i uslukkelig latter ved at betragte Hefaistos der piskede om i paladset.

600

Således festede de hele den dag til solen var nede, og var end lysten stor, var der nok af mad til dem alle, også af underskønt spil på lyren Apollon håndteret, eller af vekslende kvad som Muserne sang så det klinged.

605

Men da den skinnende sol med sit lys var sunket i havet, gik de alle, enhver til sit hus, for at søge sig hvile, der hvor Hefaistos, den vidt berømte haltende guddom, kyndigt og snildt havde bygget dem hver især deres bolig. Zeus, den Olympiske kaster af lynild, gik til sin egen hjemlige seng for at få sin søde søvn som han plejede. Der gik han da til ro med sin guldstoltrone Hære.

610

ANDEN SANG

Alle de øvrige guder og stridsvognkæmpende helte slumrede natten igennem. Kun Zeus lå vågen og søvnløs mens han grublede over hvordan han fik reddet Achilles' ære og dræbt en hoben Achaier ved deres skibe.

5

Og hvad han sluttelig fandt var det bedre at gøre, var dette: at la den dærende Drøm besøge kong Agamemnon.

Og han tog straks til orde med denne bevingede tale:

"Skynd dig, du dærende Drøm, til Achaiernes hurtige skibe, gå til Atridens telt, og sig til kong Agamemnon ganske nøjagtigt alt hvad jeg pålægger dig at forkynde:

10

Lad ham i hast bevæbne de hovedhårsfagre Achaier, så kan han indtage Troernes by med de brede alleer.

Nu er de evige guder, der har deres hjem på Olympen, ikke i to sind længer. For med sine bønner har Hære bøjet dem alle som én. Og nu venter der Troerne vanheld."

15

Det var hans ord, og Drømmen fløj ud da den hørte hans ordre.

Hurtigt nåed den frem til Achaiernes fjærede skibe, oplede Atreus' søn Agamemnon og traf ham i dyb søvn i byvakkens; for om ham var gydt ambrosiaslummer.

Over hans hoved stod den og lignede sønnen af Neleus, Nestor, den olding i råder Atriden agtede højest.

20

Som var den ham, tog den himmelske Drøm til orde og sagde:

"Sover du, mægtige søn af hestebevingeren Atreus?

Sove den hele nat, det er slet for en mand der skal råde, styre sit folk og sin hær, og på hvem der hviler så meget.

25

Lyt uden nøl til mit ord. Jeg kommer fra Zeus med et budskab; for i det fjerne vil han dit vel og bekymrer sig om dig:

Du skal i hast bevæbne de hovedhårsfagre Achaier; så kan du indtage Troernes by med de brede alleer.

30

Nu er de evige guder, der har deres hjem på Olympen, ikke i to sind længer. For med sine bønner har Hære bøjet dem alle som én. Og nu venter der Troerne vanheld oppe fra Zeus. Du skal lægge dig dette på sinde, så glæmsel ikke skal veje det bort når den liflige slummer forsvinder."

Det var dens ord, og den gik og lod ham tilbage med store planer som var bestemt til ingensinde at lykkes.

35

Priamos' stad var han vis på var hans før dagen var omme, dæren, der ikke forstod de tanker Zeus havde gjort sig.

For det var kvaler og suk han stadig skulle berede

både Danaer og Troer i drabelig dyst med hinanden.

40

Endnu med guddommens røst om sit øre vågnede kongen; satte sig op og tog sig en herlig kjortel på kroppen,

fin og flunkende ny, og kastede en storkappe om sig,

bandt sine salvede fødder i skønne sandaler og hængte

sværdet med sølvnittehæfter i remmene over sin skulder,

45

greb sit fædrene scepter, det uforgængeligt stærke, og gik med det i sin hånd til Achaiernes svajede skibe.

Morgenrøden betrædte Olympens hellige højder

for at forkynde sit lys for Zeus og de øvrige guder,

da Agamemnon bød sine stemmekraftstærke herolder

50

kalde de hovedhårsfagre Achaier sammen til møde.

De kaldte alle til tings, og folkene stimlede sammen.

Først af alt lod han rådet af ældere, beljærte fyrster nedsatte sig ved det skib som var Pylosbehereren Nestors.

Blandt dem gjorde han rede for planen han havde smedet:

55

"Hør, mine venner! I nat kom Drømmen fra himmelen til mig medens jeg sov. Den lignede præcis den strålende Nestor,

både i ansigt, højde og drøjde og legemets bygning.

Over mit hoved stod den og talte således til mig:

'Sover du, mægtige søn af hestebevingeren Atreus?

60

Sove den hele nat, det er slet for en mand der skal råde,

nej, den var stiv i hans hånd som om han var en begyndt; man skulle tro han var stum af vrede og rent fra forstanden. Men når han så lod sin mægtige røst få løb fra sin strube, føg det med ord så tæt som fnug i forrygende snestorm; så kunne ingen dødelig mand holde mål med Odysseus, og vi holdt op med at være forundret over hans kropssprog.”

Nu så Priamos Ajas og spurgte så atter Helene:

“Hvem er så ham derhenne, den store og stovte Achaier som rager op med hoved og skuldre blandt alle Argeier?”

Dette var svarer han fik af den langkjoleklædte Helene:

“Der er den vældige Ajas, Achaiernes kraftige bolværk.

Blandt sine Kretere står Idomenes, skøn som en guddom; Kreternes stormænd slutter en kreds omkring deres kong.

Ham har Krigsgudens ven Menelaos mangfoldige gange haft på besøg i vort hjem når han kom over havet fra Kreta.

Alle de andre Achaier med spillende øjne jeg kender

og kunne nævne ved navn, kan jeg se dernede på sletten; men der er to som jeg ikke kan se blandt folkenes fyrster,

hestebevvingeren Kastor og boksernes skræk Polydeukes, tvillingeparret som er mine brødre af selv samme moder.

De er vel ikke fulgt med fra det dejlige land Lakedaimon, eller såfremt de var med på de højsejlførende skibe,

kvier de sig ved at slås i krigen af frygt for at måtte

høre på mangelen en skose og hån mod mig, deres søster.”

Således var hendes ord. Men de to var for langt under mulde i deres fædrene land, Lakedaemons frugtbar jordbund.

Nu gik herolderne op gennem byen med ofte til eden, lammene, frydefuld vin i fulde gedeskindssække,

markernes grøde. Herolden Idaios havde til vinen kunne af sølv og bægre af guld til at øse den op i.

Han trådte frem for den gamle monark og skyndede på ham:

“Rejs dig, Laomedons søn. Nu byder de bedste af alle hestebevvingende Troer og benskinneklædte Achaier

dig at begive dig ud på vor slette og afslutte edspagt.

Så skal din søn Alexander og Krigsgudens ven Menelaos kæmpe en kamp med hinanden på vældige lanser om kvinden.

Den der sejrer i striden, får hende og alt hvad hun ejer.

Alle vi andre skal slutte en pagt og sværge på venskab,

bo i det muldrige Troja og sejle tilbage til Argos’

hestepodtrættende land og de smukke kvinders Achaia.”

Det var hans ord. Og det gøs i gamlingen. Men han befalede folkene at spænde for. Og straks parered de ordre.

Priamos steg da til vogns og strammede tømmerne til sig.

Og i hans prægtige vogn tog Antenor plads ved hans side.

Så for de begge to ud igennem de Skaiske porte.

Og da de kom til Troernes hær og Achaiernes skare,

steg de af vognen og gik på jorden der nærer os alle

ind på den åbne plads mellem Achaier og Troer.

Da trådte mændenes drot Agamemnon frem med det samme;

også den snilde Odysseus stod frem. De kække herolder

samled de hellige ofre til eden og blandede vinen;

dermest hældte de tværtende vand over kongernes hænder.

Og Agamemnon drog med sin hånd den kniv som han altid

bar ved siden af sværdets gevaldige skede, og afskar

totter af lammens isser, og totterne blev af herolder

uddelt mellem de bedste af Ilion og af Achaia.

Blandt dem bad Atreiden en bøn med hænderne oprakte:

“Alfader Zeus der hersker fra Ida, du største og bedste,

Sol hvis øje ser alt og som hører hver eneste ytring,

Floder og Jord, og I der i Underverdenen straffer

mennesker når de er døde, ifald de har svoret en mened –

vær vore vidner og vogt den dyre ed vi vil sværge!

Hvis Alexander i kampen i dag får dræbt Menelaos,

skal han besidde Helene og alt hvad hun ejer, med rette,

medens vi selv drager bort på de højsejlførende skibe.

Men hvis den lysblonde drot Menelaos slår Alexandros,

da gir Troerne hende og alt hvad hun ejer, tilbage

og skal betale Argeiernes folk en passende bøde,

én der kan stå som eksempel for endnu ufødte slægter.

Derom Priamos selv og hans sønner ikke betaler

boden til mig så snart Alexander er faldet i striden,

bliver jeg her hvor jeg er, og slås for denne erstattung.”

indtil jeg får hvad jeg vil, og finder en ende på krigen.”

Dermed tav han og åbned med malmen lammens struber

og lod dem ligge på jorden; dér lå de og sprællede stadig,

skønt uden ånde og liv; deres kraft var forgæret for bronzen.

Derpå øste de vin fra kummen i deres bægre,

gød den på jorden og bad til de eviglevende guder;

således lød det fra mangelen Achaier og mangelen Troer:

“Største og højeste Zeus og alle I evige guder!

Lad I det folk af de to der vover at bryde vor edspagt knuses, så hjemene flyder på jorden som vinen vi offer, deres og deres børns! Og fremmede ta deres koner!"

Sådan bad de, men endnu var Zeus ikke sindet at lytte. Priamos, Dardanos' ætling, tog da til orde iblandt dem:

"Hør nu på mig, både Troer og benskinneklædte Achaier! Jeg vil nu straks drage hjem til Ilions luftige stræder, siden jeg ikke kan tale at se en kamp for mit øje

mellem min egen søn og Krigsgudens ven Menelaos.

Kun Zeus ved, og de andre for evigt levende guder, hvem af disse to mænd som døden nu er beskikket."

Så lod den herlige dror de to lam lægge i vognen, trådte selv op deri og strammede tømmerne bagud.

Og i hans prægtige vogn tog Antenor plads ved hans side. Begge kørte de så i en fart tilbage til Troja.

Hektor, Priamos' søn, og helten, den lyse Odysseus, målte nu først en kampplads ud og lagde så lodder ned i en hjelm af bronze og rysted dem for at få afgjort hvem af de to der først skulle kaste sit spyd mod den anden.

Folkene ønskede og bad med hænderne åbne mod himlen.

Således lød der fra mangan Achaier og mangan en Troer:

"Alfader Zeus der hersker fra Ida, du største og bedste, lad du den mand af de to der har voldt os alle de trængsler, være bestemt til at dø og forsvinde i Hades' haller, og lad os andre få sluttet forlig og skilles som venner."

Således lød deres ord. Men Hektor rysted med bortvendt ansigt hjelmen, og ud sprang loddet med Paris' mærke.

Alle satte sig ned i rækker hvor hver havde tøjet forspænders flyvende heste og lagt sin forsirede rustning.

Men Alexander, den skønne Helenes prægtige mage, lagde sin skinnende rustning omkring sine kraftige skuldre.

Allerførst spændte han skinnerne fast omkring sine lægges; prægtfulde var de, forsynet med sølvspænder nede om anklen.

Dernæst tog han kyrrasset og lagde det rundt om sin bringe; det var hans broder Lykaons, men passed som var det hans eget.

Over sin skulder kasted han sværdet af bronze med hæftet sølvnittepyrder og greb et solidt og dueligt storskjold,

sate en velmedet hjelm med hestehårsfane på hovedet; grueligt nikked og vajede dens busk over issen på helten.

Så fik han fat i et drabeligt spyd der passed til næven.

Ligesådan blev Krigsgudens ven Menelaos bevrænnet.

Da de fra hver sit hold var kommet i våbenene, gik de ud på den åbne plads imellem Achaier og Troer, bistre i blikket, så alle der så dem, forbløffedes såre, hestebervingende Troer og benskinneklædte Achaier.

Ansigt til ansigt stod de så der på den udmålte kampplads, mens de svang deres lanser og truede olmt ad hinanden.

Paris kastede først med sin langthenskyggende lanse, ramte det fint balancerede skjold som dækkede Atriden, uden at bryde dets malm. For odden bøjede i slaget

mod det solide skjold. Og Atreus' søn Menelaos sprang da frem med sit spyd og en bøn til Zeus på Olympen:

"Skænk mig, Kronion, at straffe den nidding der voldte mig uret, Priamos' søn Alexander, og dræb ham for mine hænder,

så man skal vogte sig for i mange kommende slægtled at gøre uret mod den der har vist sig gæstfri imod en!"

Dermed svang han og kasted sin langthenskyggende lanse, ramte det fint balancerede skjold som dækkede Paris,

så at dens kraftige od slog igennem dets skinnende flade, bored sig lige igennem kyrrassets forsirede panser

foran ud ved flanken og rev ham en flænge i skjorten. Men Alexander fik drejet sig nok til at undvige døden.

Atreus' søn rev sværdet med sølvnittehæftet fra lænden, rejste sig højt og hugged det fjenden i hjelmen. Men klingens splintredes på den og sprang i tre-fire stykker af hæftet.

Ærgerlig brøled han da med blikket op imod himlen: "Alfader Zeus, så ond som dig er der ingen blandt guder!

Her skulle jeg tage hævn over Paris' niddingeafærd – og så går sværdet i stykker i hænderne på mig! Og lansens fløj mig forgæves af næven og fældede ikke min fjende!"

Så sprang han frem og greb sin fjende i hjelmen med busken, vred ham omkring og trak ham af sted mod Achaieres rækker.

Og den broderede rem, der holdt hjelmen spændt under hagen, snævrede sig ind i det bløde af halsen og kvalte ham næsten.

Han havde slået ham ihjel og vundet usigelig hæder – men Afrodite så i et nu den truende fare

og lod hans rem gå itu, om end den var lavet af læder. Der stod så Menelaos med hjelmen tom i sin næve.

Helten slængte den hjem til de benskinneklædte Achaier; hvirvlende før den af sted og blev grebet af trofaste svende.

Selv sprang han frem med sit spyd af malm for at myrde sin fjende. Ham havde dog Afrodite, så let som det er for en guddom, snappet af vejen og skjult i usynlighedstæge og båret hjem i hans hvælvede kammer med al dets duft af parfume.

Selv gik hun ud for at hente Helene og traf hende øverst oppe på murens krans i en kreds af Troiske kvinder.

Og hun så ud som den gamle moril, hendes uldspindekone, som i sin tid da hun endnu var hjemme i sit Lakedaïmon, spandt hendes lifflige uld, en kone hun godt kunne lide.

I sin forklædning rørte hun ved hendes duftende kåbe, rykkede i den og talte bevingede ord til Helene:

“Skynd dig og kom! Alexander vil ha du begiver dig hjemad.

Han er i kammeret, sidder på sengens polerede ramme, skøn i sit prægtige tøj. Ham ville man ikke formode netop var kommet fra kamp, men tænke var klar til at danse eller for nylig vendt hjem fra fest med dans og ballade.”

Således var hendes ord, og de bragte Helene i oprør.

Men da hun kendte gudindens forunderligt dejlige nakke, yndigt lokkende barm og klare og glimtende øjne, blev hun forbløffet og skræmt, tog til orde og sagde således:

“Sære gudinde, hvorfor har du lyst til at narre mig sådan? Skal du nu føre mig længere væk til vrinlende stræder

fjernt i Frygiens eller Maioniens dejlige lande?

Dér har du sagtens atter en ven af dødelig herkomst! Er det fordi Menelaos har slået den kry Alexanderos

og er til sinds at bringe mig, skarn som jeg er, til vor hjemby, at du er kommet herhen med lumnske planer i sinde?

Tag du selv plads ved hans side og vig fra gudernes vej, sæt ikke mere din fod i Olympens evige haller,

suk du bestandig alene for ham, og pas ham og plag ham indtil han tar dig til viv – eller dog i det mindste til frille!

Derhen begir jeg mig ikke! Det ville jo vække skandale! Hans seng deler jeg ikke! Så ville jo Troernes kvinder

siden hen håne mig – mig som har talløse kvaler i hjertet.”

Men Afrodite blev vred og svared Helene således:

“Vær ikke fræk, og pas på at jeg ikke lar dig i stikken og i min vrede blir lige så gram som jeg nu er dig gunstig!

Da skal jeg puste til hadet imellem Danaer og Troer, så at den skæbne du får, blir fæl og ubodelig grusom!”

Med sine ord fik hun skræmt Kronidens datter Helene.

Swøbt i sit sølvhvide slag gik hun hjemad i tavsshed, og ingen Troiske kvinder så hende gå og følge gudinden.

Og da de var nået frem til Paris's prægtige bolig,

gik hendes terner i gang med hver deres vanlige sysler.

Selv gik den dejlige kvinde ad trappen op i sit kammer. Til hende kom Afrodite, den smilende elskovsgudinde,

selv med en stol som hun satte ved siden af Alexandros.

Aigisholderens datter Helene satte sig i den.

Uden at se på sin mand tog hun fat på at skælde og smælde:

“Du kommer hjem fra krigen; men var du blot blevet på valen, dræbt af den stærke mand jeg har haft som min forrige husbond!

Før har du pralet og sagt at du selv var en stærkere kæmpe

både på næve og lanse end Krigsgudens ven Menelaos.

Kom så af sted og æsk Menelaos til endnu en tvekamp,

mand imod mand! Men nej, du må hellere holde dig fra det – det er mit råd – og la vær med at møde den blonde Atride

hvis du er rigtig klog, i krigens slag eller tvekamp.

Du kunne komme for skade at dø for hans kraftige lanse.”

Da tog Paris til orde og svared sin kvinde således:

“Sår mig ikke, min hustru, med den slags krænkende tale! Denne gang vandt Menelaos ved hjælpen han fik af Athene,

næste gang vinder vel jeg. Også os er der guder der hjælper.

Kom, lad os hellere glæde hinanden på lejet i elskov!

Aldrig før er et sådant begær faldet over mit hjerte –

selv ikke da jeg med dig som mit byrte sejled på havet

i mine skibe bort fra det yndige land Lakedaïmon

og jeg på Kranaës ø for første gang nød dig på lejet –

som jeg begærer dig nu og er fyldt af den liffligste længsel!”

Dermed ledte han hende til lejet, og hun fulgte med ham.

De to hviled så der på sengens flettede gjorder.

Men Atreïden gik rundt i Troernes flok som et vilddyr,

om han dog ikke et sted kunne se den kry Alexandros.

Ingen af Troerne selv eller af deres fæller formæd

mere at udpege Paris for Krigsgudens ven Menelaos.

Ingen var ham så god at dække ham – om han blot så ham:

han var dem alle så led som dødens sorte demoner.

Blandt dem tog da til orde den mægtige dror Agamemnon:

“Hør mig, Troer, Dardaner og I, allierede styrker!

Sejren er klart nok gået til Krigsgudens ven Menelaos.

Udlever Argeïerinden Helene med samt hendes skatte!

Bød og betal os en bod som er rimelig for vores møje, én der kan stå som eksempel for endnu ufødte slægter." Der var Attidens ord. Fra Achaierne brøledes bifald.

460

FJERDE SANG

Guderne derimod sad hos Zeus og drøftede sagen, samlet i hallen af guld. Den fagre og værdige Hebe skænkede nektaren rundt. Og i deres gylidene bægre skålede de da med hinanden og kiggede ned over Troja. Ufortøvet forsøgte Kroniden at provokere

5

Here med hib, underfundige ord og drillende tale:

"Nok er der to gudinder der hjælper kong Menelaos, Here, gudinden af Argos, og Pallas af Alkikomene. Dog, de sidder jo fjernt som fornøjede tilskuerinder

mens Afrodite, smilets gudinde, bestandig er rede til at befri hans rival og forjage ham dødens dæmoner.

10

Nu har hun frelst ham igen da han troede han skulle falde. Den der vandt sejren i dag, var Krigsgudens ven Menelaos.

Nu må vi guder drøfte hvorledes det hele skal ende: Skal vi igen lade krigen og alle dens fæle bataljer

15

rejse sig eller så fred imellem Achaier og Troer?

Hvis der er enighed om det og alle kan give det bifald, kunne jo Priamos' by blive liggende, rig og beboet,

og Menelaos ta hjem med Argeirinden Helene."

20

Det var hans ord; men Athene og Here murrede ved det. De sad tæt ved hinanden og pønsed på ond imod Troja.

Pallas mælede ikke et ord og blev siddende stille;

men hun var vred på sin far og grebet af rasende harme.

Here holdt ikke sin harme tilbage i brystet, men sagde: "Skækindfagende Zeus, hvad er det for noget at sigel!

25

Hvor kan du ønske at gøre min møje forspildt og forgevnes – al den sved jeg har svedt, mit forspand som jeg har skamkørt for at få samlet en hær mod Priamos selv og hans sønner!

Prøv det! Men så skal du vide du ikke har guderne bag dig!"

Vredt var svaret hun fik af skyernes samler Kronion:

"Hør nu lige en gang! Hvad har Priamos selv og hans sønner

30

gjort dig der var så ond at du i umættelig vrede søger at udslette Iliens by med de prægtige huse?

Ja, kom du ind gennem porten der er i den mægtige ringmur, ind og fik redt kong Priamos selv og hans sønner og alle Troere råt, så kunne du vel få kureret din harme!

35

Gør som du vill! Lad dog ikke den smule uenighed længer være os to en kilde til strid og evindeligt skændsmål!

Men der er dog én ting jeg vil be dig mærke dig nøje:

Når det er mig der engang får lyst til at styre en storstad, også såfremt den bebos af folk som du er bevågen,

40

prøv så ikke at sinke min vrede, men hold dig på måtten! Frivilligt gav jeg dig denne, om end med modvilligt hjerte;

for iblandt alle de byer hvor jordiske mennesker lever under den lysende sol og den stjernebestræde himmel,

45

har ingen stået mit hjerte så nær som det hellige Troja, askespersvingeren Priamos selv og Priamos' krigsfolk.

Aldrig savned mit alter hos dem et rundeligt måltid, offer af vin og af røg, den hæder vi guder har krav på."

Herpå svarede fru, den kvieøjede Here:

50

"Ja, de tre byer i verden som jeg har kærest af alle, Argos og Sparta og staden med brede alleer, Mykene,

dem kan du styre den dag de blir dig af hjertet forhadte. Dem skal jeg ikke formene dig ret til eller forsvare.

Ville jeg end gøre knuder og prøve at hindre dit forsæt,

55

nytted de knuder jo ikke; du er jo den stærkeste af os. Dog skal vel ej heller mit besvær være døjet forgevnes!

Jeg er jo også en gud; min æt er den samme som din er: Kronos, den snildrige gud, har født mig til første gudinde,

både fordi jeg er ældst og fordi jeg er din gemalinde,

60

og der er dig der er drot over alle de evige guder. Lad os da begge to vise, du mig og jeg dig, dette hensyn

til vores stilling. Det skal så de øvrige evige guder rette sig efter. Så giv da straks Athene befaling

til at gå ned til Achaier og Troeres redsomme kampgny og få Trojanerne til imod deres ed at begynde

65

fjendtlige handlinger mod de ærekære Danaer!"

Guders og menneskers drot havde intet imod det og talte ufortøvet med disse bevingede ord til Athene:

"Skynd dig at gå til Achaernes hær og Troernes krigsmagt, og få Trojanerne til imod deres ed at begynde

70

under sin hidsige strid med de vidtherømte Solymæ, datteren død for en bitterlig pil fra Artemis' bu.

Jeg er Hippolochos' søn, og han kan jeg kalde min fader, ham som har sendt mig til Troja og pålagt mig altid at være bedst af de bedste i mod og hæve mig over de andre, så at jeg aldrig beskæmmed min æt, som langt var de bedste mænd såvel i Efyre som nede på Lykiens vidder.

Det er den slægt og det blod jeg stolt kan sige jeg er af!

Det var hans ord, og den kry Diomedes fyldtes af glæde, planted sin lanse med duppen i jordens nærende muldrag, talte og sagde med venlige ord til folkens hyrde:

"Så er du altså en gammel og fædrene gæstevæn af mig!

Oineus hused engang den herlige Bellerofontes hjemme i kongsgårdens hal i tyve samfulde dage.

Mellem sig veksled de to værdifulde gæstevængaver:

Oines forærede ham et bælte der stråled af purpur, Bellerofontes ham et gyldent bæger med øren,

som jeg lod blive derhjemme dengang jeg rejste til krig.

Tydeus husker jeg ikke; jeg misted ham da jeg var lille, dengang Achaïernes mænd led død under muren om Theben.

Altså er det nu mig der er gæstevæn for dig i Argos,

og det er dig der er min, om jeg kommer til Lykiens lande.

Så lad os undgå at spidde hinanden i kampens forvirring!

Jeg har jo Troere nok og fæller af dem at dræbe,

hvem jeg kan træffe i løb og en gud gir lov til at fælde,

du har jo nok af Achaïer at tilføje døden på valen.

Men lad os da bytte rustning så alle kan se vi fra gamle tider har gæstevænsbånd med hinanden og roser os af det!"

Således lød deres ord, og begge sprang de af vognen, tog så hinanden i hånden og lovede tillid og troskab.

Da tog Kroniden Zeus forstanden fra Glaukos der bytted med Tydeiden: han fik for en gylden en rustning af bronze, ni kreaturs værdi for værdien af hundrede okser.

Straks da Hektor kom frem til de Skaïiske porte og egen, stimlede Troernes fruer og døtre sammen omkring ham,

spurgte ham om deres sønner og brødre og frænder og spurgte om deres mænd. Men han bød dem blot alle i orden og række anræbe gudernes magt. Og jammeren hang over mange.

Men da han nåede frem til Priamos' prægtige boligs mamorpolerede haller – halvtredsindstyve gemaker

var der i gården og alle af fint tilhuggede stene;

side om side lå de; i dem sov Priamos' sønner

hver især i sin seng hos sin ægteviede hustru;

og i den modsatte side var kongedøtrenes kamre,

tolv højloftede sale af fint tilhuggede stene;

side om side lå de; i dem sov de som var blevet

Priamos' døtres gemaler med hver sin tugtige hustru.

Da kom hans milde og gavmilde mor ham i møde i gården, ledsaget af Laodike, den dejligste af hendes døtre,

tog ham i hånden og nævnte hans navn og talte således:

"Hvorfor, min søn, er du kommet herind fra de dristige kampe?

Så er da disse Achaïer, hvis navn er en gru, ved at være stærkest i slaget om staden. Og du har besluttet at drage

op på vor borg og bede til Zeus med løftede hænder.

Vent nu her, så jeg straks kan tappe dig honningsød, liffig

vin til at ofre til Zeus og de andre evige guder,

og så du siden kan styrke dig selv ved at drikke et bæger.

Vin gir den der er mødig og træt, fornyede kræfter.

Og du er mødig og træt af at slås for by og befolkning."

Hertil svarede Hektor, den hjelmbuskstrålende stridsmand:

"Øs ingen honningsød vin til mig, min værdige moder,

så at du svækker min kraft og lader mig glemme min styrke.

Ofte den funklende vin til Zeus med urene hænder,

det tør jeg ikke. At bede til tordenskyernes herre

med sine hænder besudlet af død og af blod er umuligt.

Du derimod, gå du selv til hærgergudinden Athenes

tempel med myrra i hånden og fulgt af de fornemste fruer,

tag du dit dejligste skrud, det største og bedste du ejer,

der i det hele palads du bedst kan lide, og læg det

dér som en gave i skødet på Pallas med dejlige lokker,

medens du lover gudinden som offer på hendes alter

tolv utæmmede årgamle køer, om blot hun vil vise

medynk med Troernes by, deres hustruer og deres småbørn,

og holde Tydeus' søn fra det hellige Troja, den vilde

lansbevæbnede helt og fæle rædselsforvolder.

Gå du da derfor selv til hærgergudinden Athenes

tempel, og jeg går til Paris og kalder ham ud for at kæmpe,

hvis han da ellers vil lyde mit ord. Måtte jorden på stedet

opsluge ham! Thi Zeus har ladet ham gro til en plage

både for Troernes folk og Priamos selv og hans sønner!

Så jeg ham bare engang forsvundet i Hades's indre, ville jeg tro at mit sind forglemte sin stingende smerte."

285

Dermed tav han. Og hun gik straks til hallen og kaldte på sine piger, som hentede de aldrende fruer i byen.

Selv begav hun sig ned i sin cederræsduftende kælder, hvor der lå strålende kjoler, broderet af Sidonerinder,

290

henret fra Sidon af netop den gudskønne helt Alexandros, dengang han sejlede over de brede bølger på havet

hjem fra den færd hvor han vandt den adelsbårne Helene.

Af dem tog Hekabe ét skrud ud som gave til Pallas, det der var skønnest broderet, den fineste kjole iblandt dem,

295

lys og med glans som en stjerne. Den lå på bunden af kisten.

Og hun begav sig på vej med sit følge af talrige fruer. Men da de så nåede frem til Athenes tempel på borgen,

åbned Theano, en datter af Kisseus, portene for dem.

Hun var Antenors hustru, en kvinde med dejlige kinder,

300

og var af Troernes folk beskikket som Pallas' præstinde.

Alle strakte de armene op under gråd til Athene. Da tog Antenors dejlige viv den prægtige kjole

i sine hænder og lagde den som gave i skødet på Pallas

305

mens hun rettede en bøn til Zeus's snildrige datter:

"Høje Athene, vor strads beskærnerske, lyse gudinde, knæk Diomedes' spyd og forund os at se at han falder

næsegrus om og selv bliver dræbt ved de Skaaiske porte!

Da skal vi prompte slagte som ofre på dine altre

310

tolv utammende årgamle køer, om blot du vil vise medynk med Troernes by, deres hustruer og deres småbørn."

Således lod hendes bøn. Men Athene så ikke til dem. Medens de bad deres bøn til Zeus's snildrige datter,

ilide Hektor af stred til paladset der var Alexandros';

prægtigt var det og rejst af ham selv og alle de bedste

315

mestre der dengang fandtes i hele det frugtbare Troja.

De havde bygget hans sovegenak, hans hal og hans forgård tæt ved Priamos' slot og Hektors bolig på borgen.

Der gik Zeusvennen Hektor da ind med sin lanse i hånden; elleve alen var den, og yderst på enden af skaffet

strålede odden af maln, og af guld var ringen der holdt den.

320

Paris fandt han i salen i færd med at pudse sin fine rustning, harnisk og skjold og beføle sin krummede bu.

Midt iblandt sine piger sad Argeieinden Helene

og gav dem ordrer og råd om de fine håndarbejdsstykker.

Hektor så hendes mand og tog fat med bidende hånsord:

325

"Er du forrykt? Går det an at gi efter for ærgerlig vrede, når vore folk mejes ned i striden om byen og muren?"

Din skyld er det alene at krig og rasende kampe er blusset op om vor stad. Du selv ville blive forbittert

hvis du så nogen forsøge at skulke fra gruen i krigen.

330

Kom så i gang! Før ilden begynder at flamme om byen!"

Dette var svaret han fik af den gudskønne helt Alexandros:

"Hektor, da du har hånet mig nok og ikke for meget, så vil jeg svare dig dette. Hør efter, og prøv at forstå det!

335

Ikke af ærgerlig vrede mod Troerne har jeg så længe siddet i salen. Jeg ville blot hengive mig til min smerte.

Nu har min hustru med venlige ord forandret min hensigt og sat mig op til at slås. Det er jo da også i mine

øjne det bedste. For mænd kan tabe og siden hen sejre.

Vent du da her imedens jeg klarer mig i krigerens våben,

340

eller gå først! Så følger jeg efter og tænker jeg når dig."

Hertil svarede Hektor, den hjelmbruskestrålende, ineret. Derimod talte Helene med venlige ord til sin svoger:

"Svoger til mig ulyksalige hund, som kun voldte ufred!

345

Var jeg dog blot den dag da jeg fødtes til verden af moder,

af en forfærdelig storm blevet sat på en isnende bjergtop eller bragt ud på en bølge i havets brusende vidder,

hvor jeg var druknet forinden alt dette der siden er handet!

Men når guderne selv har beskåret mig al denne jammer,

350

burde jeg vel have fået en bedre mand til min husbond,

en som dog kendte til skam for menneskers sviende hånsord! Ham jeg har nu, har ikke et gran af styrke i livet,

får der ej heller siden. Men det skal han nok få at føle.

Men kom nu indenfor, svoger, og sæt dig i stolen herhene!

355

Du er jo den der må døje den hårdeste møje i krigen,

både for mig ulyksalige hund og for Paris's dårskab. Ond er den skæbne vi fik af Zeus for siden at blive

emme for menneskers kvad i kommende generationer."

Hertil svarede Hektor, den hjelmbruskestrålende stridsheft:

"Nej, Helene, så sød du end er, jeg følger dig ikke.

360

Det som jeg nu føler trang til af hjertet, er atter at hjælpe Troernes folk som bittert må savne at jeg ikke er der.

Sæt du nu fart i ham dér! Han må se at skynde sig noget,

så at han træffer mig mens jeg endnu er inde i byen.
For også jeg vil gå hjem til min gård og se til mit husfolk
og til min elskede hustru og søn, som ligger i vuggen.

Om jeg skal se dem igen, ved ingen, eller om guder
nu har bestemt jeg skal falde og dø for Achaïeres hænder.”

Og med de ord gik han bort, den hjelmbuskstrålende Hektor.

Hurtigt kom han da frem til sin velbefolkede bolig,

hvor han dog slet ikke fandt sin skønne Andromache hjemme.

For med sin søn på armen og fulgt af en nydelig terne

stod hun oppe på muren i gråd og bitterlig klage.

Og da han så ikke fandt sin herlige hustru i hallen,

gik han til kvindernes tærskel og talte til flokken af piger:

“Piger, hør lige engang! Fortæl mig præcis hvor min skønne
frue Andromache er gået hen fra sin hal. Er hun ude
hos svigerinder eller hos langskjoleklædte veninder?

Eller ved Pallas's tempel, hvor andre Trojanerinder

ber den strenge gudinde om nåde med udsagnene lokker?”

Dette var svaret han fik af sin flittige hovmesterinde:

“Når du befaler os, Hektor, at svare præcis, er hun hverken

hos svigerinder eller hos langskjoleklædte veninder

eller ved Pallas's tempel, hvor andre Trojanerinder

ber den strenge gudinde om nåde med udsagnene lokker.

Nej, hun begav sig til muren om borgen så sikre hun hørte

at vore tropper var trængt og Achaïerne stærke i slaget.

Hastigt begav hun sig da af sted til befæstningens murtårns,

som en afsindig af angst. Og ammen bærer den lille.”

Således hovmesterinden. Og Hektor lød nu atter

hjemmefra gennem de samme alleer hvorad han var kommet.

Og da han så på sin vej tværs gennem den mægtige storstad

nåed den Skaiiske port og ville gå ud for at kæmpe,

da kom Andromache dér, hans rigt udstyrede hustru,

åndeløst løbende mod ham – den stolte Eëtions datter,

fyrtten Eëtions datter som under Plakos's skovbjerg,

syred og råded i Thebe som drot for Kilikeres kæmper;

det var en datter af ham den malmlædte Hektor var gift med.

Just dér mødte hun Hektor. Og pigens ved hendes side

bar ved sit bryst hans søn, det muntert smilende spædbarn,

Hektors elskede dreng, så skær som en tindrende stjerne.

Hektor kaldte ham selv Skamandrios, samtlige andre

kun for 'Asryanax' siden hans far var Iliions mures

365

370

375

380

385

390

395

400

eneste værn. Og Hektor betragtede ham stille og smiled.

Da hun kom nær ham, greb hun med tårer i sine øjne
fæst i hans hånd og nævnte hans navn og talte således:

“Vil du da slås dig ihjel og har ingen ynk med din lille
nyfødte søn og med mig usalige som bliver enke
efter dig snart? For snart vil alle Achaïerne samlet

fære imod dig og slå dig ihjel. Og for mig var det bedre
om jeg da lå i min grav. Berøvet dig har jeg ingen

trøst og glæde i livet, kun kval hvis du henter dig døden.

Jeg har jo ingen far mer og ingen højbaren moder.

Ham har for længst den lyse Achilleus dræbt med sin lanse,

dengang han lagde Kilikerens stad med de knejsende porte,

Thebe, i grus. Han dræbte Eëtion uden at plyndre

liget for våben. For krænkede det følte han ikke han turde.

Nej, han brændte hans lig med alle hans spraglede våben

og lod en høj tue op. Og aigistysteren Zeus's

døtre, biergenes nymfer, beplantede højen med elme.

Syv var de brødre jeg havde engang derhjemme i hallen,

men de gik alle på én dag bort i dybet af Hades,

dagen hvor de blev dræbt af den fodrappe, lyse Achilleus

mellem de snehvide får og de sindigt skridende okser.

Mor, der var dronning i Plakos ved foden af biergenes skove,

slæbte han hertil sammen med alt sit øvrige bytte.

Hende solgte han fri for talrige strålende gaver.

Men i sin fars palads blev hun truffet af Artemis' pile.

Hektor, du er mig nu både fader og højbaren moder,

du er mig broder tillige, og du er min blomstrende husbond.

Hav da medlidenhed med mig og bliv nær fæstningens mure,

lad ikke drengen miste sin far og din brud blive enke!

Stil dine folk ved figenens træ hvor byen er lettest

at komme til og dens mure kan nås af fjendernes stormløb!

Tre gange er det forsøgt af Achaïernes tapreste helte,

begge Ajanter, den stolte Idomenees, Kreternes konge,

begge de to Atreïder og Tydeus' søn Diomedes,

enten på råd fra en dygtig fortolker af gudernes jærtegn

eller fordi det var det deres eget hjerte begæred.”

Derpå svarede Hektor, den høje strålende stridsheft:

“Alt det, kæreste hustru, det ved jeg jo selv. Men jeg ville

skamme mig dybt for Troer og fødside Trojanerinder

dersom jeg som en kujon kneb ud fra krigen. Og dertil

405

410

415

420

425

430

435

440

føler jeg ej heller lyst. Jeg har lært beständig at være
tapper i strid og kæmpe i Troernes forreste række,
altid at værne og øge min faders ry og mit eget.

445

Dette fornemmer jeg klart i både mit sind og mit hjerte,
at der vil komme en dag hvor det hellige Ilion falder,
askespærvingeren Priamos selv og Priamos' krigsfolk.

450

Dog er den gru som jeg føler ved Troernes kommende kvaler
eller ved Hekabes nød og herskeren Priamos' kummer
og mine brødres skæbne, de mange og tapre, der sikkert
styrter i støvet og dør for fjendtlige krigers våben,
ikke så stor som for din, når en malmbevæbnet Achaier
fører dig grædende bort og berøver dig frihedens dage.
Da må du stå ved en væv hos en frue i Argos og hente
vand fra kilder der hedder Messis og Hypercia,
bittert imod din vilje og tvunget af bydende hårdhed.

455

Da vil en eller anden der ser dig græde, vel sige:

460

'Der har vi Hektors kone! Han kæmpede taprest af alle
hestebervingende Troer i kampen om Ilions mure.'

Der vil man sige og straks rippe op i din kval over ingen
husbond mere at ha til at fri dig for trældommens dage.

Måtte jeg før være død og dækket af optuet gravhøj
end skulle høre dit skrig og se dig skammelig bortslæbt!"

465

Dermed tav han, gik frem og ville ta sønnen på armen.

Men i et nu gik den lille i skjul i barnen på ammen
under et vræl i sin skræk ved at se sin faders mundering,
skræmt af det glimtende malm og hjelmens hestehårfane
som han så væje og true helt øverst oppe på toppen.

470

Da kunne hverken hans far eller mor lade være at smile.

Straks tog den strålende Hektor sin væjende hjelm af sit hoved,
satte den ned på jorden med al dens blinkende bronze,
tog så sin søn og gav ham et kys og knugede ham til sig.
bad til Zeus og de andre Olympiske guder og sagde:

475

"Zeus og I øvrige guder! Lad denne min søn blive voksen
og lad ham blive en pryd for Troernes folk som sin fader,
tappr og stærk, og herske med vælde i Dardanos' Troja!
Måtte man sige om ham, når han kommer fra striden: 'Han er jo
bedre endnu end sin far!' Lad ham komme med blodige våben,
taget fra fældede fjender, og fyldt sin moder med glæde."

480

Det var hans ord, og han lagde sin søn i sin elskede hustrus
arme. Hun knugede med smil gennem tårer den lille til favnens

duftende barn. Det så hendes mand og han ynkedes såre,
klappede hende på skuldren og talte og sagde således:

485

"Så så, min ven, vær ikke så rent fortvivlet i hjertet!

Ingen mand vil dog sende mig mod min skæbne til Hades.
Skæbnen er der jo ingen på jorden som har kunnet undfly,
hverken kuion eller helt, når han først er kommet til verden.

Gå du nu hjem og tag vare på det som du har at skøtte,

490

både din væv og din ten, og sørg for at pigerne flittigt
gør deres arbejde godt! Det er mænd der skal ta sig af krigen,
alle, men ikke mindst mig af dem som Ilion føde."

Dermed greb han igen sin hjelm med hestehårfanen.

Hjemad begav sig så atter hans elskede hustru og så sig

495

atter og atter tilbage med hede tårer på kinden.

Men da hun nåede frem til manddrabsvolderen Hektors
velbeboede hus og traf sine talrige piger,

vakte hun gråd hos dem alle i huset. Derhjemme hos Hektor
græd de over hans død, om end han endnu var i live.

500

Aldrig mente de mer han atter engang skulle vende
uskadt hjem fra Achaernes kraft og knusende hænder.

Ej heller Paris trak tiden ud i sit højenloftskammer.

Aldrig så snart var han klædt i sit bronzeblinkende harnisk,
før han i lid til sit springende fjed før ud gennem byen.

505

Som når en hingst der har redt af sin havre ved krybben i stalden,
river sig løs af sin grime og stormer ud over sletten
ned for at få sig et bad i flodens dejlige strømme,
vælg og kry, med hovedet højt og væjende manke

510

over sin skulder og ryg, og stolt i sin pragt galoperer
hurtigt og spændt af sted til engen hvor hopperne græsser –
sådan løb Priamos' søn ned gennem det knejsende Troja,
klædt i sit prægtige værn der glimede som var det af hvidguld,
jubilende høj, på flyvende fod. Og han nåede hurtigt
frem til sin broder Hektor, den herlige helt, da han netop
vendte sig bort fra det sted hvor han talte så kært med sin hustru.

515

Og Alexander var først af de to til at tale og sige:

"Kæreste bror, har jeg sinket dig slemt og drevet for længe
midt i din hast og er ikke på pletten som du har beordret?"

Dette var svaret han fik af den hjelmbuskstrålende Hektor:

520

"Du er en løjerlig karl! Der er ingen der dømmer retfærdigt,
som kritiserer dig når du da slås. Du ejer jo kampkraft,

Men du gir gladelig op og har ikke viljen. Mit hjerte

krymper sig når jeg må høre på alle de hånende skoser
Troerne siger om dig der har voldt dem alle de kvaler.
Men lad os gå! Den sag kan vi siden hen ordne, om ellers
Zeus skulle give os lov til at opstille frihedens kumme
i vores hal for at ære Olympens evige guder
efter at have fordrevet de benskinneklædte Achaier.”

525

SYVENDE SANG

Dette var Hektors ord. Og han skyndte sig ud gennem porten,
fulgt af sin bror, Alexander. For nu begæred de begge
heftigt af hjertet at komme i kamp og delta i slaget.
Som når en gud gir søfolk der ikke har anden forhåbning,
medbør, når de har aset med høvlede fyrretæsårer
på deres vej over havet, til kræfterne svigter af træthed,
var deres komme en lise for samtlige Troers forhåbning.

5

Paris fældede der Menesthos, fyrsten fra Arne,
den Areithoos' søn, som den kvælede kvinde,
Fylomedusa, gav Areithoos, stridskøllehelten.

10

Hektor fik lansens spids stødt igennem Eïones' nakke
under hans bronzehjelm rand, og stødet lammed hans lemmer.
Glaukos, Hippolochos' søn, de Lytiske krigers herte,
ramte i tunlen Ifnoos hårdt med sin lanse i skuldren,
Dexassønnen, der just sprang op i sin hurtige stridsvogn.

15

Og han faldt ned fra sin vogn på jorden med lammede lemmer.
Men da Athene, gudinden med lynende øjne, bemærkede

at de slog mangen Argeier ihjel i det mægtige krigsgryn,
før hun i vældige spring fra Olympens skyhøje tinder
ned til det hellige Troja. Apollon, der så det fra borgen,
afskar straks hendes vej. Før han undte Troerne sejren.

20

Og da de mødte hinanden ved egen, var det Apollon,
herskeren, sønnen af Zeus, der var først til at tage til orde:

“Hvorfor så hidsig hernede igen fra det høje Olympen,
datter af herskeren Zeus? Hvad har du så heftigt i sinde?

25

Du vil nok skænke Danaerne sejr og hæder i slaget!
Medynd har du jo ikke med alle de Troer der dræbes.
Men om du lytter til mig, så vil det nok både os begge.

Lad os da nu, for i dag, få kampene standset i krigen.
Siden hen kan de jo slås med hinanden igen til de finder
Ilions ende og mål – siden I to gudinder har fættet
sådan en lyst til at se den stad forødet og hærget.”

30

Dertil svarede Athene, gudinden med lynende øjne:

“Fjemrammer, det er i orden! For det var jo netop min hensigt
med at gå ned fra Olympen til Troere og til Achaier.
Sig mig så bare hvordan du har tænkt at få kampene standset!”

35

Herskeren, sønnen af Zeus, Apollon gav hende svaret:

“Vi kan jo indgive Hektor, den stærke hestebevinger,
tanken at udfordre en af Danaernes folk til at kæmpe
mand imod mand med ham selv som fjende i dræbende tvekamp.
Så vil de benskinneklædte Achaier forbitrede udse
én til at kæmpe den kamp mod gudernes ligemand, Hektor.”

40

Pallas, gudinden med lyn i blikket, føjede ham gerne;
Helenos, Priamos' søn, foran i sit hjerte den hensigt
guderne havde besluttet sig til at forfølge i fællig.

45

Straks gik han hen til Hektor og talte og sagde således:

“Hektor, Priamos' søn, så snild som selve Kronion,
måtte du lyde det råd jeg vil gi dig – vi er jo brødre!
Byd da de andre Achaier og Troer at sætte sig roligt.

Så skal du udfordre den der er taprest af alle Achaier,
til at stå frem for at slås med dig selv i dræbende tvekamp.

50

For det er ikke endnu din skæbne at slutte din bane,
efter det ord jeg har hørt af de evigt levende guder.”

Det var hans råd, og Hektor blev glad ved at høre hans tale,
liede frem med sin næve om midten på lansen og bremsede
Troergeledderne med den, så alle satte sig roligt.

55

Og Agamemnon fik standset de benskinneklædte Achaier.

Pallas Athene og guden med sølvbuen, Foïbos Apollon,
blev som to gribbe at se til og satte sig begge to øverst
oppe i Aigistryrens eg med den mægtige krone,

60

glade ved mændenes færd. Thi tætte sad deres rækker,
fulde af glimtende hjelme og skjolde og strittende lanser.

Som når en storm faldet ind og rejser kamme af krappe
bølger på havet og søen blir sort under vindenes anfald,
sad Achaernes rader og Troernes rækker på sletten.

65

Hektor tog ordet og talte til venner såvel som til fjender:
“Hør nu på mig, Trojaner og benskinneklædte Achaier!
så jeg kan sige jer det som mit hjerte byder mig sige.

Men hos Achilles stod nu gudinden med lynende øjne, Pallas Athene, og talte ham disse bevingede ord til:

215

“Nu vil jeg tro at vi to, du stærke og store Achilleus, kommer tilbage med hæder og sejr til Achaïernes skibe, når vi slår Hektor ihjel trods al hans ustyrlige kampkraft!

Nu har han ikke en chance for mere at flygte fra os to selv om Apollon har slidt og slæbt for at lade ham ha det, ligget på maven derfor for Zeus der ryster altiden.

220

Nu skal du standse og puste. For ham skal jeg snart få forklaret at han skal vende sig om og kæmpe med dig i tvekamp.”

Således talte Athene. Han fryded sig ved det og adlød, standse og stille sig op med sin asketræslanse ved foden.

225

Ham lod hun stå hvor han stod, og gik hen til den strålende Hektor. Og som Deïfobos var hun såvel af statur som af stemme, nærmed sig til ham og talte bevingede ord i hans øre:

“Nu er du sandelig trængt af den rappe Achilles, der løber efter dig rundt om Priamos' by på hurtige fødder. Kom, lad os stille os op og sammen forsvare os mod ham!”

230

Derpå svarede Hektor, den høje strålende stridsheft:

“Du er min kæreste bror, Deïfobos! Det har du altid været af alle de børn som Hekabe skænkede sin husbond.

235

Nu skal jeg endnu mer vide at agte dig i mit hjerte, nu du har vovet dig ud da du så mig uden for muren, for at stå last og brast, og de andre forbliver derinde.”

Og han fik svar af gudinden med lynende øjne, Athene: “Både vor far og vor mor, den værdige frue, og alle

240

vennerne bad mig så bønligt med tårer og gråd om at blive inden for muren. Så stor en panik har grebet dem alle. Men ubetingelig sorg havde grebet mig i mit hjerte.

Lad os nu slås og gå på og ikke spare på lanssen så at vi snart kan få klarhed på om Peliden Achilleus dræber os begge og tar vores blodige rustninger med sig

245

ned til sit skib eller du får ham jaget din lanse i livet.”

Således talte Athene og viste ham syndefro vejen. Og da de var nået frem og kommet hinanden på skudhold, var det den strålende Hektor der først tog til orde og sagde:

“Pelous' søn, jeg vil ikke mer flygte for dig som førhen. Tre gange fik du mig jaget om byen, og jeg turde ikke

250

stå dig imod for at slås. Men nu har jeg lyst til at vove kampen og tage dit liv eller også forlise mit eget.

Lad os da sværge en ed ved guderne! De er de bedste vidner og vogtere over hvad mennesker er overens om.

255

Dir lig skænder jeg ikke hvis Zeus der holder altiden skænker mig sejen og jeg blir den der berøver dig livet. Når jeg, Achilles, har taget din rustning af dine skuldre, gir jeg Achaïernes sønner dit lig. Og du gør det samme.”

Men Peleiden så i forbitrelse på ham og sagde: “Hektor, tal ikke til mig om ed, dit afsindige afskum!

260

Lige så lidt der er ed mellem menneskevæsen og løver eller forståelse findes imellem ulven og fåret,

mellem de dyr der er skabt som hindens evige fjender, lige så lidt kan vi blive venner og slutte en edspagt

265

førend den ene eller den anden af os er faldet og med sit blod har mærket den øksedusrystende Ares. Husk du nu alt du har lært! Nu gælder det om at beherske

kunsten at slås med et spyd og uforsagt kæmpe på valen. Nu er det slut med at slippe. For straks vil Pallas Athene

270

slå dig med dette mit spyd. Og så skal du endelig sone alle de drab du begik på dem der var mine venner!”

Dermed svang han og kastede sin langthenskyggende lanse. Den så Hektor på vej og nåed at dukke sig for den.

275

Han havde forudset kastet som susede over og plantede odden i jorden. Men uset af Hektor, folkernes hyrde, snapped Athene den atter og gav den Achilles i hånden.

Hektor talte da til den enorme Pelæone: “Det var en værre forbier af gudernes lige Achilleus!

280

Zeus har nok ikke bestemt min død som du mente at vide! Alt dit ordgyderi var bare en lumskelig finste

for at jeg skulle forglemme mit mod og frygte din styrke. Mig skal du ikke slå lanssen i ryggen fordi jeg vil flygte!

285

Nej, slå den gennem mit bryst! For jeg slås som en ligefrem krigar! Om du får lov af en gud. Nu gælder det dig og min lanse!

Måtte den æde sig ind i dit kød gennem marven og benet og lade Troerne få en krig de kan komme igennem

når først du er forsvundet. For du er den ledeste for dem.” Dermed svang han og kastede sin langthenskyggende lanse, fejlede ikke og ramte Peliden lige på skjoldet.

290

Dog, den prellede af og fløj væk. Det harmede Hektor at have kastet sit flyvende spyd forgæves af hånden. Nedslået stod han og havde nu ikke længer en lanse,

kaldte og bad om en ny fra sin hvidskjoldbærende broder. Men der var ingen Deïfobos mer i nærheden af ham. Hektor forstod da alt i sit hjerte og talte således:

295

“Ak, så var det da guder der selv har kaldt mig i døden! Sikkert stoled jeg på at Deïfobos var ved min side. Men han er inde bag muren, og mig har Athene bedraget. Nu er den sortende død mig nær og ikke bønherlig eller undthellig. Det var for længst hvad Zeus og Apollon havde besluttet og valgt om end de beskyttet mig hidtil og var mig gode i kamp. Men nu er min time da inde. Dog, lad mig ikke forgå uden kamp og uvisnelig hæder, men i en storslået død som kommende slægter skal mindes.”

300

Således han til sig selv. Og han rykked sit hvæssede slagsværd op at dets skede ved lænden, en tung og drabelig kling, samlede sin kraft, og som var han en ørn under himmelens bue når den slår ned over sletten igennem de sortnende skyer for at slå kloen i kid eller lethenspringende hare, for han imod Peleiden og svang sit hvæssede slagsværd.

305

Fremad for også Achilles og fynste i hele sin kampkrafts vildskab, dækket bag skjoldets fortrinligt smedede plader og med sin strålende hjelm med dens fire horn på sin isse nikkende så at dens prægtige busk af gyldene træde, sat af Hefæistos derpå, stod i føg over hovedet på ham.

310

Lige så blank som stjernen, den skønneste stjerne på himlen, Hesperos, stråler imellem de andre i mørket af natten, blinked Achilleus' spyd i hans hånd fra den hvæssede bronze mens han svang det til mén for Hektor, den herlige krigers, spejdende efter det sted hvor huden bedst kunne rammes. Dækket var den jo ellers af punsluede plader af bronze, prægtige, taget som rov fra Menoitiossønnen Patroklos, blottet alene foroven ved nøglebenet og struben, dér hvor forliset af liv er vissest, ifald man blir truffet.

315

Just dér satte Achilles sit stød da Hektor kom mod ham. Odden på lansen gik tværs gennem huden og kødet i halsen uden at malmen på spyddet dog overskar lufttrøret på ham, så han endnu havde kraft til at gi sin fjende et gensvar. Forover faldt han i støvet. Hoverende råbte Achilleus: “Hektor, du troede nok, da du plyndred den faldne Patroklos, at du var sikker for hævn, og mente at jeg var af vejene! Tåbel! For vel var jeg borte, ved skibene nede på stranden,

325

men som en hævner af ham og en stærkere kæmpe end han var, har jeg nu slået dig slap. Og dig skal så hunde og gribe skammeligt rede, men ham skal Achaierne skænke en ligfærd.”

335

Spag i sit mæle svared den hjelmbuskrystende Hektor: “Én ting ber jeg dig om, ved din sjæl, dine knæ og forældre: ikke at lade mig gå i de hunde der løber om flåden! Tag du imod den bronze, det guld du blot kan forlange – det skal du få af min far og hans værdige frue, min moder – om du vil gi dem mit lig tilbage fra striden på sletten så at det kan blive brændt af Troere og Troerinder!”

340

Men Peleiden så i forbitrelse på ham og sagde: “Tål ikke, kører, til mig om knæ og om kære forældre! Kunne jeg blot få mig selv og vreden jeg har i mit hjerte, til at fortære dig råt for sorgen du har forvoldt mig – hundene skal ingen værges dig mod at blive ædt op af! Om så man vejede ti eller tyve gange et frikøb rigeligt af på stedet og lovede lige så meget!

345

Om så kong Priamos bød mig din vægt i det pureste finguld – selv ikke da fik din høje fru moder lov til at lægge sønnen hun fødte's lig på bære og græde derover! Hunde og gribe skal æde dig op fra isse til fodsål!”

350

Døende svarede da den hjelmbuskrystende Hektor: “Nu kan jeg kende dig! Nu kan jeg se hvor lider jeg skulle bøje dit sind. Du har hjerte af stål og klippe i livet. Tag dig i agt om jeg ikke skal volde dig gudernes vrede den dag da det der blir Paris og Foibos Apollon der dræber dig ved de Skaiske porte, så stærk en krigers du end er!”

355

Det var de ord han fik sagt før døden lagde sig om ham. Sjælen fløj ud af hans liv og begav sig på vejen til Hades, sortigfuld over sin lod, at forlade styrke og ungdom. Men til den døde talte den rappe Achilles fremdeles: “Dø du nu der! Og min død tar jeg så sære det lyster Zeus og de øvrige guder i himlen at lade den komme.”

365

Dermed tav han og rykked sin bronzedslanse af liget, lagde den fra sig og tog det de blodige våben af skulderen. Om det flokkedes nu de andre Achaiske kæmper, så med forbløffelse på hvor stort og herligt det lå der. Ingen som var der lod vær med at gi det et sår med sin lanse. Mange vendte sig halvt og så på himanden og sagde: “Jamen dog! Nu er han nok så blod at komme på nært hold

370

som den Hektor der for med sin ild på Achaernes skibe!”

Således sagde enhver og stak med sit spyd i den døde.

375

Rusningen havde den rappe Achilles for længst knæppet af ham, og han stod frem med bevingede ord i Achaernes midte:

“Venner, Argeernes herrer i felten såvel som i rådet!

Siden de evige guder har givet mig lov til at fælde

manden der skadede os mer end alle de andre tilsammen,

380

lad os da omringe byen med alle de våben vi ejer,

så at vi kan få at se hvad mod Trojanerne er i,

om de vil opgive borgen, nu Hektor er ude af verden,

eller er stridige nok til at blive, nu han er faldet. –

Dog, hvad er det for en snak min hidsighed lader mig føre?

385

Nede ved skibene står, uden gråd og begravelseshøjtid,

helten Patroklos på båren. Ham glemmer jeg ikke så længe

jeg er i live endnu og har kraft i lår og i lægge.

Ja, om man nede i Hades forglemmer alt om de døde,

skal jeg dog endogså dér ihukomme venen jeg havde. –

390

Lad os da synge påänen, Achaïske svende, på vejen

til vores svajede skibe! Og karlen her tar vi med os!

Stor er den hæder vi vandt! Der er Hektor som vi har ombragt,

han de fortrøstet sig til, de Troere, som til en guddom.”

395

Derpå øved han skendelig død med den strålende Hektor.

Begge de sener der gik fra ankel til hæl på hans fødder

bored han hul bag om og stak okschudsremme igennem

og bandt dem fast til sin vogn så hans ansigt slæbte på jorden.

Så sprang han op, og med byttet fra Hektor hos sig i vognen,

svang han sin knaldende pisk. Og villigt fløj hestene fremad.

400

Støvskyer belggede tæt, og Hektors blåsorte løkker

skjultes deri, og hans hoved der før var så fageret, blev ganske

dækket deraf. Thi Zeus havde givet de fremmede fjender

lov til at skende hans lig på hans egen fædrene slette.

405

Hektor slæbtes med synet i støvet. Hans værdige moder

rev sine grånende hår og kastede sit hovedlin langt bort

fra sig og skreg ved at se hvor brutalt hendes søn blev behandlet.

Ynkeligt jamrede også hans far, og fra alle i folket

hørtes der klage og gråd i hvert et hjørne af byen.

Da var det ganske som om det hele knejsende Troja

styrted i grus fra tinde til grund, fortræret af brande.

Knap nok kunne de, trods hans vilde protester, forhindre

oldingen i at forlade sin by gennem Dardanosporten.

410

Alle besvor han og kastede sig ned i hestenes pærer,

kaldte hver mand ved navn og bad og tryglede for sig:

415

“Slip mig, og lad mig få lov, trods alle bekymringer for mig, at komme ud og alene gå ned til Achaernes skibe

for dog at se om den rå og gudsforgædelde voldsmand

ikke har skam eller ynke tilovers for denne min alder.

Han har jo dog også selv en far der er lige så gammel,

420

Peles, der fik ham og fødte ham op til Troernes plage.

Jeg er den mand han har voldt de værste sorger af alle –

så mange sønner han slog mig ihjel, og så unge og stærke!

Alle begræder jeg dybt, men Hektor er den jeg begræder

dybest, og sorgen vil føre mig ned i Hades’ haller.

425

Vår han dog død i vor by imellem hænderne på mig!

Da kunne vi have stillet vor sorg med gråd og med klage,

både jeg selv og hans mor, den staksel, der bar ham til livet.”

Således jamrede han, og hans landsmænd sørgede med ham.

430

Hekabe var der som blandt Troerinderne åbnede klagen:

“Dreng, hvor skal dog jeg arme få kraft til at fortsætte livet

når det er dig der er død! Du var mig jo nætter og dage

hele min ære i byen, en lise for alle de andre

Troere og Troerinder der bor i staden og æred

dig som en gud! Og stor var den hæder for sejre du vandt dem

435

medens du leved. Men nu er du død og hentet af skæbnen!”

Således hun i sin gråd. Men Andromache anede stadig

intet. Til hende var sikker besked endnu ikke nået

om hendes mand, at han var alene uden for muren.

Flittigt sad hun i et af paladsets gemakker og væved

440

purpurtrøj til et slag med mønster af brogede blomster.

Og sine piger gav hun besked på at stille en trefod

over en flammende ild med en rummelig kedel så vandet

var der til Hektors bad når han kom fra slaget til hende,

døren, der intet aned han langt fra vandet hun varmed,

445

lå og var dræbt af Athene for helten Achilles’ hænder.

Men da så lyden af jammer kom hende for øren fra tånet,

isned det i hendes krop og hun tabte sin skyttel på gulvet.

Atter talte hun til sine fint friserede piger:

“To af jer, kom og følg med! Jeg må se hvad det er der er håndet!

450

Swigermor hørte jeg skrig så hjertet sad mig i halsen,

benene under mig blev som om de isned af kulde.

Så er daatter en ulykke tæt på kong Priamos’ sønner!

Måtte jeg aldrig høre så galt – men jeg frygter Achilles har fået afskåret Hektor, min mand, der uden for byen fra sine folk og nu jager ham ene hen over slätten eller endda har strandet hans ulykkesbringende kækhed. Aldrig vil han jo blive tilbage i mændenes mængde, altid løber han frem og vil ikke vige for nogen.”

Og med de ord løb hun ud gennem hallen med hamrende hjerte som en afsindig. Og med hende løb hendes tjenestepiger. Men da hun kom til tårnet hvor mændene svinlede sammen, spejdede hun ud over kanten og så sin mand blive hallet væk over slätten fra byen. De hurtighovede heste haled ham hensynsløst af sted til Achaïernes skibe.

Over Andromaches øjne sank da et sortnende mørke. Og hun faldt baglæns om og mistede sjælen i afmagt. Af hendes hoved fløj diademet med dets juveler, huen med bændlernes sløjfer og nettets flettede tråde, klædet hun fik af selve den gyldne Elskovsguldinde den dag da hun blev ført af den hjelmbuskrystende Hektor hjem fra Eëtions hus for tallose brudekøbsgaver.

Om hende flokkedes søstre til manden og koner til brødre, og lagde armene om den til døden fortvivlede kvinde. Da hun fik ånde på ny og igen kunne sanse og samle, brød hun i bitterlig gråd og talte blandt Troernes kvinder:

“Hektor, jeg arme forlader! Til lige usalige vilkår blev vi da født, du her i Troja i Priamos’ kongsgård, jeg i det yndige Thebe ved foden af Plakos’ skove hvor kong Eëtion føstred mig op som lille til vanheld, viet til ulykke selv. Ak, havde han slet ikke gjort det!

Du går nu ned under jorden til Hades’ sortnende haller, mig forlader du her i sorg som en ynkelig enke i vores hus. Og så er vores søn jo bare så lille, ham som du fik og jeg fødte i vores elendige skæbne. Ham blir du ingen hjælp, og han blir ikke din støtte.

Skulle han end slippe frelst fra de vilde Achaïeres hærger, venter der ham kun sorger og nød og bitterlig kummer. Der skal jo nok være folk der gerne beklipper hans marker. Faderløs dag gør en dreng til én som alle kan mobbe. Bukke må han for alle med bitre tårer på kinden og som en betler gå op til sin faders forrige venner, rykke den ene i kappen og trække den anden i ærmet

så han måske af medlidenhed får en sjat i sit bæger, nok til at fugte sin mund, men slet ikke noget til halsen. Drengene med far og med mor vil skubbe ham ud over bænken, drille med hånende ord og banke ham med deres næver: ‘Væk! Du har ikke en far der er med ved bordet som vores!’ Grædende løber han hjem til sin mor, der bare er enke! Vores Asryanax, som på sin fars knæ gænged og smoved lammeårsmarven og fik det fedeste af koteletten!

Og når han så havde leget sig træt og lukked sit øje, sov han så sødt i sin seng eller vugged i favnen på ammen, blødt i sin dyne af dun, tilfreds og mæt af det hele.

Nu han har mistet sin far, har han trange tider i vente, vores Asryanax, som var det navn som Troerne gav ham da det var dig der alene beskyttede fastningen for dem. Dig skal nu fjernt fra din mor og din far, ved Achaïernes skibe, glinsende maddiker æde når hundene er blevet mætte.

Og så uden en travl! Der ligger dig klæder i kisten, fine i vævning og snit, baldyret af flittige piger.

Dem vil jeg samle og bygge et bål og brænde dem på det – ikke til gavn for dig selv, da du ikke skal bisættes i dem, men for at fejre dit ry hos Troere og Troerinder!”

Således klagede hun, og om hende jamred de andre.

TREOGTYVENDE SANG

Således græd de i byen. Men straks da Achaïernes sønner atter var hjemme ved flåden på strandene af Helleponten, spredtes de andre og gik til hver deres skuder og skure. Men Myrmidonerne tillod Achilles ikke at skilles.

Blandt sine krigere stod han og talte således til dem:

“Venner til vogns som kan tumle et forspand, krigskammerater! Nu vil vi dog ikke spænde de hurtige heste fra åget før end vi alle er kørt omkring Patroklos bære for at begræde hans død. For det kan en falden forlange.

Når vi har trøstet vor sorg med gråd og bitterlig klage, spænder vi hestene fra og tar os alle et måltid.”

Det var hans ord, og de græd, og først af dem alle Achilles.

"Du vil nok prøve at fritte mig ud ved at snakke om Hektor. Ham har jeg selv tit set i striden hvor mænd vinder hæder, også for nylig, den gang da han jog Achaïernes sønner til deres skibe og slog dem ihjel med sin hvassede bronze. Vi stod blot og så på med beundring. For helten Achilles tillod os ikke at slås i sin vrede på Atreïonen.

En af hans følge er jeg med et enkelt fortræffeligt fartøj, af Myrmidonernes folk, og min far er den græve Polyktor, rig og besiddende nok, men gammel og grå som du selv er. Seks er de sønner han fik, og så mig som den syvende sidste. Løddet vi kasted, bestemte at jeg skulle følge på færd.

Nu er jeg gået herud på slatten fra skibenes leje siden Achaïerne tidligt i morgen vil rykke mod byen.

Lede og kede er de af lediggang, og deres fyrster har deres byr med at holde de hidsige kæmper fra striden."

Oldingen, smuk som en gud, kong Priamos, svarede Hermes: "Når du er en af de mænd der følger Peliden Achilles, tag da og svar mig på dette, og sig den reneste sandhed! Findes min søn ved hans skib endnu? Eller har Peleïden slægt ham for grådige hunde, parteret og hugget i stykker?"

Dette svarer han fik af Argosdræberen Hermes:

"Nej, han er ikke endnu forteret af hunde og gribe. Stadig ligger han dér ved Achilles' skib og baraker, ganske som før, og i dag er det tolvredagen han gør det. Dog forrædner han ikke, og maddiker æder han ikke – de kan jo ellers få has på de helte der falder i krigen.

Rigtignok slæber Achilles ham rundt om Patroklos' gravhøj uden skænsel og ynk hver evig eneste morgen –

uden at volds ham mén. Du selv ville se med forundring hvor han er frisk som han ligger, og ren for blodige skjolder, uden en plet på sin krop. Hvert eneste sår som hans fjender gav ham, er lukket. Og mange var de der stak ham med malmen.

Således værnes din søn af Olympens salige guder

selv når han ligger som lig. Thi kær var han for dem i hjertet."

Der var hans ord. Den gamle blev glad og svarede således:

"Ja, unge mand, det er godt at bringe de evige guder skyldige gaver. Det glemte min søn, den søn som jeg havde, aldrig derhjemme at gi de guder der bor på Olympen.

Det har de husket ham for selv nu han er taget af døden. –

Tag du da selv imod dette fortrinlige bæger som gave,

390

395

400

405

410

415

420

425

værn og beskyt mig mod ond, og følg mig med gudernes bistand videre indtil jeg kommer til selve Achilles' baraker!"

Dette var svaret han fik af Argosdræberen Hermes: "Gamle, du prøver at friste en ungersvend til at modra gaver fra dig i smug for Achilles. Der vil jeg da ikke.

Ham har jeg frygt og respekt for og skal ikke nyde at tage noget der tilhører ham, og siden få ulykke af det.

Dig skal jeg følge på vejen, om også det så var til Argos hen over havet i skib eller langt til fods over landjord.

Ingen gør dig fortræd og foragter den du har med dig."

Dermed sprang Heldbringerguden på vognen og knalded med piskten hestene fremad og greb deres tømmer i hånden og pusted fyrige kræfter i kroppen på både heste og muldyr.

Men da de nåede graven og volden om skibenes leje, var dens bevogtere just i færd med at lave til spisning.

De blev da dysset i søvn af Argosdræberen Hermes. Og han skød bommene fra og åbnede porten og kørte Priamos indenfor sammen med kærren og alle hans gaver.

Men da de nåede frem til Achilles' knejsende felthal som Myrmidonerne havde forfærdiget til deres fyrste –

rejst af fyrretærspælker de hugged, og trækket med tagtør, skåret i kærret og lagt så lodden som ulden på fåret,

og med en høj palisade af tætsammenføjede stolper rundt om en rummelig gård, på porten var der en enkelt fyrretærspom som tre Achaier var om at slå for den,

tre om at trække til side, en tung og drabelig tværpom. Kun Achilles formåed at magte den ganske alene.

Heldbringerguden lukked den op for oldingekongen og kørte ind med de gaver han bragte Peliden Achilles.

Selv sprang han ned på jorden fra vognen og sagde således: "Gamle, det var den evige gud Hermeias du mødte,

sendt af sin far herved for at ledsage dig over slatten.

Jeg må nu visse sig atter forsvinde uden at træde frem for Achilles' blik. Det ville jo vække skandale om en udødelig gjorde sig lige med menneskeværner.

Gå du selv ind, og læg armen om haserne på Peleïden, bed ham ved både hans far og yndigt krøllede moder, ja ved den søn som han har, og prøv at vække hans medynk."

Dette var Hermes' ord, og han gik til det høje Olympen. Priamos steg af sin vogn og befåled Idaïos at blive

430

435

440

445

450

455

460

465

der hvor han var. Og han standsed og blev der med hestes og muldyrs tømmer i sine hænder. Den gamle gik lige til huset

hvor i Achilles boede og fandt ham også derinde.

Alle hans folk sad fjernt for sig selv, kun to af hans svende – helten Automedon var det og Alkimos, Ares's ærling – stilledes flittigt omkring ham. Han havde just sluttet sit måltid, spist og drukket, og bordet stod endnu dækket foran ham.

Uset af dem kom Priamos ind og gik hen til Achilles,

lagde sin arm om hans knæ og kyssed hans hænder, de grumme drabsmandshænder der havde berøvet ham talrige sønner.

Som når en mand der forblindet har dræbt en anden derhjemme og efter mordet er rømmet og pludselig står i en fremmed stormands prægtige hal og alle chokeres derover –

således stused Achilles da Priamos viste sig for ham.

Også de andre for sammen og vekslend forbløffede blikke.

Priamos retted sin bøn til Achilles og talte således:

“Tænk på din egen far, du gudernes lige Achilles!

Han er så gammel som jeg, på alderdoms tærskel til døden.

Men er han plaget og trængt af de folk der bygger omkring ham,

og har han ikke et værn imod det onde de vil ham,

har han den trøst i sit hjerte, det håb hver evige morgen,

at han dog atter engang skal se den søn som han elsker

komme tilbage til ham igen i hans hal fra krigen om Troja.

Jeg er berøvet det håb. Jeg fik de tapreste sønner

her i det vidstrakte Troja. Af dem er der ingen tilbage.

Der var halvtreds dengang da Achaierne strævnede hertil;

nitten var blevet mig født i mit hus af den selv samme hustru;

alle de andre fik jeg med andre kvinder i huset.

Mange segned på valen og faldt for den stormende Ares.

En var endnu i behold og beskyttet vor stad og os alle.

Han er der dig der har dræbt da han stred for sit fædrene rige,

Hektor. For hans skyld kommer jeg her til Achaiernes skibe.

Han vil jeg nu købe fri, og jeg bringer dig talløse gaver.

Vis du da guderne agt, og ynk mig selv i min ælde,

tænk på din egen far! Langt mere at ynke er jeg dog,

jeg som er gået så vidt som ingen ellers i verden,

jeg som er grebet og kysset min sønnetabsvolder på hånden.”

Ordene vakte Achilles's trang til gråd over Pelæus.

Varsomt tog han ved Priamos' arm og skubbed ham fra sig.

Mindene tog dem, de gråd. Over manddrabsvolderen Hektor

jamred den gamle af sorg for Achilles' fødder på gulvet medens Achilles græd ved at mindes sin fader og atter over Patroklos, sin ven. Og det lød gennem huset af hulken.

Men da den lyse Achilles var mæt af jammer og klage,

og da hans trang til gråd var vejet af hjerte og lemmer,

rejste han sig fra sin stol og fik rejst den gamle ved hånden.

Grebet af ynk ved hans grænende isse og grænende hage

talte han da med bevingede ord og sagde således:

“Strakkel, utallige sorger har du måttet bære i hjertet!

Hvor har du magtet alene at gå til Achaiernes skibe

og at stå frem for den mand der har dræbt så mange og tapre

af dine sønner? Dit hjerte må eje en styrke som ståtets!

Kom nu og sæt dig i stolen, og lad os da begge forsøge

at lade sorgerne hvile i hjertene selv om vi lider.

Kold er klage, forgrammet er gråd og udretter intet.

Guderne tvandt det jo ind i de arme menneskers skæbne

at de må leve med sorg. De selv er havet derover.

Altid står der i hallen hos Zeus to tønder på gulvet,

én med det gode de gir, og én med det onde de sender.

Den som den lynglade Zeus gir ligeelig blanding af begge,

lider snart ondt i sit liv, snart lever han herlige stunder.

Den som han gir af den grimme, er født til at blive foragtet,

jaget af armød og sult over jordens hellige flade,

uden at ænses og æres af mennesker eller af guder.

Sådan har guderne givet de herligste gaver til Pelæus

lige fra da han blev født. For han overgik alle i verden

både i gods og i guld, og han var Myrmidonernes konge

og som en dødelig mand formælet med en gudinde.

Ham blev dog ulykke også beskåret. Der voksed ham intet

sønnekuld op i hans hal med kraft til at arve hans rige.

Kun én eneste fik han, og jeg er ham ikke til støtte

nu hvor han ældes. Jeg sidder jo fjernt fra fædrelandet

her i Troja til mén for dig og for dine sønner.

Også om dig har vi hørt at du før var en lykkelig hersker.

Over alt landet fra Lesbos, kong Makars rige i havet,

Frygiens agre i øst til det mægtige sund Hellepontos

bød du som drot og var rig på liggendefte og på sønner.

Men siden guderne sendte dig denne plage på halsen,

står der om byen et fog af daglige kampe og manddrab.

Stå der igennem, og plag dig ikke med unyttig jammer!

Stå der igennem, og plag dig ikke med unyttig jammer!

Intet retter du ud med din gråd over tabet af sønnen.
Ham får den ikke til live, og før får du være at lide.”

550

Oldingen, smuk som en gud, kong Priamos, svarede Achilleus:
”Byd mig ikke at sidde endnu så længe som Hektor
ligger forladt i din gård! Giv ham fri til mig med det samme
så jeg kan se ham! Og tag du imod den rige betaling
som jeg har med! Og måtte den fryde dig, måtte du komme
hjem til dit fædreland siden du først har ladet mig leve
selv og få lov til endnu at se på lyset af solen!”

555

Men Peleiden så i forbittelse på ham og sagde:

”Plag mig nu ikke mer! Jeg har jo sagt at min hensigt
er at gi Hektor fri. Og som bud fra Zeus i det høje
fik jeg besøg af min mor, en datter af oldingen Nereus.
Klart nok kan jeg jo se, og du fører mig ikke bag lyset:
det var en gud der førte dig her til Achaïernes skibe.

560

Ingen dødelig mand, om aldrig så ung, havde magtet
at trænge uset ind i vor lejre eller letteligt evnet
at få den bom skudt fra der sidder i porten til min gård.
Derfor, tir ikke mere mit plagede sind for at undgå
at jeg trods alt skal forsonne at lade dig slippe fra huset
trods dine ydmyge bønner og misagre Zeus's befaling!”

570

Det var hans truende ord. Og den gamle blev bange og adlød.

Men som en løve i spring var Achilleus ude ad døren,
ikke alene, for to af hans trofaste svende var med ham;
helten Automedon var det og Alkimos, som var Achilleus'
nærmeste nu hvor Patroklos var død i krigen og borte.

575

De to spændte da fra for både vognen og kærren,
førte kong Priamos' gode herold gennem døren til hallen
og lod ham sætte sig ned. Og fra den polerede lastvogn
tog de de talrige gaver der frikøbte liget af Hektor.
Kun to lunende kapper og en af de fineste skjorter
lod de tilbage til liget på rejsen hjemad. Achilleus
kaldte på piger og bød dem at vaske og salve og bære
liget længere bort så Priamos ikke fik set det,

580

for at han ikke ved synet af sønnen i harme forløb sig,
drevet af sorg, så han selv igen blev grebet af vrede
og slog den gamle ihjel i misagt for Zeus's befaling.

585

Og da de så havde vasket og salvet liget med olie
og havde klædt det i skjorten og lagt en kappe omkring det,
løfted Achilles det selv og lagde det op på en bære

som han med svendenes hjælp satte op på den høvlede kærre.
Grædende kaldte han da ved navn på sin mistrede fælle:

590

”Bliv ikke krænkert og vred, Patroklos, ifald du erfarer
nede i Hades at jeg nu har tilladt den hertlige Hektors
fader at købe ham fri for en ikke så ringe betaling.

595

Hvoraf jeg nok skal se til at du får din skyldige andel.”

Så gik den lyse Achilles igen tilbage i tellet,
satte sig i den forsurede stol hvor han først havde siddet
inderst ved væggen og talte således til oldingekongen:

”Priamos, nu er din søn givet fri som du bad at han blev det,

600

og på sin bære, parat. Og så såre det gryr, kan du se ham
og ta ham bort til din by. Men nu vil vi tænke på spising.

Selv dronning Niobe glemte dog ikke aldeles at spise
selv om hun mistred et helt dusin af børn i paladset,
seks snørlykede døtre og seks dunskeggede sønner.

605

Drengene dræbte Apollon med skud fra sin sølverne bue,
pigerne Artemis, ægget til vrede af Niobes hovmod.

Hun havde sagt hun var mer end den ferskenkinnede Leto:
hun var kun mor til to, hun selv til seks gange flere.

Kun to var de, men nok til at ombringe alle de andre.

610

Ni dage lå de som blodige lig. Til at få dem begravet
fændtes der ingen. For Zeus havde gjort alt folket til stene.
Først på den tiende dag blev de jordet af himmelens guder.

Men efter jammer og gråd begyndte hun atter at spise.

615

Sagnet vil vide hun nu estreds i Sipylos' øde,
ensomme klippemassiv hvor nynterne siges at hvile
når de har danset omkring Achelōios' strømme, forstenet
stadigvæk græder sin gråd over sorgen guderne sendte. –

Lad da så også os to, kong Priamos, se at få noget
spis! Thi for ham får du siden hen tid til at græde og klage
hjemme i Troja. Og dybt begravet, det bliver han af dig.”

620

Således talte Achilles, sprang op og slagtede et sølvhvidt,
brægende lamm som hans svende fik fået og rigtig parteret,
kødet skåret i lunser og alle lunserne spiddet,

spiddene ordentlig stegt og kødet igen trukket af dem.

625

Helten Automedon satte i fine, flettede kurve
brød på det dækkede bord, og Achilles serverede kødet.

Og de tog for sig af alle de retter der sattes foran dem.

Da deres lyst til mad og til drikke var stillet til fulde,

så den Dardaniske drot med beundring på helten Achilles –

hvor han var prægtig og stor og aldeles lignet en guddom.
Også Achilles beundred kong Priamos, Dardanos' ætling,
for hans besindige ord og ædelt prægede ansigt.

Og da de så havde glædet sig ved at se på hinanden,
var det Dardanernes drøt der først tog til orde og sagde:

"Lad mig nu straks gå i seng, du ætling af Zeus, så vi atter
begge kan få vores fryd ved den liflige søvn under tæppet.
Jeg har jo ikke endnu formået at lukke et øje

siden min elskede søn bukked under for dig og din styrke,
men har bestandig med suk og tusinde klager i hjertet
kastet mig om i min gård i støvet og skarnet på jorden.

Nu har jeg endelig spist en bid og prøvet at smage
funklende vin på ny. For før har jeg ingenting taget."

Det var hans ord. Og Achilles befalede svende og piger
straks at gøre to senge i søjlegangen om gården
rede med purpurbolstre og lagner af linned derover
og med to kapper af fineste uld til at lægge omkring sig.
De gik da ud af hallen med fakler i deres hænder,
villigt og flinkt, og fik i en fart gjort sengene rede.

Og som i spøg tog Achilles til orde og sagde til kongen:

"Læg du dig nu derude, du gamle, så ingen Achæisk
stormand kommer og ser dig. De holder jo jævnlig en møde
her – som rimeligt er – for at drøfte det ene og andet.

Og fik nu en af dem dig at se i mørket af natten,
ville han røbe den sag for den mægtige kong Agamemnon.
Så kunne frikøbet nok gå hen og trække i langdrag. –

Sig mig nu lige engang, og fortæl mig det nøje hvor mange
dage du tror der skal til for at jorde den herlige Hektor
så jeg kan vente så længe og holde min styrke tilbage!"

Oldingen, smuk som en gud, kong Priamos, svarede Achilles:

"Dersom du ønsker at Hektor skal få sig en fuldkommen gravfærd,
gør du mig glad hvis du lader det ske således, Achilles:
Vi er blokeret i byen, det véd du, og brænde skal hentes
langt væk, oppe fra bjerget, og Troerne gruer for vejen.
Ni døgn må vi begræde hans lig på Ilions kongsborg,
lade ham brænde den tiende dag med fest for alt folket
og på den elvte tue en gravhøj over hans urne.

Og på den tolvte, om så skal være, begynde at kriges."

Dette var svaret han fik af den hurtige løber Achilles:
"Lad det da blive sådan, kong Priamos, som du vil ha det.

Krigen skal jeg lade hvile i hele den tid du forlanger."
Det var hans ord, og han tog med sin hånd om oldingens håndled
så at han følte sig tryk og intet behøved at frygte.

Priamos og hans herold, de to forstandige gamle,
lagde sig straks til at sove i søjlegangen om gården.

Selv gik Achilles til ro i det inderste rum i barakken.
Og ved hans side hviled den rosenfågte Briseis.

Alle de øvrige guder og stridsvognskæmpende helte
sov nu natten igennem, betrukket af blidelig slummer.

Hermes alene var vågen og fik ingen søvn i sit øje
mens han grublede over hvordan han fik Priamos uset
listet af sted gennem porten og bort fra Achæernes skibe.

Over hans hoved stod han og talte således til ham:

"Gamble, du tænker nok ikke på faren så roligt du sover
midt iblandt fjender, fordi Achilles har ladet dig være!
Nu har du frikøbt din elskede søn i dyreste domme.

Dit liv vil dine sønner derhjemme få lov at betale
tre gange mere for hvis Atreus' søn Agamemnon
ser dig og alle Achæer får nys om hvor du er henne."

Det var hans ord. Og den gamle før op og vækked herolden.
Hermes spændte da selv for vognen og mulæselkærren.

Hurtigt og uset af alle gik faren ud gennem lejren.
Men da de nåede frem til vadestedet i Xanthos

prægtigt hvirvlende flood som er nærret af selve Kronion,
svang Hermeias sig op til Olympens takkede tinder.

Morgenens kasted sit slør af safran over alverden
da han med jammer og gråd drev hestene op under byen,

fulgt af mulæselkærren med liget af Hektor. Og ingen
andre af Troernes mænd eller strantombrælede kvinder
så dem førend Kassandra, den pige der lignede Kypri.

Hun var oppe på borgen og så sin elskede fader
stå i sin vogn og byens herold med mulæselkærren

og på dens lad, strakt ud på sin bære, sin afdøde broder.
Da brød hun ud i et skrig og råbre ud over byen:

"Troere og Troerinder, se dér! De kommer med Hektor!
Kom, om I nogen sinde med fryd har set ham i live

hjemme fra kamp! For han var en fryd for byen og folket."
Da blev der hverken mand eller kvinde tilbage i byen.

Så ubetingelig var den sorg der kom over dem alle.

Uden for portene mødte de kongen der kom med den døde,

Kommentar

FØRSTE SANG

1ff. *gudinde* Muse. Påkaldes (eller omtales) i ental, som her og i begyndelsen af Odysseen, eller i flertal som 'erindrerinde(r)' hvad ordet måske ligefrem betyder. De søger for at fortælleren, sangeren der beretter, synger 'sandheden', dvs. den rigtige (og genkendelige) historie. Hun/de har Zeus til fader og til moder begrebsgudinden Mnemosyne, 'Minder', iflg. Hesiod, der også angiver deres navne: Kleio, Euterpe, Thalia, Melpomene, Terpsichore, Erato, Polyhymnia, Urania og Kalliope. Men der har været forestillingen om dem som både to, tre, fire, fem, syv, og otte, ud over den mest almindelige: ni. Først i Romersk tid får de ni Hesiodiske Musers specifikke vikiningsfelter: Kalliope harpen og heltedigtningen, Kleio historiedigtningen og citharen, Melpomene tragedien og sorgesangen, Euterpe fløjtespillet, Erato korskang og -dans, Terpsichore lyrik, Urania stjernetimen og astronomien, Thalia komedie og underholdning, og Polyhymnia symfoni, dans, pantomime og -geometri.

1 *Peleiden* Faderbetegnelser, *patrønymika*, af denne type vrinter det med, jf. K VII, 414. – De er ligesom alle andre afledninger af egenavne i overensstemmelse, og derfor også i Ledageren, svarer med stort for at give læseren den oplysning at der er tale om en sådan afledning og ikke om et fællesnavn som han burde blive lov over ikke at kende på forhånd. Det samme gælder for mytologiske fællesnavne som Musen, Moiren, Titanen, Giganten osv. Og for fællesnavne som Krigsguden og Tordnenen når de står alene og har navneverdi. Og for personifikation som Panikken og Rædslen. – Dette medfører i sin konsekvens et antal foreslåelser mod Retskrivningsordbogens regler, fx Græker, Engelsk osv., som måske kan virke stødende, men som endnu ikke er strafbare – selv ikke for en fjendtlig ansat.

1 *Abilleus* er søn af den Thessalske kong Pelops og havgudinden (Nereiden, Nereus' datter) Thetis som Zeus lod vægte en dødelig i stedet for at tage hende selv da det var spået hende at hun skulle føde en søn der var stærkere end sin fader. Som Myrmidonernes andør er han Achaiernes stærkeste krigs. Iliaden kender intet til hans usårlighed, som senere bliver et fast træk. Faktisk får han et sår i XXI, 166. Hans stramtue er: Zeus avlede med nymfen Aigina, der gav navn til øen, Aiklos, der avlede Pelops og Telamon; Pelops avlede med Thetis Achilleus, og Telamon avlede med forskellige mødre Aias og Teukros.

2 *Abayrme* I Iliaden kaldes Troernes fjender (Grækerne) Achaiere, Argieere eller Danaere uden forskel, men aldrig Hellenere, og måske

heller ikke en enkelt gang Panhellenerne, jf. K II,530. Achæier kaldes de efter de vigtige landskaber Achæia, bliv. syd for den Korinthiske bugt og syd for Thessalien, Argeiere efter Argos på det nordstilige Peloponnes, hvor Agamemnon hersker i Mykene, og Danaer efter oldkongen Danaos i Argos. 'Argeiere' kan også betyde Agamemnons folk og 'Argos' hans rige på Peloponnes (eller hele Peloponnes), byen Argos eller Thessalien, dvs. det Pelasgiske Argos, jf. K II,681.

3 *sjæle* sjælen (psyche) er det der gør et menneske levende: ånden, åndedrættet og varmen i blodet. Den forlader mennesket ved døden. Den er ikke levende selv (XXII,104), men har dog fødsler (XVI,856f.; XXII,362f. og XXII,65ff.) og kan evt. blive straffet i skyggenriger, Underverdenen. Men den levende persons selv er ikke sjælen, men kroppen, 'dem selv' i v. 4, jf. VII,333 og XX,174f.

5 *Zeus* Den største og mægtigste af guderne, søn af Titanen Kronos som han styrtede; Kronos var søn af Uranos som han i sin tid selv havde styret fra magten. Zeus' brødre er Poseidon og Hades som han har delt med således at Poseidon råder for havet og vandene, Hades er herre i Underverdenen og Zeus selv har himlen til rige. Hans søster er hustru er Hæra. Efter sin fader kaldes Zeus også Kronion eller Kroniden. Jorden er guderne fælles om, men ikke lige stærke på. Som himmelgud hersker Zeus over vejret, og hans vigtigste våben er torden og lynlid og vindurskoldkappen *egiden*. Han kaldes ofte 'almægtig', men det skal forstås som over al mægtig, ikke som almægtig i senere teologisk forstand. Zeus' vilje falder nærmest, men ikke helt og ikke altid, sammen med den uafvendelige skæbne. Zeus er kongemagtens gud og, ved jordiske kvinder, stamfæder til talrige fyrstestætter.

6 *helt fra den første stund osv.* Kan forstås enten til 'Syng os om verden' eller til 'Zeus' vilje blev fuldt bragt'. Den første mulighed støttes af en parallel i Odysseen VII, 499.

7 *fulkænt drøt Altriden* Agamemnon, Achæernes overkonge, fyrste i Mykene, søn af Atreus, sønnesøn af Pelops. Han er broder til Menelaos og altså svoger til Hælene hvis bortførelse er årsag til krigen.

9 *Leto og Zeus' søn* Apollon. Leto, en Lilleasiatisk (og Etruskisk) frugtbarhedsgudinde, er i Iliaden en respektet hustru til Zeus og moder til tvillingeguderne Apollon og Artemis. Historien om at Hæra tog alt land i ed på ikke at lade Leto føde sine børn på sig og at Delos ikke blev taget i ed fordi øen blev overskyldt af Poseidon og derfor ikke var land (eller endnu var fristsvømmende) og således blev Apollons (og Artemis') fødested, findes der først ansat til i den (letter-)Homerske hymne til Apollon hvor der dog ikke gives nogen forklaring på hvor-

for kun det lille Delos ville være Letos barselsplads; den forudsættes åbenbart bekendt dér ligesom der kan være tilfældet hos Homer. Den familiemodusætning kan være forklaringen på at Apollon er på Troernes side i krigen til trods for hans dårlige erfaringer med Laomedon, jf. K V,640 og K VII,452.

14 *sejler* Sæven eller seppret er et tegn på bærerens beføjelse og ukrænkelighed. Den bæres, foruden af præster, af konger og kan deles til andre som tegn på at de handler på kongens vegne (II,186). Herolder bærer ligeledes stave, ligeså dommere. På møder får den der har ordet, en stav i hånden. – En sidste (?) anakronistisk efterkommer af dette magt- og beføjelsessymbol var Hermann Görings rigsmarskalsstav.

14 *uldbånd* Bændler eller bånd af uld viser at bæreren eller den omvilede genstand er tabu som beskyttet af (eller hjemfalden til) en gud. I Iliaden nævnes de kun i forb. med Chryses, men i senere litteratur og billedlige fremstillinger er sådanne bånd et almindeligt tabuegn for præster, bønfindende, parlamentarer, offerdyr og gifte koner. Chryses er dobbelt ukrænkelig: han er præst og kommer som bønfindende.

15 *Apollon* Gudens oprindelige væsen er skulit i et mørke som natten hvormed hans fremfærd sammenlignes. Han er beskyttet af Troerne og som søn af Leto af Lilleasiatisk herkomst (IV,101). Han er sender af sygdom og sundhed som sin søster Artemis. Hans våben er buen. Han dyrkes i Pytho, Delfi, men Iliaden har intet om ham som orakelgud, men nok som skænker af seergaver (I,72 og 86f.). Han spiller på lyre til gudernes fester og gjorde det også ved Peleus' og Thetis' bryllup, men Iliaden omtaler ham ikke som digtergud. Hans identifikation med solguden er Efterhomersk.

18 *Olympen* Guderens bolig som Iliaden forestiller sig på bjergmassivet Olympus i Nordgrækenland eller mere vagt i det høje, i himlen.

19 *Priamus* Trojas konge. Om kongeslægten, se XX,230ff.

39 *Smintheus* Dette tilnavn til Apollon findes kun her. Det er af antikke kommentatorer udlagt som 'markuscedræberen' efter et Kretisk (Førggræsk, Pelasgisk) ord for 'markus'.

43 *Foibos* Apollons tilnavn betyder 'klar', 'strålende'.

54 *men på den tiende kaldte Achilles følger til samling* Achilles tager der initiativ som det var den øverstkommanderendes klare pligt at tage, men som han af ond samvittighed og strædighed ikke tager. Derved pådrager Achilles sig på forhånd Agamemnons vrede.

55 *den tilfærmade Hæra* Hæra er Zeus' hustru og søster. Om hun er store- eller lillesøster, er det ikke så let at afgøre, jf. K XIV,203. Hun

er sammen med Athene Troernes ægteste fjende på grund af Paris' dom som Iliaiden forudsætter bekendt og refereret til i XXIV,28ff. Med den hænger det sådan sammen. Ved Peleus' og Thetis' bryllup var alle guderne med undtagen Eris, stridens gudinde, som hævdede sig ved at lade et æble med indskriften (!) 'til den skønneste' rulle ind i salen. De tre gudinder, Hera, Athene og Afrodite, forlangte alle belønningen, stridens æble. De gjorde Paris til dommer og lovede ham hhv. magt, visdom og sex med den skønne Heleue. Han valgte det sidste ved sin, formentlig i øvrigt retfærdigt, kendelse. Historisk skyldes Heres fjendskab nok snarere at hun er Argos' hovedguddom. Hun er moder til Ares, Hefaistos, Eireithya og Hebe. Hendes navn er vel en titel der betyder herskerinde. Religionshistorisk synes hun at være Fargræsk.

63 *tyer af drømme* synes at referere til drømmecorakler: man sov i en helligdom, drømte og fik drømmen udlagt af personaler. Professionelle drømmetydere nævnes ellers ikke i Iliaiden. Zenodoros anså verset for vægte, og nogen drøm er der jo heller ikke tale om her.

65 *lovinger og hekatomber* en hekatombe er et offer af talrige dyr på en gang, ikke nødvendigvis 100 som ordet synes at sige på Græsk. Som et rundt tal betegner ordet 'mange'. Som det fremgår af VI,93 og 115 kan en ofring af 12 køer kaldes 'hekatomber' – endda i flertal. Løfter (lovinger) er den forpligtelse man ved en påtaget sig til fx ofte eller gaver detsom barmen opfyldes; om Achilles her siger til uopfyldte eller til utilstrækkelige løfter, lader sig ikke sige.

69 *fortæller af fugle* At tage varsler af fuglenes flugt efter mere eller mindre detaljerede kriterier: art, retning, styrke, højde osv., kendes fra talrige kulturer over hele verden. I Iliaiden omtales fugtervarsler jævnligt, se Register under ordet.

71f. *og havde syner Achaierne kun osv.* henryder til begivenhederne forud for Achaiernes afrejse fra Aulis, herunder ofringen af Agamemnons datter for at få god vind.

71 *Ilion* Byen Troja benævnt efter dets oldkonge Illos. Hos Homer hedder byen med en enkelt undtagelse Illos. Men formen Ilion er i resten af oldtiden den almindelige og er gennemført i oversættelsen. – Om udgravningerne kan man på internettet se: <http://lucasswww.mcm.uc.edu/classics/troy> eller <http://www.uni-tuebingen.de/troia>

103 *Hans byrte blev svær* Jf. K XVII,573.

106 *Ulykkespåmand* må Agamemnon nok kalde Kalchas siden det var ham der meddelte at Achaiernes afsjæling til Troja ikke kunne ske uden at Agamemnons datter, Ifigeneia, blev offer til Artemis – hvis ellers

Homer kender denne tradition. Agamemnon kan have oplevet Kalchas' forudsigelse af at Achaiernes straffe- og plyndringstogt skulle udvikle sig til en titårig krig som ubehagelig (II,323ff.).

124 *God der er fælles for alle, osv.* Personligt erobret byrte, fx en dræbt fjendes rustning og våben, tilhører erobreren og tages, om muligt, i besiddelse og skaffes hjemført med det samme, selv i kampzonen. Fælles erobret byrte, fx indholdet af en stormet by, fordeles efter rang og stand til konge og adel og menige ifølge sædvaner. Achilles' pointe er at en fortaget fordeling ikke i praksis kan laves om, og at Agamemnon kan holdes skadesløs i fremtiden. Om Achilles' Briseis er indgået i samme byrtefordeling som Chryseis, fremgår ikke, ej heller omstændighederne ved Chryseis' tilfangeragelse. Men hvis Chryseis ikke er taget til fange ved Achilles' erobring af Lyrnessos og Thebe eller nok taget til fange i Thebe, jf. 366ff., men ikke hjemmehørende der, eller kidnappet andersteds (Chryse var åbenbart ikke erobret af Achaierne, men neutral, I,138ff. og 430ff.), da bliver både Agamemnons nej til Chryseis og hans påfølgende overgreb mod Achilles endnu mere vilkårlige handlinger.

145 *Talamos søn* Ayas. For hans stamtavle, se K I,1.

155 *Phia* Kong Peleus' rige i Thessalien, omfattede hele det sydlige og vestlige af dette landskab. Achilles tænker først og fremmest på slæktlandene med bjergene på linje med sine vasaller. Og det bliver Zeus' beslutning at han tværtimod skal ydmyges.

180 *Myrmidonernes folk* Peleus' mænd og Achilles' krigere. Iliaiden siger intet om deres oprindelse, men fra andre kilder ved vi at de ansås for at nedstamme fra en helt, Myrmidon, som Zeus havde avlet med en jordisk kvinde, Epimedeus, i skikkelse af en myre – deraf navnet 'myrmidonerne'. Senere versioner fortæller at de stammede fra Aigina, der efter en pest genbefolkedes af Zeus ved at myrer forvandledes til mænd, se Ovids Forvandlinger VII,523ff.

194 *Pallas Athena* Zeus' kæreste datter, sødt af hans egen pande uden moder, klog og stærk. Pallas er egentlig ikke et tilnavn, men betyder 'den stærke mæ'. Hun er sammen med Hera Troernes ægteste fjende på grund af Paris' dom, jf. K I,9.

202 *aigyniateren* Zeus' æggede beskrives mere indgående i II,447ff. og V,738ff. Den er et værk af Hefaistos (XV,308ff.). Når Zeus udslynger lyn med højre hånd, ryster han aigyniden med venstre og opfylder alt med uret. Zeus låner lejlighedsvis aigyniden ud til Apollon (XV,229 og XXIV,20) og især til Athene (II,447; V 738; XVIIII,204 og XXI,400).

218 Den der har øre for gudernes bud, han der deres øre En ordspilssag-
tig sentens.

250 Han havde levet og var osv. Dette må betyde at vi skal forestille
os Nestor i halvfjerdserne. Senere, fx hos Ovid, bliver han til en ren
Mensalem.

263ff. *Peirithoos*, osv. Hæle fra Lapitherfolket på Pelion. Ved Pei-
rithoos' bryllup med Oinomaos' datter, Hippodameia, var hans fætre,
Kentaurenne, født af den sky Hæle forvandlede sig til da Peirithoos' fa-
der, Ixion, ville voldtage hende, også indbudt, men ville i fuldstak for-
gribe sig på bruden. Det ser ikke ud til at Homer forestiller sig Kentau-
rene som dødselvtæner med hestunderkrop og menneskeoverkrop.
Blandt gæsterne var også Peirithoos' ven, Athens nationalhelt Theseus,
og altså Nestor. Om kampen mellem Lapither og Kentauren, se Ovids
Forvandlinger XII, 210-535.

297ff. *Men der er en ting til osv.* Achilles skal efter Athenes ordre
undgå voldelig konfrontation med Agamemnon. Men hans status bræ-
ver en blodig modtrossel. Han løser problemet ved at gøre denne betin-
get af en – højst usandsynlig – yderligere aggression fra Agamemnons
side. Samtidig involverer han de andre Achæere.

314 og *kæntede næret i hæret* hvori forening ganske enkelt blev væk
(der var dengang!), ligesom flodernes vand ikke fik det til at svømme
over (hvad man undrede sig over).

317 *steg op mod himlen* Et godt varesl om ende på pesten.

321 *gode berøder og ræke bejente* Herolder er fyrsternes budbringere
og ordsmagere. De meddele hans vilje, indstævner til og holder or-
den på folkemøder og reismøder, forkynder mobilisering, assisterer ved
ofringer og lodtrækninger og optræder som parlamentariser. De er udry-
ret med strå som tegn på den ukrænkelighed de har som repræsentanter
for de Zeusopfostrede konger. Derudover fuldbyrder de 'fogedforetning-
ger' som afhentningen af Briseis, et fyrstens assistenter i øvrigt (holder
hans kappe for ham (II, 183f.), løber ærinde for ham (III, 116f.) eller et
hans kusk som Idaios i XXIV).

358 *sin aldernde fader* Nereus, som Iliaden aldrig nævner ved navn,
var havgud, fader til halvtreds døtre, Nereiderne, hvoriblandt Thetis der
ægtede Peleus, men efter traditionen straks efter Achilles' fødsel flyt-
tede hjem i sin faders sølyng i havsens dyb. Hos Homer bliver hun i
hvert fald delvis hos ham.

403 *Briareos* en søn af Poseidon, en af Giganterne, ubryr som de
Olympiske guder måtte kæmpe mod og nedstryke i Underverdenen li-
gesom de havde måttet kæmpe mod Titanerne, den foregående genera-

tion. Men gudernes kampe med Giganter og Titaner blandes usandt-
selig sammen, og her optræder endda en Gigant som forsvarer af Zeus
mod sin egen far.

407 *Knæl du for ham osv.* Den fulde benådnelsespositur er: den be-
dende knæler og lægger sin venstre arm bag om den anbedtes knæ og
rækker sin højre hånd åben og med håndfladen opad op mod hans hage,
jf. 500f. og R under *benygdelse*, samt K XXIV, 478.

423 i *går* passer ikke med 222, men Achilles bliver ikke forbavset,
Iliadens tilhørende i 'mundtlig' tid næppe heller. Det er brugt for en for-
sinkelse for at Achilles' vrede (mod Agamemnon) kan blive indgroet
som det skildres i 486ff.: jo længere han holdes i den fælde han er gået
i ved at være blevet taget på ordet da han truede med at gå, jo sværere
bliver det for ham at vende tilbage. Om det har betydet noget at der
så bliver (ingelig) tid til afleveringen af Chryseis, er tvivlsomt. Derimod
kan det ikke udelukkes at de elve dages forsinkelse af Zeus' indgroben
skal svare til den lige så lange forsinkelse deraf i begyndelsen af XXIV,
hvori Achilles' vrede (mod Hektor) udmærkes.

424 *Atropæerne* tænkes at bo ved det verdensomflydende Okeanos-
havs bredder i øst og vest, hvor solen står op og går ned (Odysseen
I, 22ff.), og hvor de altså er så tæt på den at de bliver brændt i ansigter,
som navnet siger. Med vore dages Æthiopere har de ikke andet at gøre
end deres solbrændthed, som Ovid giver sin forklaring på i Forvandlin-
gerne II, 135f.

458 *der helliger bygdorn* bringes til de ofrende i en kurv, holdes i hæn-
derne under bannen og kastes (på jorden? på offerdyrene?) før selve
ofringen.

551 *den krietende* kaldes Hæte i dette formelvers (11 gange). Om op-
rindelsen ligger i en tidligere theiomorf gudeopfattelse (dvs. guder i
dyrestikkelse, jf. K V, 133.), er usikkert og i hvert fald næppe relevant
for Homer. Adjektivet bruges også, om end spædant om andre: en Ne-
reide XVIII, 40 og to dødelige kvinder VII, 9 og III, 144.

571 *Hefæstos* Navnet er uigennemskueligt, måske Tyrkisk (dvs.
Etruskisk, se næste kommentar), hvilket hans tilknytning til Lemnos
kunne tyde på. At smede er vanskabte eller invalider, er der flere paral-
leller til, fx dværgene og Vainand Smed i norrøne sagn. Om Hefæstos var
født som kræbling eller blev det af det fald han her fortæller om, er ikke
klart.

590 *Jeg kun jo hvide engang hvor jeg smikket at hyske.* Nærlig dengang
da Hæte i sin forfølgelse af Hærakles havde ladet Sønnen dysse Zeus hen
og mobiliseret stormene til at forjå Hærakles til Kos. Jf. XIV, 250ff. og

XV,18ff.

594 *Sinhike mænd* Lemnos' forgræske befolkning, som sammen med Lilleasiatisk slægtninge i oldtiden ansås for at være de oprindelige Etruskere eller Tyrhenere. Således oplyser Herodot (I,94) at Etruskerne i Italien er kommet fra Lilleasien (Lydien).

597 *Him ikenked op* Gudernes mundskænk er ellers ungdommens gulinde, Hebe, eller den skønne yngling, Ganymedes. Kontrasten bidrager til lysigheden. – At Illaden undgår at lade Ganymedes optænde i funktionen er vel en følge af knæens Troiske herkomst, jf. K IV,2.

597 *fra venstre til højre* Dvs. den rigtige og gunstige vej, med solen og ikke avet om. Højre er i alle oldtidens varslér den gode, venstre den onde side. Også ved lodtrækninger går herolden højre om. Af XII,239f. fremgår at man så mod nord når man tog varslér med overlæg, således at højre bliver øst og venstre vest.

598 *nektar* Gudernes drik. Opskriften ukendt. Ud over som vin optræder nektar som komponent sammen med ambrosia i balsam.

ANDEN SANG

11 *bevedehjægte* Fribarne Achaiere har langt hår som tegn på deres stand og styrke. Skaldedhed eller dyndhæthed er et grimt handicapp, jf. 219.

22 *Som var den barm* Kun for en temmelig tør betragtning er der et problem i at Drømmen forklæder sig som Nestor og selv præsenterer sig som Zeus' sendebud. Har nogen nogensinde dømt om Drømmen? Hvordan skulle den mon se ud? At den vælger Nestors *persona*, er begrundet i vers 21.

37 *døren* For digterkommentarer af denne type, jf. II,38 og 872f.; V,406ff.; XI, 113ff. og 127; XVI, 46f. og 685f.; XVII, 235f., 496f.; XVII,310ff.; XX, 264, 296 og 466.

45 *sværdet med sølvnittebælte* gengiver en formel hvis elementer findes i linear B tavler fra Mykensk tid. Tallinge sådanne bronzalderensværd er fundet, for resten ofte med guldnitter. Men det Græske ord for 'guldnitter' er uanvendeligt i heksametre. Fra den Græske jernalder er der fundet et enkelt sværd med sølvnittebælte. Men der kan jo dukke flere op.

53 *ældre* Skal ikke ubetinget forstås om alder, men især om autoritet. På Ex Italiensk tituler man af høflighed også yngre som om de var ældre.

ignore.

73 *Selv vil jeg prøve dem af* Drømmen har altså gjort Agamemnon aldeles overmodig; han er så sikker på sejren at han er forvisset om at blive mødt af et massivt krav fra folkene om at føre dem til angreb. Hans tro på at de vil reagere som drømmen forventer: 'som ført af en rovt fra en guddom' (Od. III,215), fortæller ham til at friste skæbnen.

103 *Agamemnonen Hermer* Jf. Ovids Forvandlinger I,667ff. Men den historie er nok lavet som forklaring på tilnavnet.

106 *Thyestes* Illaden kommer ikke ind på Pelopidernes ublygselige slægtshistorie. Tantalos fristede guderne til et karnibalistisk måltid på sin søn Pelops. Guderne genoplivede Pelops og lod Tantalos straffe med evig tørst og sult i Underverdenen. Pelops vandt sin hustru Hippodamia og kongeriget på Peloponnes ved at lade Myrtilos sabotere hendes fader Oinomaos' væddeløbsvogn og siden slå Myrtilos ihjel. Pelops' sønner Atreus og Thyestes herskede sammen i Mykene. Men Thyestes forførte Atreus' dronning, og til havn serverede Atreus Thyestes egne sanner for ham i ragout. Thyestes og hans søn Aigisthos myrdede da Atreus, men Atreus' sønner Agamemnon og Menelaos dræbte siden deres onkel. – Efter sin hjemkomst fra Troja myrdede Klytemnestra og Aigisthos Agamemnon, og siden dræbte Agamemnons søn Orestes sin moder til havn. Odyssees derimod omtaler (I,29ff.) Aigisthos' og Klytemnestras mord på Agamemnon og Orestes' hæv. Men at Illadens digter dog måske kender til sagen, kan efter ordlyden af 107 ikke udbeskrives. I originalen står der 'efterlod', ikke 'gav', i oversættelsen ikke 'af', men 'fra'.

135 *rovene isære og mørre* Meget muligt var de Homeriske skibe konstrueret af sammensurrede planker, således at det er syningernes reb og ikke takklægens der her siges til. Jf. *Howd Mindeløber gemmer*, Snix (Århus 1997), s. 94.

145 *der Ikarisk bæv* Om Ikaros, se Ovids Forvandlinger VIII,183ff.

152 *renderne* De fluer ad hvilke skibene i sin tid var trukket på land.

212 *Tærrer* Om hans navn er talende ('Frækker?'), er tvivlsomt. Illadens beskrivelse af ham karakteriserer ham som proletar. Men ifølge den Eftionemiske digtning var han medlem af den Aitoliske kongeslagt og fætter til Diomedes. Da han hændte Achilles for at have forlovet sig i Amazonedronningen Penthesileia da han dræbte hende, blev han slået ihjel af Achilles.

260 *Telemachos' fader* Telemachos ('Fjernkæmperen') har et navn der karakteriserer hans fader, ligesom Hektor's søn Skamandrios kaldes Akyranax ('Borgdrøten') efter sin faders rolle, og Marpessas datter bli-

ler Kypria idet Grækere på Kypren mødte Fønikisk kultur og blev påvirket af den. Derfor er Kypren Afroditens hellige ø. Afroditte er tidlige Odysseen VIII,267ff. Hefistos' hustru, men Ares' elsketinde – to versioner af skønheden og ublyt. I Iladen er Chantos – en anden skønhed – Hefistos' hustru. Forholder mellem Ares og Afroditte er måske forudsat af skildringen V,355ff.

824 *Folk fra Zetia* kaldes jo i næste vers Troiske og har altså ikke den samme sætstilling, som Dardanerne har i kraft af Aineias' afstamning. 827 *Pindaros* siges i V,105 og 173 at komme fra Lykien, men hans tropper kaldes også der Troere. Det er altså et andet Lykien (nl. en egen ligger syd for Troas) end det historiske Lykien, hvor Sarpedon og Glaukos kommer fra, jf. K VI,397 for en tilsvarende navnelighed.

835 *Mænd fra Perkeos stad osv.* Troiske allierede fra Hellespontens kyster.

840 *Phalagernes stammer* Jf. K 681.

845 *Thrakere* Himsides Hellesponten, på den Europaiske side.

846 *Kikonerne* Længere vestpå end Thrakerne, ved Ægeerhavets nordkyst.

850 *Pyraibons' Puiomer* Endnu længere vestpå, nord for Chalkidike.

851 *Paphlagoner* Fra Sortelavskysten himsides Bosphoros. Stradets navn blev af Grækerne forstærket som 'Kievvejl' og forklaret med los verdensombissen, jf. Ovids Forvandlinger I,724ff. Paphlagonernes leder Polydamas er berømt for at blive dræbt i V,576 og være levende endnu i XIII,658.

852 *hvør muldtr findes som evilde* En forbavsende oplysning.

857 *Hafizonere* Vides der intet om. Efter katalogens komposition bør de have boet øst for Paphlagonerne.

858 *Myserne* Lige øst for Troas.

863 *Frygger* Øst for Mysene.

865 *Mationerne* Syd for Fryggerne.

867 *Karerne* Syd for Mationerne. De er – som de eneste der siges om – 'barbaroføne', altså ikke Græsktalende, selv om i hvert fald Antimachos beretter at rent Græsk navn. Man ledtes til at forvente at Nastes' død omtales i XXI, men det sker nu bare ikke. forskellige tungemål i Troernes hær omtales også 804 og IV,437f.

876 *Lykierfolkene* I betragtning af at Lykierne er Troernes vigtigste forbundsfæller i resten af digtet er det påfaldende, at de kun nævnes med to vers, ikke mindst efter det lange afsnit om Karerne, der kun nævnes en gang til.

TREDJE SANG

6 *Pygmæernes painingelægger* Navnet må betyde at de ikke er store end en knyttet hånd. De omtales ikke andetsteds hos Homer, men kæmpe mellem trauer og Pygmæer er et yndet motiv senere, først på den sk. François-vase fra ca. 570. Pygmæerne bor ved Okeanos' strømme ligesom Aithioperne, dvs. ved verdens ende. De Afrikanske Pygmæer er ikke oprindelsen til sagen, men har deres navn fra steder her. Hvor historien stammer fra ved man intet om.

11 *en tyv* dvs. en kvæggry. Om natten var holkken samlet i fold efter gemmet i grotte (IV,279).

16 *Alexandros* Dette (til)navn skal Paris efter en i 5. årh. bekendt, men muligvis meget ældre tradition have fået for holdigt tonsvar at sine hjoerde. Det betyder 'mandafværgeren'.

17 *med leopardskind* Vildtyskind indgår sjældent i Iladens rustmager: X,23, 29,177 og 459. Dette er det eneste eksempel uden for X. Alexandros' Paris betegnelse er også der ud over besynderligt: som betegnelse (skunder!) bueskytte har han dog også både sværd og to lanser og er altså klædt lige slæt på til både fjern- og nærkamp. Hektor bliver med rette pinligt berørt over den sprædbasse. – Da det bliver alvor, klæder Paris sig ordentligt på: 328ff.

57 *låt du for længe i en dragt af sten* dvs. var du blevet lynet ved stening.

103 *Kom ned to land, osv.* Det sorte hunken til Jorden som er sort og hunken, det hvide vedderlam til Solen der er hvid og hunken. Oiet til Zeus som elskeskytter (horkios) skal Achæerne selv sørge for. Menelaos kan have sine grunde til at tro at Zeus som værner af gæstretten (xeniios) i forvejen er Achæerne gunstigt og Troerne ugunstigt stemt.

108 *Ungdommen sind osv.* 108-110 kan være en tilføjelse. Menelaos ville vel næppe lige med et svinge over til at behandle Priamosmændene med en overbærenhed der anskuer deres tilfældshud som en slags drangestregen, ej heller har han nogen grund til at lovpriise Priamos' visdom og besindighed, ligesom han ikke har den Nestor-aldre som betragtningsgenne passer til.

121 *som bud* Der er ikke klart fra hvem. Ellers handler Iris ikke på eget initiativ. Også i XVIII,198 er det klart hvem hun er bud for.

144 *afbrer, en datter af Pirthe* Pirtheus var Theseus' bedstefader og konge i Troien. Theseus bortførte Helene, men hun betredes af sine brodre, Kastor og Polydeukos (Pollux), der gjorde Theseus tante Aithra til Hellenas slavinde. Der er formentlig tale om et vers, der er indskudt i

overleveringen af Athensk lokkelpatriisme og som ikke er blevet lugtet ud af den Alexandrinske standardtekst.

175 *min smiggedatter* Hun hed ifølge Odysseen Hekione; hun blev siden gift med Achilleus' søn, Neoptolemos / Pyrrhos.

189 *Amazonerne skæner* Amazonerne hører efter sagenet hennene i det nordøstlige Lilleasien. Forestillingen om at de havde bortopereret højre bryst før at kunne skyde med bue, skyldes en falsk etymologi af deres navn. På billeder har de altid to. Også Belerofontes kæmper med Amazoner i VI, 186. Der Eftrethomertiske digt, Atthiopen, knytter an til Hluden i en sådan grad at der er overleveret en variant af Hludens sidste vers: 'Sådan blev Hektor begravet. Men just da kom Amazonen'. Amazonen er dronning Penthesileia der kommer Troja til hjælp efter Hektors begravelse. Atthiopen fortæller om hendes død for Achilleus' hånd (han forelsker sig i hende i det samme), om Atthiopenfrysten Nemeos sejr over Antiochos og hans død for Achilleus' hånd og om Achilleus' egen død og begravelse.

237 *Kuiter og Polydeukes* Om Hluden opfattet de to sønner af Zeus eller Leda's mand, kong Tyndareos i Lakædaimon, er uvis. I Odysseen er de sønner af Tyndareos, men har fået heros-liv på skift i Underverdenen. Senere gjaldt de for Zeus' sønner med Leda, Dioskurerne. Helene derimod er datter af Zeus, 199, 418 og 426, hendes søster Klytæmnestra nok af Tyndareos. Homer siger ikke noget om Leda og den som svane forklædte Zeus, endstige om det æg som Horats i *Alas poetica* roser Homer for ikke at være begyndt med.

269 *blandede emen* Jf. K II, 341.

271 *kniv* Ligesom andre smedskaber formentlig af jern, jf. XVIII, 34. Dog tales der også om bronzeknive, se R under *kniv*. Kniven bruges aldrig i kamp, men til rituelle fornål som her og, XI, 844, til operationer eller, I, 236, andre praktiske fornål.

273 *totter af flammens iser* At de uddelles til og modtages af fyrsterne, indtager disse i ofret og binder dem af eden (identificerer dem med offerdyrene, jf. til 310). Ved andre ofre kastes hårene i offerilden. Ved edsofre, hvor der ikke er ild, kastes de vel blot på jorden bagfæter. Jf. K XIX, 254.

278 *I her i Underverdenen straffer* Ennyerne, jf. XIX, 259f. og K IX, 454.

292 *mulmen* Næppe den i 271 omtalte kniv, men en til ofringer særlig beregnet dagert, jf. XXIII, 176, XIX, 266 og XXI, 455 (2).

310 *Så lod den heilige deal de to lam lægge i søggen* Priamos kører altså bort med de to lam som Troerne har bragt til edsafslæggelsen – tournament – for at begrave dem. Bort skal de skæftes fordi de åbenbart repræ-

sentierer den eventuelle edsbryder, jf. XIX, 267f. hvor offerdyret kastes i havet efter ritualet. Achæerne har vel kastet deres lam i havet også her, men Troerne er jo afskåret fra havet. Jf. K XIX, 254.

371 *den broderede rem* Broderi kan vi være så visse på er forekommet i alle kulturer som på at man har piller i næsen, selv om der ikke foreligger arkæologiske eller andre beviser for det. Men for lærdoms skyld: på Eritniagen i Leningrad findes et broderfragment fra det 4. århundrede på purpurfarvet uld og forestillende en rytter. På vægmalerier fra Mykensk tid, fx på Thera, er det ikke muligt at se om kjolernes udsmykninger er indvævet eller broderet, men den sidste teknik er ulige lettere end den første. For resten er der også broderier på Skrydstrupkvindens kjole fra nordisk bronzealder ca. 1350 f.Kr.

387 *en kene han godt kunne lide* og som åbenbart er ført med til Troja som en del af Helenes ejendom; nu er hun tilsyneladende på pension.

396 *Og du hun kendte øst*. Normalt genkender mennesker først guder i menneskeskikkelse når de forlader dem, jf. XIII, 68ff. – om overhovedet. Men den forfængelige Atrodit har åbenbart kun forklædt sig delvist. I V, 808f. giver Athene sig selv til kende ligesom Poseidon i XXI, 288ff., Apollon i XXII, 7ff. og Hermes i XXIV, 460f. I XVII, 333ff. genkender Aineias dog Apollon i Peritas' flodguden Skemander er som sådan et særligt dæle i XXI, 212ff.

402 *Der har du taget uter en ren af dødelig berømt* – som du nu vil lade mig snede sammen med ligesom du har brugt mig til at belønne Paris.

440 *Og så os er der guder der hjælper*. Ja, der må Paris jo nok sige!

445 *Kranus' ø* 'Klippen' – en øde ø skabt af digteren til fornålet.

457 *Sejren er klart nok øst*. Deri har Agamemnon for så vidt ret. Men rekampens vilkår forudså jo ikke den mulighed at den ikke endte med en af deltagernes død. Achæerne kan brøle hiralid – men det er ikke så enkelt.

FJERDE SANG

2 *ballen af guld* I Zeus' palads, den var selvfølgelig belagt med gyldne fliser. At hvad guderne har, er tilbøjeligt til at være lavet af ædle metaller, selv rene og tomme: V, 730f.

2 *Hebe* Opdræder her som gudernes munskenk. Hluden kender til Ganymedes og hans funktion som sådan, men han udfører den ikke i

ligesom detaljerne om ham.

722 *Hele få hurtigt vognen monteret på rullende mulhjul* Dvs. spændt karrosseret på chassiset.

725 *yderst indfældet i deres fals* Det nytter jo ikke blot at lægge slidringe om fælgen selv om de monteres hede. Ringene må have fjer på indersiden som låser sig ned i en not på fælgen der på menneskevogne naturligvis var af træ (IV,486).

749 *Op sprang himmelens port af sig selv* Vist så, men kører gudinderne ind eller ud? Ud, fordi deres vogn (og Athenes boudoir) vel må være på Olympen. Ind, fordi de opsøger Zeus på hans direktionsskontor. Og da de styrer ned til Troja, er både port og portnerne i deres løge forsvundet. Hvad skal man dog mene om så skødesløs en digter? Lærdoms løsning i K 750 (bis).

750 *Årets gudinder* Hesiod vil vide at de er døtre af Zeus og Themis og – forbavsende nok – hedder Velfærd, Retfærd og Fred. Men disse Hori ved vi blev dyrket i Athen med navne der betyder blomst, vækst og frugt (Thallo, Auxo og Karpo), altså de tre bondestrider, jf. den opr. Romerske kalender hvor vinteren mangler.

750 *Olympen og himmelens indgang* Det må vel sagtens menes den højeste del af Olympen (dens Akropolis) hvor Zeus residere, idet Hæc og Athene jo for så vidt allerede er på Olympen, jf. K 749. Jf. Ovids Forvandlinger I,68ff. for en videregående analogi med jordiske forhold. – Men i VIII,393ff. er der ikke problemer om hvor gudinderne egentlig kører hen. Analytisk metode viser da at passagen her er sekundær i forhold til hin.

778 *og ligenedfrygtssomme dæer* Ikke at gudinderne er frygtssomme, men dæer er det pr. definition med et *epikeion ornati* (pyddellagsord). Om guder i fuglefordådning, se R. Det er ganske vist om der deri skal ses en erindring om en evt. fase i religionsudviklingen hvor guder havde fugleskikkelse.

831 *den vendtebåbe til voldmand* At Ares har lovet at bistå Achæerne, nævnes også XXI,413f. Men Ares er for det første krigsytens vilde gud og derfor ikke nogens i længden, jf. XVII,309, for det andet er han med sin Thrakiske oprindelse og sit bekendte forhold til Afrodite dog mest knyttet til den Trojanske side.

838 *eggetræstien* er ikke så umulig som det umiddelbart kan synes. Det forudsætter en mufte af metal om den i nævet (samt jævnlig smøring). Den kriget under guddommens vægt ligesom Charons båd giver sig under Aeneas i Aeneiden VI,413f.

842 *Han var i gang med at røre* Andre guder dræber på afstand og

lader sig ikke besudle af blod. Ares' offer er opfundet til lejligheden og kommer så lidt som sin faders offer for. Aitolernes tapreste kæmpe er ellers Thooz.

845 *Hadahejlm* Saltes hedder usynlighedshatten – en almindelig folkevenstrikvisit – fordi Hades' navn tolkedes som 'den Usynlige'.

880 *for da selv har jo født den nutrige pige!* Se K I,194.

898 *Uranos' afkom* Kronos og de andre Titaner, jf. VIII,479ff.

SJETTE SANG

20 *Helios Euryalos* er trods sin beskædne rolle i Iliaden ikke hvem som helst. Hans fader Melicertes var en af de Syv mod Theben og han selv en af Epigonerne.

45 *Hærtigt lagde Adreios sin arm om hans hals* Det er formentlig et chavunistsk træk (af få) i Iliaden at kun Achæernes modstandere bliver taget til fange og beder for sig. De bliver altid slået ihjel i selve digterets handling (ud over her: X,454ff., XI,131ff., XVI,331 og XXI,74ff.), men Lykaons tilfælde i XXI (og Ios' og Antiof' i XI,104ff.) viser dog at tilfælgeløse og efterfølgende løskøbelse er en mulighed. Se R *trifangetagelse*. – Vergil følger i Aeneiden det samme mønster, jf. Aeneiden X,523ff., hvad der kommer ud af at fravge det, viser Sinonhistonen i Aeneiden II. Med kvinder er det en anden sag: de er bytte, ikke fjender, jf. Chryseis i I og Andromaches moder i VI.

48 *jern der er hærdet med hammer* Hærdning ved pludselig afkøling i vand skuldes i Odysseen IX,391ff., den s.k. martensithærdning. Men det derved fremkomne produkt er nok hårdt (om end indhærdningsdybden ikke er stor), men også skørt og skal atter opvarmes (anløbes) for at mindske skørheden og fjerne spændinger i emnet. Hvad der her er tale om, er den forbedring af smedjernet til blødt stål der kan opstås med genngen og langvarig hamring. Dette forædlede stål kan da smedes til de ønskede redskaber og så martensithærdes og anløbes. Hammerhærdet jern omtales også X,379, XI,133.

61 *Dine betidige ord* Stedet er bemærkelsesværdigt derved at Iliaden ellers anten ikke kommenterer råbender – det er det normale – eller tiger afstand fra dem, jf. fx XXII,395 og XXIII,176. Vendingen forekommer også VII,121 hvor den ikke giver anledning til problemer. Det bliver læserens valg om Homer (her) accepterer at Troerne med rette er hjemfaldet til folkekrab, eller er ironisk (her), eller gør sig skyldig i et formel-

mishandling som det kan ske i mundtlig digtning. Men det er Agamemnon der støder Adrestos ned. Menelaos føler sig vel noget flov over desavoueringen og nøjes med at frigøre sig fra den benfældige han ikke straks har afvist.

94 *utarmende* Dvs. som aldrig har været under lget som trædyr.

117 *Og imod både ham nakte og bære osv.* Beskrivelsen peger i retning af det Mykenske runde, men i 8-talsform indbukkede storskjold eller snarere i retning af det høje halvcylinderskjold (bakkeovnskræmskjold) som også kendes fra tidlige Mykenske afbildninger. Ingen af disse former har bukket – uanset elfenbensminiaturen af 8-talskjoldet fra Mykene; ved foliéring af en cirkelformet plade til et sådant skjold fremkommer enten en spids eller en skarp kant i centrum. Ikke desto mindre er det i 118 blevet bukket, dvs. forsynet med en bule eller bukket i centrum som et rundskjold (aspis) der er en senere Mykensk type, efter afbildninger at domme ca. en meter i diameter; også dette bæres i en strop, så krigeren i princippet havde begge arme fri, men havde et håndgreb på indersiden at gribe i til manøvrering af det. Med liggende inkonsekvens beskrives *Aias* Mykenske storskjold (saks) ret indgående i VII.219ff., men er ikke desto mindre i 267 forsynet med bukket og som et cirkulært skjold (aspis), og Hektors skjold i den væksp og flere andre steder er klart nok det cirkulære. Jf. også XV,645f. hvor *Perifates* smulder i sit arnskjold (der står *aspis*), der så siges at gå 'fra isse til fod'. Den slags inkonsekvenser er følgen af anvendelsen af et gennem generationer udviklet formsprog. Og Homer – og hans tilhørere – har på ingen måde lagt den vægt på at undgå anakronismer og inkonsekvenser i referencerne som fx Erik Baling i 'Marador'. Jf. også K VIII,193.

123 *Hvem er vel du osv.* Diomedes kender jo nok Glaukos der er næstkommanderende for Troernes vigtigste allierede. Men ytringen er tilpas fornærmende.

128 *Men er du en af de svige ær, osv.* Man har her villet se "den måske mest flagrant modsigelse i hele Iliaden. Hvordan kan Diomedes her lige efter sine seire over Ayas og Alkone i VI erklære at han ikke vil kæmpe mod 'Guder?' (Leat). Men Diomedes er dog ikke så tåbelig en helt at han tror han har fået carte blanche på ubegrænset tid, og Homer ikke så tåbelig en digter at han antager sine tilhørere for tåbelige nok til at tro at Diomedes er så tosset. Athene har forladt slaget i slutningen af V. Det fremgår jo for resten også af Diomedes' egne ord, at han er klar over at hans begrundelse til at slås med guder er udlobet: han kan ikke se, at Glaukos ikke er en gud. Men han refererer til sine bedrifter i V mod det selvbedste 'selv jeg' i 129. Og det afstrækkende eksempel han

fremfører, er jo netop en mand der *uden autorisation* har indladt sig på at bekæmpe guder. – Men derfor kan det da gerne være at hele afsnittet om Diomedes og Glaukos før Iliadens komposition har haft en anden sammenhæng.

132 *den beattende gud* Om Dionysosbarnet og dets tilbedelse, se Ovids *Forvandlinger* III,253ff. Om hans ammet sst. 314ff. og VII,296ff. – Dionysos er en relativt sen gud i det Græske Pantheon og nævnes i Iliaden ellers kun i 'Leporellisten' i XIV,325. At Dionysos er kommet østfra via Thrakien, er der i oldtidens litterære kilder enighed om. Hans navn forekommer i Linear B indskrifter fra Kreta som *gudenavn*, men om det er den samme gud, er dog usikkert, selv om det Græske undervisningsministerium skal have resolveret at det er det. Dionysos er gud for den sædige vækst, især vinen (*vinen*) er opstået i Kausien), medens Demeter er gudinde for de tørre afgrøder, korn og frø.

133 *Mia* Der menes bjergmassivet i Thrakien. Det fremgår af oplysningen i XXIV,77ff. om Theis' groteske geografiske placering. Sålædes også Ovids *Forvandlinger* III,314: 'over til' dvs. over Thernabugten og Chalkidike til Thrakien.

133 *tyrsk* lang stang, evt. omviklet med vinløv eller vedbend, med en pinjekrog i spidsen – et safte- og kraftfuldt fallosymbol som hører til bachelorsindens, mænders, faste udtryk ved deres natlige orgier til Dionysos' hæder. Her altså båret af hans ammer, de allerførste mænders. 151 *Eggr* Må være et gammelt navn for Korinth; for det er der Sisyfos høret hjemme og det hvor Bellerofontes tammede Pegasos-hesten der blev et symbol på Korinths mønter.

155 *Bellerofontes* Kan ikke betyde andet end 'Belleros-dræber' hvilket siden oldtiden har givet anledning til mange spekulationer.

160 *Poulois' hustru Anteia fik lyst til osv.* Poulois-illustrationen er udbredt også i Græsk mytologi. Kendtest er historien om *Pandora* og *Hip-polytos*.

169 *blot* af (mindst to) sammenbundne træplader med 'skrift' på de ikke synlige sider, der er forsynet med en forsenkning til voks hvori der kan skrives eller tegnes. Altså, for så vidt, skriveblok. Forekomsten af denne blok (diptych) har i generationer været taget som et bevis på en sen jernalderdatering. Indtil 1986 hvor man i et skibsvrag (Kag vraket) fandt en fin en af træ med elfenbenshængsel. Hvormed ikke er bevist at der er tale om en bronzalderremanscens, kun at der kan være det.

169 *fahige kærvede ømhed* Dette er den eneste gang Homer omtaler noget der kan forstås som skrift. Man kunne antage at digteren sigter til de på hans tid forlængst uforståelige Linear B tegn og ikke

til de af ham og – nogle af – hans tilhærere nok kendte, men nymodens og derfor for skildringen af den fjerne fortid anakronistiske Græske alfabetsbogstaver. I hvert fald har han valgt en suggestiv vaghed der også muliggør en slags karsskildren tegneserie, fx 1: en ikke-stavbærende mand står over for en stavbærende mand og rækker ham en blok. 2: en ikke-stavbærende mand står over for en stavbærende der har en blok i hånden. 3: en stavbærende mand stikker en ikke-stavbærende mand ned med sit sværd. 4: en liggende ikke-stavbærende mand forlades af en stavbærende. Eller som på bogens omslag.

175 *Men på den tiende dag* Lykierkongen er ikke så ubødig at han straks ved ankomsten beder sin gæst om beskeden, og Bellerofontes er raktfuld nok til at vente med at give ham den til han bliver bedt om det. Selv nu tales der en del om vejret og de respektive familiers velbefindende før man går til sagen ved topmøder. Ej heller udsendingene hos Achilles i IX buser ud med deres erinde før de er blevet bevareret – men nok før de bliver spurgt om det, jf. K IX, 168, samt Nestor og Odysseus hos Peleus i XI, 780f.

179 *Chimæra* De antikke kommentarer mener at Lykierkongen er ingen anden end den Amisodaros der omtales XVI, 328. Chimæra var avlet, det ved vi, af Tyfoeus og Echidna, selv fæle uhyrer, om Echidna, se Ovids *Forvandlinger* (i registret).

184 *Solmyr* Lykiens urbefolkning, fortreveret af indvandrerne fra Kreta og fortrængt til indlandets bjerge.

186 *Endelig dræbte han så ore*. Det går for så vidt godt for kongen tre gange som han slipper af med nogle plager, og for så vidt skidt som Bellerofontes ikke omkommer. Men fjerde gang går det rent galt. Jf. K XVI, 702.

192 *gav ham sin datter til ægte* altså en søster til Anteia der må være blevet underligt til mode ved nyheden.

200 *og så han selv* Ligesom Lykurgos. Bellerofontes skal have forsøgt at flyve til himmels på den vingede Pegasos-hest. Om Homer forudsætter dette, er uvist. Som teksten står, må man antage at det er sønnens og datterens død der har gjort den gamle Bellerofontes sør.

201 *Atienslækten* Det er udlagt: 'Omflakkeslækten'.

223 *den gang Achilleus' mand led død under muren om Thyra* Tydeus var en af de Syv mod Theben.

230 *Men lad os da bytte rustning* Ligesom David og Jonathan i Bibelen, 1. Sam., 18, 4.

232 *og bryde spring af af vognen* Men af 119ff. har man ikke fået det indtryk at de var til vogns. Ej heller af 213.

234 *Da tog Kroniden osv.* Disse tre vers har man siden oldtiden forsøgt at finde en forklaring på. De udgør, mener man, en underlig afslutning, også i tonen, på Glaukos / Diomedes episoden. Og dog er forklaringen ligetil: Glaukos ved nok at han ikke har en chance over for Diomedes og har derfor ladet munden løbe for at forhale kampen. Diomedes' reaktion er så overraskende at det er let forståeligt at han må finde at han med det dårliche byrte dog er sluppet let. Om nervositetsverbositet, jf. K XIX, 95ff.

236 *mi brødturra værdi for værdien af hundrede okser* Om denne værdimåling, se R under *okser til værdiangivelse*. En talent synes hos Homer at ækvivalere en okse. I historisk tid var en talent et kæmpebeløb (i sølv 6000 drachmer, i guld et dusin gange mere, vægt godt 26 kg).

243 *marmorpladerne bærer ore*. Det lønner sig ikke at prøve at rekonstruere dette eventyrpalads. Det er klart at der i og for sig kunne gås direkte fra 242 til 251 og læses 'bolig, da kom osv.' – men det ville da være synd og skam. For resten synes der vilge antal af sønner og døtre af Priamos at borge for ægte sagtradition. Og afspejler måske også den ublygselige realitet af familieplanlægning ved ombringelse af pigebørn. Således er Andromache tilsvendende ene pige i et kuld på otte, hvilket vel ikke er så statistisk umuligt som kønsfordelingen af Priamos' afkom, men alligevel. Det er velsagtens fordi hun var ene pige at hun kunne blive 'nigt udstyret' ved sit bryllup, jf. K 394. – Også Brites er tilsvendende enesøster til tre brødre, XIX, 293f.

261 *Vin giver den der er mædig osv.* Set ud som et ordsprog, jf. XIX, 167ff. der eksplanderer tanken. Vidskommen den kritiserer Hektor i 265 som er det eneste sted i Illaden der kan tages til indtægt af afholdsmænd – ud over måske Achilles' skældord 'vinvorn' i I, 225 og VIII, 232. Vin gaves også til spædbarn (IX, 489ff.) og til folkene på arbejdspladsen XVIII, 545).

288 *vedertrædyrende* jf. XXIV, 191f.

289 *Sidonerinder* Fønikerinder fra Sidon. Illaden omtaler Fønikisk kultur med respekt også XXIII, 743f.

311 *Men Alkene så ikke til dem* I originalen står der 'hukede opad' hvilket stadig i Grækenland og Syditalien er et kropssprogneje. Verbet indbærer ikke nødvendigvis nogen bevægelse da det for længst var synonymt med 'at afslå en bøn'. I øvrigt kan et nej også signaleres effektivt ved demonstrativ ubevægelighed af hoved og øjne – og demonstrativ nægtelse af ejendomsret: at se sværs igennem den der beder om noget. 319 *allene alene var den* Her er der altså tydeligt tale om den ældre Mykeniske (Minoiske) stoldalene. Senere kom kastespyd i brug. I Illaden stades og kastes der med spyd eller lanser uden nogen forskel. Snart er

helene forsynet med to, og det må så vel være kastespyd, snart kun med et våben af denne type, og det må jo så være stødlaansen. Men nogen (pedantisk) antikvarisk konseptions er det ikke muligt at finde. Hektors elleve-årlens lanse nævnes også VIII, 494f. Ellers er det Achilleus der er udsmykt med et sådant drabeligt våben: XVI, 140ff. og andre steder. Om 'episk overdrive' er der næppe tale da rallet elve ellers forudsætter en komplet størrelse på tolv: I, 425 og 493, IX, 329, XXI, 45, XXV, 31 og 781, samt (formen) II, 713 (Eumelos har ikke dusinet fuldt af skibe) og (thelt sikkert) V, 193 (Pandaros har elve vogne derhjemme i sin faders palads, og den tolvte er den han nu ikke har).

320 *ringen der holdt den* Spidsen på laansen må altså bagefter være forsynet med en tap til befæstelse i et hul i skaftets ende. For at hindre skafet i at knække omslutes enden af en holk, dvs. en cylindrisk bøsning med en fals foran der omslutter hullet til spydspidsens tap. Denne ting må i praksis være af bronze. Men i det heroiske eventyr er den her af guld. Sådanne spydspidser kendes fra Mykenisk tid. Senere var det der normale at skafet var fæstet i en del på spydspidsen.

326 *Går det an at gi efter for ængstelig vrødle* At Hektor taler om vrødle (og ikke fejhed, slaphed eller sligt), har overrasket kritikere siden oldtiden og været brugt til at vise at Iliaden er et patchwork. Det kan gerne være. Men som teksten står, må den forstås således: Hektor er med sine ord ude på at få Paris mobiliseret igen da han trods sine fejl har kampkraft (522), og Troerne er trængt. Troerne har været rasende på Paris og rede til at stikke ham til Menelaos (III, 451ff.). Der kan Paris nok være vred over, og det kan Hektor godt forstå, men naturligvis ikke billige. Og nu må det være slut. Det lykkes jo faktisk for Hektor at få Paris sat op til kamp: VII, 2. 'For nu begæred de begge' osv.

336 *min mætte* Over nederlaget til Menelaos. Paris kommer ikke nærmere ind på hvordan han har ræstet sig, og ej heller på den gandske adfærd han har fået af Helene først (III, 428ff.) – tværtimod.

339 *Tri mænd kan løbe og inden en syre* Ordspil: 'agrigt', jf. XVII, 309.

358 *emne for menneskers krad* Til episk digtning refereres der i Iliaden også IX, 189 og 525.

394 *rigt uddryede hustru* Andromache har som hustru bragt rigte gaver med sig ind i ægteskabet.

397 *Kilikien kampen* Disse Kilikere har intet at gøre med landskabet i Sydøstlilicien. Jf. K II, 827 for en tilsvarende navnelighed.

402 *Hektor kaldte dem selv Skamandrios osv.* Jf. K II, 260. – Skamandrios hedder han efter den Trojanske flod Skamandros / Xanthos ligger som Simoisis i IV, 474, hvor det dog gives en særlig grund til opkald-

det, ligesom det sker for Sarpedon's vedkommende i XIV, 443f. Kaldenavnet Asyranax forklares af Andromache i XXII, 506f. jf. K II, 260.

416 *Han dræbte Eetion uden at bynde osv.* Denne Achilleus' ikke nævnte begrundede riddelighed over for Andromaches fader sætter hans kommentare grusomhed over for Hektors lig i skarp relief.

418 *med alle hans spraglede våben* Dette var ikke en fast regel. Hektor foreslår (XXII, 254ff.) Achilleus at den af dem der sejer, tager den faldnes rustning som bytte, men udløser hans lig til begravelse. Samme forslag stiller han forud for rækkampen med Ajas (VII, 77). Patroklos får ikke våben med på bålet selv om Achilleus har generobret de våben han har ved sin død og som Hektor tog fra ham og klædte sig i. Det havde ellers kunnet løse problemet med at Achilleus til sin tid kommer til at efterlade sig to panoplier, jf. K XVI, 64. Ej heller ved Hektors begravelse er der tale om våben. Men i Odysseen XI, 74f. er det vigtigt for Elpenor at få våbene med på sit bål.

420 *elme* Elmetræet har muligvis været et 'kirkegårdsræ' ligesom elens cypressen ('forklaring' i Ovids Forvandlinger X, 107ff.) og hos os hængejlen (forklaring overflødig). Jf. Vergils Aeneide VI, 283.

426 *med alt sit sørgige bytte* Af hvilket Iliaden omtaler Chryseis (I, 366), Achilles' lyre (IX, 186ff.), hans hest Pedasos (XVI, 153) og en røjensskive (XXIII, 826).

429 *truffet af Artemis' pile* Hun døde altså pludselig af sygdom netop som hun syntes fæst. Når Andromache ikke omtaler søster, må det være fordi hun ingen har haft, jf. K 243.

433 *Stil dine folk osv.* Versene har siden oldtiden været under mistanke for at være et indskud fordi: (1) det ikke er i overensstemmelse med Andromaches karakter eller kvindens plads at give Hektor taktiske anvisninger; (2) Hektor ignorerer dem; (3) 432 er den rette afslutning på Andromaches tale (ringkomposition); (4) De tre angreb må i givet fald være sket inden for Iliadens handling siden Achilleus ikke er med, men de er ikke omtalt ellers; (5) versene 438f. er på en gang unyttiserende og inestigende. Til forsvaret for versene fremføres: (1) at Andromache – ligesom tilhørerne – er helt på det rene med at Hektor ikke vil blive inden for murene, og derfor forsøger i det mindste at få ham til ikke at gå for langt væk fra dem; (2) at Helenos i 80 råder Hektor til at stabilisere fronten foran porten, og at Hektor i 327 taler om kampen om muren; (3) at Hektor i 441 svarer på versene og vilfø sin husnus råd af; (4) at ringkompositionsargumentet ikke er vingeende. Herudl kan føjes at Andromache jo ved at Hektor under hele krigen indtil nu har holdt sig just præcis til den taktik hun beder ham fortsætte med, jf. IX, 352.

– Oversættelsen har her (som for det meste) ikke villet tage stilling og holdt sig til den overleverede tekst som den er. Læseren må træffe sit valg selv.

438 *på råd fra en dygtig fortolker af gudernes jærtegn* – som altså lige i disse tilfælde ikke havde heldet med sig.

456 *Argos* er her formentlig betegnelse for hele det Achaiske hjemland. Oldtidens og en del senere lærdom har villet forstå det som det Thesalske Argos, og faktisk blev Andromache til sin tid Neoptolemos' bytte. Men det kan Hektor jo ikke vide.

457 *hider der bejder Menes' og Hyperia* 'Mellemkilde' og 'Overkilde' – de kan ligge hvor som helst, jf. II,734. Det afgørende er at der skal gås hhv. langt og meget langt op til dem for at hente friskt vand til madlavningen og koldt vand til hetskab.

527 *frubeden kunne* Det blandingskar til vin der skal fyldes ifald trældommens dag bliver afværget.

SYVENDE SANG

9 *Aeneas* Stridskøllehelten Aeneas var for længst død og borte da Nestor (136ff.) i sin ungdom kæmpede med Ereuthalion der bar den rustning Lykurgos gav ham, da han blev gammel. Nestors kamp med Ereuthalion må ligge mindst 50 år tilbage i tiden og Aeneas' død yderligere så mange år at Lykurgos kunne nå at blive gammel og gri bagefter. Menesthios måtte altså være en bedaget herre hvis han var søn af stridskøllehelten. Oversættelsen følger Aristarchos' forståelse af teksten som med god vilje lige akkurat er mulig: den førstnævnte Aeneas er en homonym søn af stridskøllehelten Aeneas.

44 *Helenos, Priamos' søn, som i sin hjerte den hellige Helenos* er i VI,76 præsenteret som vareselskyndig og har åbenbart særlige evner til at opfatte guders vilje. Disse evner kommer ikke yderligere til udtryk i Iliaden; i senere tradition skal han være den der som fange røver at Troja ikke kan indtages uden Herakles' bue og altså Fløkketets. Helenos undslap fra Troja og nåede Egeus, hvor han blev Andromaches mand, jf. Vergils Aeneide III,294ff.

60 *Aegisthus' og Egeus' Zeus' hellige træ* Hans orakelhelligdom i Dodone havde et egetræ hvis susen i vinden fortolkes til svar.

83 *hænge den op i Jernbylten Forbods lempe!* Stikken at ophænge eller opstille trofæer som vovetgaver i helligdomme var overordentlig udbredt

i oldtiden og for resten også senere og nu. Den omtales kun her i Iliaden. 99 *blive værd og jord* Dette i Iliaden eneste udtryk bygger på en forestilling som findes hos Hesiod og andre om at mennesker er skabt af vand og jord af Prometheus, jf. Ovids Forvandlinger I,76ff., og altså ved døden bliver til vand og jord igen. Jf. XXIV,54 og K. Også for Jødernes skabte Vorherre menesker af vand og jord (1. Mose 2,6-7), men af en eller anden grund er kun jorden indgået i det Kristne begravelsesritual. 113 *Og på Athilleus' ørn*. Dette står helt for Agamemnonns egen regning, jf. IX, 352ff.

127 *engang* Næmning den gang Nestor sammen med Odysseus besøgte ham for at rekruttere Achilleus og Patroklos. XI,769ff.

135 *Pria* Byen skulle altså ligge ved både Keladon og Iardanos. Nestor (eller Homer) er her muligvis distraheret.

175 *sarte tegn på et lød* Her er der tale om bomærker (187), ikke om skrift, da jo hver mand kun kan genkende sit eget tegn.

195 *tyst for jer selv, så det ikke blir hørt af Troernes skæder* Thi hvis Troerne hører dømmernes ordlyd, kan de tage kraften af dem med modbenet, fx ved at recitere dem bagvendt – et til alle tider brugeligt trick, jf. Ovids Forvandlinger XIV,300f.

199 *Salamis* At Ajas kom fra Salamis, nævnes ellers kun II,577. Begge steder var under mistanke for at være Athenske indskud i teksten.

220 *hader af øde* Dvs. ugarvet lader, jf. 238 'hædede', dvs. tørrede.

232 *Tag så fat på at slå* Ajas vil intimidere Hektor ved at indbyde ham til at skyde først, jf. XXI,439f. Men for resten er det ikke en fordel at skyde eller støde først i Iliaden. Hvad der end må have været tilfældet i virkeligheden, fejler det første skud i en duel væsentligt – af indlysende dramatiske grunde.

235 *Mig skal du ikke forsøge ørn*. Sml. Aineas' svar til Achilleus XX,200f.

246 *ind i det lag af malen, der lå yderst og allernæst på det* Verset kan være en pedantisk tilføjelse fra 223 som bringer orden i regnskabet. Det er selvfølgelig i det underste og syvende øksehudslag Hektors lanse sidder fast, ikke i det syvende lag, altså den sjette øksehud.

273 *Nu var de da gået løs på hinanden osv.* Er for så vidt en forbavsende antiklimaks. Men man skal huske at tvælkampen kom i stand som et middel for Athene og Apollon til at bringe kampen mellem hærerne til en foreløbig afslutning og netop ikke for at få noget mellemværende afgjort nu. Gudeme sidder stadig og styrer begivenhederne oppe fra egen og forandlig heroldernes indgreb med samme lethed hvormed de har sat Helenos i gang i 44. – For formen jf. XXIII,733f. hvor det

kanne er VI,146ff. og XXI,46-4ff. En undtagelse fra reglen er kun Achilles, jf. IX,323ff. og XXII,262ff. Dertil kommer en række almindelige sammenligninger IX,385, 648; XVII,109f. (2 sammenligninger).

298 *Salides talte de to* Kun Poseidon har tal, men på begge vegne.

331 *Vi tænkte jo nok det var Xanthos* Forberedt i XX,73f.

334 *Selv vil jeg gå og få far på Zeyros ør* Det fortælles ikke at Here gør alvor af dette. Men brandens heftighed lader os formode det. Storme beskrives ofte, i overensstemmelse med forholdene i Grækenland, som kommende fra flere forskellige vindretninger: II,145; IX,6; XI,305f.; XVI,765 og XXIII,212ff.

379 *Det ligner jo met at plage ør* Heres betragning er ikke blotret for dobbeltmoral. Hvorledes Hefistos bliver til møde ved denne ierret-sættelse, fortæller Homer ikke.

383ff. *De to holdt sig i ro ør* Gudernes kamp (Themachien) har været mange kritikere en torn i øjet og er blevet stemplet som slet poesi. At den udgør et burlesk mellemstykke midt i al den store gru, er iøjnefaldende nok, i så henseende svarer den til V,352-430 og har samme funktion. Men samtidig spiller den en rolle for fortællingens økonomi. Den viser at Troerne har de svageste guder. Efter at den lokale beskytter, Skamander, er sat ud af spillet, bliver Atres slægt ud af Athene, Afrodite hellig; Artemis bliver afstraffet af Here som en uærlig skolepige, og Heres driller hendes moder, Leto, af slagmarken. Kun Apollon er tilbage fordi han ikke har villet tage kampen op med Poseidon. Og Apollon formår nu ikke andet end at forsænke Trojas uafvendelige fald. Derfor går han også til Troja da de øvrige guder forlader slagmarken og tager hjem til Olympen (515ff.). Men også selve det fælrum af guderne kæmper i krigen, kaster efter Zeus' vilje hæder over den og ærer Hektors forestående død og Trojas kommende fald. Da et af guderne formeste kender næret hos Homer er deres sorgløshed, kan deres indbyrdes kamp ikke blive en tragedie, og Zeus' latter er – 'Homerisk'. Kompositorisk indrammer denne latter hele passagen (389 og 508); to toledede komiske afsnit: Atres og Afrodite slægt ud af Athene og Heres afstraffelse af Artemis + Letos og Afrodite indrammer det seriøse centrum: Poseidon og Apollon. 394 *Hundeklægt* Skældsordets betydning forklares i verset: modig og fræk (og blodstørtig) som en flue, jf. XVII,570ff., og skamløs og lidetlig som en ræve, jf. III,180 og XXI,481.

413 *Jordi du har reigtet Abuarus søner* Jf. V,830ff.

437f. *Det ville dog være en skændsel ør* Poseidon er sagen væsentligst ud fra en sportslig synsvinkel. Apollon er mindre overfladisk og gør Poseidons ord i 439f. til skamme; her er den yngste den mest modige. El-

ler, om vi skal tro digteren (468ff.), forstandig nok til at undgå en ulige kamp med et skudsikkert argument.

443ff. *du vi, smul af den store Kranion ør* Jf. K V,640 og K VII,452.

Poseidons spørgsmål er hvad man kalder et godt spørgsmål, og Apollon besvarer det ikke. Han er en af Trojas hovedguder, men det er Athene også, så det forklarer ikke hans Troervenlighed. Er forklaringen hans (mulige) Lilleasiatiske herkomst og modsætningen til Here? Jf. K I,9. – I Perserkrigen var han Perservenlig og i den Peloponnesiske krig Spar-tanervenlig.

487ff. *Men hvis du ... har lyst til at få dig en lære* – Udeladelsen af efter-sætningen eller forsettelsen (*apoptose*) er mere drastisk end i VI,150f. Her følger handling på ord så at konsekvensen udføres i praksis.

509 *Hvem har dog gjort dig en sådan fortæd af himmelens guder* = V,373.

510 *hættigt og hidsigt og råt, som bævede du været uærlig* Verset findes kun i få håndskrifter og kan være en tilføjelse.

521 *fældede Troer sævel som heste med stampende bære* Jf. XI,496f. Men faktisk dræbes der i Iliaen ellers ikke heste i kamp – med Nestors bistand i VIII,81 og Pedasos XVI,467ff. (også en biehst) som undtagelserne der sætter reglen i relief.

526 *indtæt som guderne bygged* Dvs. murkronen over den Skaitiske port.

593 *Fintimmet* I almindelige rustninger ville rent tin være værdiløst som panser. Men dette er jo ikke almindelige våben.

602 *bredkornslætt* kaldes slagmarken som i fredstid er dyrket land.

TOOGTYVENDE SANG

29 *det er den stjerner der kaldes Orions hund* Dvs. Sirius i stjernerbilledet Caus Major (Storehund), hvis heliakske opgang i midten af juli betegner begyndelsen af hundedagene (til udgangen af august), en periode med hede og trykkelige vejr i Grækenland og Lilleasien. Jf. K V,5.

33f. *Du skreg altingen højt og sang sine arme i vejret* Begge gestus er udtryk for stærk sorg og indgår i dødsklager.

41f. *Jeg ville ønske var lige så elsket af guder ør* For ønsket usædvanlige form, jf. IV,178, VIII,16 og XVI,722.

48 *sønner Laiothoe gav mig* Jf. K VIII,304.

51 *medgjit* Jf. K IX,146.

68ff. – *af de bunde ør* Dette træk og det følgende indtil vers 76 har været for stærkt for mange kritikere fra Plutarch til vore dage. Man har

villert se de sidste vers som et indskud der var inspireret af Tyrraios (ca. 650 f. Kr.), fig. 10.21-30 (West):

Hæsligt er det at se en ældre mand ligge falden
foran de yngres geled, forrest af alle i strid,
med sine hvidnende hår og grånede stubbe på hagen,
medens han drager sit suk tappert i slagmarkens stov,
lækker sit blodige køn ved at holde sig hænderne for det –
det er det hæsligt ifald nogen får lov til at se
blottet og bart for sit blik. Men alting blæder den unge
medens han stadigvæk har friskhedens blussende blomst,
bliver beundret af mænd og begæret af yndlige kvinder,
skøn selv når han er død forrest af alle i strid.

Hos Tyrraios er der tale om en opfordring til kamp; de unge skal være i forreste række og ikke overlade det til veteranerne. Hos Homer er det jo derimod tale om en opfordring til at *undlade* kamp. Det er da sandsynligt at både Homer og Tyrraios bygger på en episk tradition som Iliaden her udnytter på en speciel måde: Hektor skal netop nu flygte for at redde sin fader, og udmalningen af Priamos' skæbne i tilfælde af Hektors død skal få ham til ikke at vælge den personlige hæders vej ved at vente på Achilles. – Vist er stedet stærkt, men ikke mere end Achilles' kammdrøistiske tanke i 347. Hekabes i XXIV,212f. eller Zeus' drastiske udlægning af Hektors had i IV,34ff. Krige er forfænde og kultrudelæggen, og det lægger Priamos (og Homer) ikke skjul på

80 *og blottede bryst* Dette er en typisk kvindelig sorgudfærd. Jf. XVIII,31.

94 *mod af fjærfjellige urter* Man mente at slanger fik deres gift ved at æde giftige planter. Vergil bruger denne sammenligning om Pyrrhos (Neoptolemos) der dræber Priamos. Vergils Æneide II,471.

101 *som jo råded mig til at få Træerne nærmere byen* XVIII,254ff.

117ff. *og også at dele brød bød osv.* Dette er nævnt i XVIII,510ff. som

alternativ til hærgning. Eksemplerne fra historien på tilsvarende afpresning er utallige. Dangejæld osv.

126 *for og efter klipp* Na referere til en almindelig kendt scene hvortil det ordspilssaglige udtryk kommer. Den nærmere forklaring var gæst ind allerede i oldtiden.

128 *pyen og bondes ven der taler så kært med haminden* Hektor kan jo ikke tænke på VI,510. Men det gør digteren og vi.

145 *Vinden blæser forbi* Denne udgivelse kan næppe være den samme. Aisyres' gravhøj, hvortil Polites holder udgiv i II,793.

146 *køretøjen omkring den* Eksistensen af en sådan, der i sig selv er

meget sandsynlig, omrises kun her.

147 *Treckildeparken* Omrises kun her. I Troas findes der både heule og kolde kilder, om end ikke i Trojas umiddelbare nærhed. Hvilket dag kan have ændret sig. Skamanders udspiring ligger langt fra Troja, men teksten kan referere til tilfæld.

179f. *Sådan en dødelig mand osv.* = XVI,441-443 (Sarpedon).

183f. *Kølig, Trilogentia, min pige! I nærmeste uhor osv.* = VIII,39-40.

199ff. *Som når man drømmer* Af sammenligninger der bygger på psykiske årsager er der i Iliaden ud over denne kun XV,80ff. om tankens hurtighed. Drømmeligheden har inspireret Vergil i Æneiden XII,908ff., hvor det karakteristisk nok er den forfulgte, ikke forfulgte, ren, der tænkes drømmende.

209 *gørde Kroniden sin gyldne taget purur* Jf. K VIII,69ff. Vejnningen mellem Hektor og Achilles kan være overført fra en vejning mellem Nemion, Eos' søn, og Achilles, Thetis' søn, i den episke tradition. To gudinde-søner er der mere rimeligt at afveje mod hinanden end Hektor og Achilles hvor der ingen tvivl er.

213 *og Fødsel Apollon forlod ham* Guder skyr kontakt med døde og døende når det ikke er dem selv der dræber. Således forlader Artemis Hippolytos i Euripides' Hippolytos 1437ff. for hans død. Her indrunder Athene sig straks for at spille samme rolle ved Hektors død som Apollon ved Patroklos'.

221 *ligget på murens herfor for Zeus* Den ekstreme banalitetsskæder, jf. 414f.

227 *Deifobos* Sidst vi hørte om ham var i XII,529 hvor han får en lunse gennem overarmen. At han nu er kampklud, under Hektor sig ikke over. Han selv er kommet sig på kortere tid efter sværere læsioner. XIV,411ff. og XV,244ff.

294 *sin berøbelsharende brøder* Dette *epitethon* forekommer kun her og kan altså rodes sin torn ikke kaldes et *epitethon ornans*. Men efter formelsystemet ville kun to egentlige pryddjektiver passe i verset, hhv. med betydningen 'modigtbejertede' og 'guddomsliggende'. At det sidste ville være forsvarende her, ja en dårlig vits, er klart nok; men også det første vilde være ilde anbragt om den falske Deifobos. – Det hvide skjold skulle være let at kende, men væk er både det og Deifobos da Hektor kalder.

299 *og mig har Athene bedraget* Hektor ved uden videre hvilken gud der har bedraget ham, ligesom Achilles uden videre ved at det er Apollon der har reddet Hektor i XX,450.

321 *spjelende efter det sted hvor huden bedst kunne rummes* Hektor er

jo klædt i Achilles' oprindelige guddommelige og uigennemtrængelige rustning.

361ff. *Der var de ord han fik sagt osv.* = XVI,855-857.

364 *Men til den døde talte* = XVI,858.

385 *Dage, hvor det for en smuk osv.* Dette vers forekommer fire gange til i Iliaden (XI,407; XVII,97; XXI,562; XXII,122), men da altid i monologer.

395 *Derpå øved han skændelig til med den strålende Hektor* = XXIII,24. Om døden er skæmmelig for Hektor som det overgår at hans lig skæmmendes, eller for Achilles der skulle skamme sig over sin skændighed, er ikke uden videre klart, jf. 335 hvor Achilles vel ikke fordømmer sig selv, og 403f. hvoraf fremgår at Zeus har givet sit minde til mishandlingen af Hektors lig.

401 *Hektors blåsorte lokker* Hætte er ellers normalt blonde, og hvis ikke, oplyser Homer ikke om farven. Guder derimod er sorthårede: Poseidon (ix, XV,174), Here (ix, XV,103) og Zeus (ix, I,528), hvis deres hårfarve oplyses. En undtagelse er Demeter der som kornets gudinde naturligvis er blond: V,500. I Odysseen er den af Athene forgyldte Odysseus blåsortskægget, og Telemachos tror han er en gud, Odysseen XVI,176ff. Ved sine blåsorte lokker fremheves altså Hektors gudlignende skønhed.

406 *ret sine grænende hår og kanted sit bevållin langt bort* Et bysterneproton, jf. K. XVII,698.

449 *Atter talte hun til sine fint friserede piger* Sålædes står der. Men det er ikke anført at hun har talt til dem før.

504 *blod i sin dyne af dun* Oversættelsen akklimatiserer her som ofte ellers til Danske forhold. Der står i og for sig bare 'på sit bløde leje' i teksten. Uden at det er klart om der dermed menes ammens barn eller sengen, eller begge dele (som oversætteren tror) i den forstand at barnet vugges ved ammens barn i sin lille dyne.

TREOGTYVENDE SANG

13 *Tr gangt for de om biten* At denne nu er bragt ud i fri luft til for-målet, forudsættes tilhørende at begribe eller tage til efterretning uden at det er sagt. - Achilles' motiv er at hæde den døde, og Iliaden an-tyder ingen anden begrundelse. Men bag handlingen kan der derfor godt ligge meget oprindelige religiøs-magiske forestillinger om kre-dens virkning både til at afskærme omverdenen fra den dødens magt der

er i liget og til at værne den døde mod onde ånder.

14 *Og lyt til at jamre jk de af Theris* At Theris deltager i sin søns sorg er velmotiveret nok. Men hendes tilstedeværelse er dog endnu mere på sin plads ved Achilles' begravelse. At en skildring af den i den episke tradition er udmærket eller måske ligefrem plyndret af Iliadens digter, er meget muligt.

17f. *Den der begyndte på jammerens skrig osv.* = XVIII,316-17.

34 *Blod i spandens flod på jorden om liget på biten* Blodet fra de skrigende dyr blev opløst i spande og ofret til den døde sjæl.

44f. *Der var en skæmmelig synd at la vand osv.* Den sod og aske man har dækket sig med i sin sorg, er jo en del af sørgedragten som det ville være en hån mod den døde at afbægge for han er begravet. På samme måde kan man først da soignere hår og skæg. Julius Cæsar lod ifølge Sueton hår og skæg stå i hen ved et helt år efter et nederlag i Gallien der skulle hævnes. Om han i den tid ej heller tog bad, melder historien intet om, men det er næppe troligt.

49f. *Men nå skal du, Agamemnon* Achilles giver kongen ordre.

86 *på sin flugt for det drub jeg i tidlig tær osv.* Landhuggeriet for drub, uagtet eller ikke, nævnes ofte, således II,661ff. (Thetis-møje), XIII,695ff. (Medon), XV,431ff. (Lykion), XVI,573ff. (Epeios) og XXIV,480 (i en sammenligning). Alternativer, mandebød, nævnes IX,632ff. og XVIII,498ff. Da Patroklos var mindrerang, fulgtes han på reisen af sin fader der efter at drengen havde fået asyl arter rejste hjem til Opus. Ved afreisen til Agamemnons ekspedition var Menoitios efter i Fthia (XI,765ff.), og det var vel ved den lejlighed Achilles lovede ham at bringe Patroklos hjem i live til Opus (XVIII,324ff.).

88 *terungspliet* Der siges til et raftespil med astragler, dvs. mellemfodsknogle af får eller ged; disse har kun fire stabile sider; den brede udadkrummede gjaldt 3, den brede indadkrummede 4 og de to smalle flade hhv. 1 og 6. Også regulære terninger i ben, keramik, træ, eller metal kendtes med markeringer ganske som i dag.

90 *gav mig til munden* Som tegn på at han var modtaget og taget under beskyttelse, jf. K. XXI,76.

92 *dødbeltankstruken af guld du fik af din værdige moder* Odysseus omrøder XXIV,73f. en guldamfor som Theris skænkede Achæerne til Achilles' begravelse. Verset er nok en tilføjelse der stammer derfra - med oversættelse af at den i Odysseen først bliver givet til Ifiglieden. Det ville i hvert fald efter vore begreber, men formentlig også efter antikke, ikke være rakfuldt at forære sin søn hans fremtidige urne. Noget godt versel er det just ikke.

menet om den lille Ajas, får han jo sagt. Og meget sin kage.

790 *er af den jærtege slægt og bærer til fortidens kante*. Det er ønskelst at spekulere over Odysseus' præcise alder, men for ganske unge mennesker er selv folk på tredive gamle.

791 *gri og dog grøn, som man siger*. En ordspogsagtig calemadé som man kan forestille sig refererende til den store, aldergamle platan på den Græske landsbys torv, hvorunder mændene samles om kaffen, ouzoen og brædepillet.

806 *og får hans blod til at flyde med rik igennem hans rustning*. Aristarchos forkastede dette vers, og det voldte også problemer hvis reglen er at der kun må stødes mod de pansrede dele af modstanderens krop, er Diomedes sigten på Ajas' hals jo ureglementeret og 'færligt spil'. Men han får jo førstepremien som den der har været nærmest på sejren, da kampen bliver afbrudt.

809 *Vabene er til dem begge at eje og dele i fællig*. Achilleus giver heller ikke her (jf. 736) nogen anvisning på hvordan de skal bære sig ad med det.

833 *Har man i nøjernet her øse*. Achilleus' anprisning af premien viser dels at jern var sjældent og dyrt, dels at det dog var der til særligt brug, og at smedning af knive og andre mindre redskaber hvor jernets slidstyrke og skarphed var fornøden, foregik lokalt på storgårdene. Til datering er omtale af jern i sig selv ikke til megen nytte idet meterejerm allerede kendes (som smykkemetal) i Mykensk tid, og udmælet jern allerede fra midten af det 3. årtusinde i Orienten, hvortil det i mindre omfang kunne nå frem til det Græske område.

857 *den der kun træffer dens snor*. Man har i årtusinder bemærket urimeligheden i at Achilleus forudsiger hvad der dog må være en tilfældighed. Vergil undgår i sin efterligning denne mærkværdighed (Vergils Aeneide V, 485ff.).

885 *og værd en brøleude hoffet*. Altså er i denne sammenhæng ikke ret stort beløb.

887ff. *Arras' søn Agamemnon*. Han har i legene hidtil kun haft en mikroskopisk rolle som den der lånte sin broder den ene af hans heste i væddeløbet. Nu træder han frem. Og i samme øjeblik adfæst Achilleus konkurrence. Hvorfor? Er han bange for at Agamemnon ikke vil vinde? Så ville fanden jo være løs. Er han bange for at Agamemnon skal vinde? Så ville hans ord om Agamemnon i 1 sang jo blive gjort til skamme. Han vælger at afskedige sin chef med en utroværdig kompliment og en præmie af drikkeskillingssværdi. Det må den mægtige drot Agamemnon gøre gode miner til. Specielt vers 894 drejer dolken om i

såret. At være generøs mod sin chef er en grusom hævn at tage. Mange kritikere har set passagen som den endelige forsoning mellem stridens parter. Men så mild er Homer ikke. Efter denne ydmygelse må Agamemnon endnu mere betragte Achilleus som den der er ham 'bedst af alle de Zeusopforede konger' (1,176). Men magtesløs må han bide det i sig. Man får næsten ondt af denne inkompetente leder. På den anden side viser Achilleus' suveræne behandling af Agamemnon at han har genvundet sin mentale balance i konflikten med ham.

FIREOGTYVENDE SANG

6ff. *sæmmede hitert Patroklos' krøj*. Disse vers, 6-9, har siden oldtiden af forskellige, men hver for sig ikke afgørende grunde været under mistanke for at være et indskud. Og det er ubestrideligt at de kan undværes og at man kan fortsætte uden videre med 10 efter 5.

24 *i smug at på liget af vejen*. Altså på samme måde som Sarpedons lig bliver bragt bort uden at Achæerne bemærker det. Hernes er som gud for tveknægte den oplagte kandidat til hvervet.

27ff. *De var så fjendte som før øre*. Motiveringen, Paris' dom, gælder for gudinderne. Poseidons motiv til at hade Laomedons slægt kendes vi.

29f. *der havde vist dem joragt øre*. Dette er det eneste sted, hvor Hlinden explicit nævner Paris' dom som årsag til krigen. Der er mange paralleller til at fortællere først til allersidst lader løsningen på noget gådefuldt komme. Men implicit har den kendte historie været i baggrunden digtet igennem, bl.a. IV, 31f. hvor Here ikke besvarer Zeus' drilagtige spørgsmål om årsagen til hendes vrede mod Priamos og hans sønner.

31 *Men efter ellipse nætter øre*. = 1,493. Her menes hele tiden efter Hektor's død, altså de 3 dage der går med Patroklos' ligfærd (brandesamling, ligbrænding og lege) og de otte dage gudernes har diskuteret for denne den niende (107), hvor der træffes beslutning og som altså i alt bliver den tolvte.

45 *den der på en gang koster så dyrt og nyter så meget*. Et ordspogsagtigt udtryk der genfindes hos Hesiod.

49 *Menneken jå jo uf Skæbne et sind til at lide og tale*. Apollon bruger åbenbart her et ordsprog der handler om menneskers naturgivne (ville vi sige) evne til (med eller uden krischjælp) at bearbejde eller overvinde sorg og traumatiske oplevelser. Vort nærmest tilsvarende ordsprog er 'tiden lægger alle sår'. Visdommen er som i så mange ordsprog tvivlsom,

men brugbar.

52 Og det bliver ham besættelse til gavn eller bæder. Apollon skal blive den gud der volder Achilles' død, som forudsagt af den døende (og derfor synske) Hektor i XXII,358ff.

54 Selvfølgelig stammer Dvs. i lektors lig. Forestillingen er os fornøjelig nok fra begravelsesscenen af Jorden er du kommet osv., men forekommer i Iliaden (hvor det dog ellers er rigt anledning til det) kun én gang til: VII,99, jf. K.

59 den gudinde jeg opdreg. At Here har haft denne rolle i forhold til Thetis, er nyt for os og måske opfinder til lejligheden. Hvad vi i senere mytologi erfarer om sagen, er spundet ud af dette sted. I første sang ser I Here som bekendt med mistro på Thetis.

63 og en ven af kongen. Here tænker på Paris, og vi kommer til at tænke på at det just skal blive ham som Apollon om ikke så længe vil hjælpe med at slå Achilleus ihjel.

73 dag og nat står han bi og betænkelig er ved hans side. Skal ikke forstås alt for bogstaveligt. Men det er klart at Thetis vil få det at vide og blive vred hvis det overgår hendes søn den fort, at Hektors lig uden videre forsvinder til Troja.

81 øksborstefjæng. et tyndt rør af horn som smørent lige over krogen var trukket igennem for at være beskyttet mod fiskens tænder.

88 Røj dig nu, Thetis, osv. Dette er en af de få enkeltsprogninger i Iliaden. Der er i alt 6, hvoraf Achilles har de 4, nemlig XVIII,609, XX,429, XXIII,707 og 753, Patroklos og Charis hver en, hhv. XI,606 og XVIII,312. Der til kommer VIII,149 hvor Diomedes tænker sig en erverepolik af Hektor, og Odysseus' stilhende bøn til Athene i XXIII,770. Direkte tale forekommer 678 gange i Iliaden og udgør af digtets 15.701 vers de 7.120 eller godt +7%. Direkte tale i direkte tale forekommer 22 gange.

100ff. Thetis fik stolen hos Zeus – Athene rejste sig fra den. Osv. Athene er Zeus' yndlingsdatter. Hvor Hektors plads er, forbliver uklart. – Thetis' modtagelse her danner en markant kontrast til hendes 'hemmelige' besøg hos Zeus i I,495ff.

125 Til det lå der i teltet et rykkuldet får og var ilagret. Hele spiser kød – også til morgenmad. Jf. K. XVI,747 og K. XIX,167. Men morgenmaden her er til personaler. Achilles' fæster stadig af sørg.

130 Der vilte gøre dig godt at få dig en kvinde i sengen. Verset forkastet af Anstret som som værende et upassende råd fra en mor til en søn.

141f. Sikkert sand da møder og søn osv. Varierer formelverset Sikkert lad det ord som de to vekslende sammen. Henvisning til samtale der ikke refereres,

er sjælden, men jf. XI,643 og XV,392f.

148 Men han skal komme alene. Dette er muligvis en afvigelse fra den episke tradition. I hvert fald er Priamos på billedlige fransstiftninger fra det 6. årh. og senere typisk fulgt af flere eller mange ledsagere hvori blandt undertiden kvinder. I en rødt tragedie af Aischylos udgjorde Priamos' følge køret.

169 Gudernes budbringende går hen til kongen. Uset af andre.

181ff. Fær, for voldelig død har du ikke fornøden at frygte osv. Priamos nævner ikke denne forsikring over for Hekabe og tænker ikke på den, eller røber det i alt fald ikke da han møder Hermes. Håndfaste kritikere har derfor villet stryge versene 185–187. Men Priamos véd, ligesom vi, at synet og drømme kan bedrage. Han har set Hektor narret af en gudinde i hans egen broders skikkelse, og vi har oplevet Agamemnon forblindet af en drøm fra Zeus. Priamos har god grund til at tie, hælde – og frygte. Og han henviser over for Hekabe klart til Zeus der byder ham at handle som han selv helst vil, og siden (223) til Iris. Og m.h.t. Hermes ligger det jo sådan at guder der ikke vil genkendes, bliver det heller ikke. Og selv om Priamos måske (374) har en anelse om at det er ham, vogter han sig naturligvis for at røbe det. Da Hermes til sidst giver sig til kende (460ff.), viser Priamos ingen tegn på overraskelse.

219 nyløstet Dvs. en der giver ham et slet værelse.

220ff. Havde en anden, en dædlig mand osv. Priamos' udtryksmåde genkalder Nestors reaktion på Agamemnons drøm, II,80ff.

263 Se I så nu i en jant. Sønnene har altså ikke reageret på hans ordte i 189f.

278 Priamos fik til førerung engang. Vel i anledning af en diplomatisk mission, en ærinderejse.

306 stillet sig midt ud i gælden og ofred osv. Ofret og bønnen er altså rettet til hans Zeus beretios, jf. K. XVI,233.

381f. Bringt du dette dit godt osv. Den første mulighed bliver udgangs-punkter for Euripides' tragedie Hekabe (Hecuba), hvor Priamos' søn Polydoros (som i Iliaden dræbes i XX,407) er sendt i – formentlig – sikkerhed hos Thrakerkongen Polymestor med Troiske skatte, jf. også Vergils Aeneide III,41ff. og Ovids Forvandlinger XIII,429ff. Den anden mulighed er den som Achilles foreslår sig i XXII,383. Spørgsmålet er en takfuld måde at få nævnt Hektor på. Noget svar har Hermes jo ikke brug for, og får det heller ikke da Priamos jo kun har Hektor i tankerne.

399 Sels er de sønner han fik, og så mig som den syende sidste. 'Sels' ... syende' ligesom VII,247f.

433 *Gimle, du prøver at friste* Rent bortset fra at Hermes som gud ikke kan modtage en gave, der jo ikke er et offer, fra en dødelig (jf. 463f.), kan han som Achilles' mand ikke gøre det uden chefens minde. Desuden er han klar over at bagret oprindelig var ølbrunk Achilles som derfor kan siges at have et krav på det. På tilsvarende måde afsår Patroklos Nestors indbydelse til at sætte sig og få en drink i Xi.6-48f. Disciplinen er åbenbart stram hos Myrmidonerne.

467 *Ja, ved den søn som han bar* Jf. K XIX.326.

475f. *Han havde just sluttet at midt øre* Achilles har altså fulgt Thetis' råd om atter at spise. Hendes andet råd følger han i 676.

478 *lagde sin arm om hans knæ og kysede hans hender* I VIII.371 siger Athene at Thetis tog om Zeus' knæ og rørte ved hans hage som skildret i 1.500ff. I Odysseen XIV.279 fortæller Odysseus at han bønfuldt afgyp-terkongen ved at tage om og kysse hans knæ. At Priamos her kysser Achilles' hender, er altså noget specielt for situationen, hvilket Priamos selv gør opmærksom på i 505f. Jf. K I.407.

480 *Som når en mand der forlinder* Bemærkelæsværdig i denne sammenhæng er den gennemførte rolleombytning: i lignelsen er den bønfulde den rige mand og drabsmanden den bønfulde, den bønfulde er flygtet fra sit fædreland, den bønfulde er i sit eget land.

521 *Der hjerte må eje en styrke som stilles* Jf. som parallel og kontrast Hekabes ord i 205. Ellers er stal (stern, klippe) i hjertet tegn på grusomhed (XXII.357), ikke tålsonhed.

524 *Kold er bløge, jørgemmet er gråd og udretter intet* En ordsprogsagtig formulering at en nu temmelig nedslidt ranke.

544 *kong Midar* Denne oldkonge måtte udvandre fra sit (forskelligt anførte) hjemland for et drab i slægten, men blev på Lesbos en slags Frode-Fredegod. Hans navn betyder 'Lykkemand'.

576 *De to spandt du fra øre* Normalt ville dette være sket straks ved den fremmedes ankomst.

580 *Kun to lærende kupper øre* Hektor bliver altså dog blødt i Troisk tøj, jf. XXII.510ff.

587 *Øg du de så havde svæket og sødret liget* Dette er for så vidt uforståeligt som guder har sørget for det, endda med ambrosia. Det ville normalt blive udført af den afdødes egne pårørende. Men Achilles gør det og tilføjer liget for at forhindre en scene der kunne provokere ham, dersom Priamos så sin døde søn nøgen og evt. selv skulle gøre ham klar til rejsen.

592ff. *Bliv ikke krænk og vred, Patroklos, øre* Dette er et af de meget få steder hos Homer hvor vi møder den forestilling at de levende skulle

have noget at frygte af de døde eller skyldte dem noget efter ligner-ingen. Det kan måske skyldes at Patroklos jo ikke er endeligt begravet, og hans 'skyldige andel' af frikøbsgaverne skal han vel så have når han bliver det sammen med Achilles selv.

602ff. *Såle drønning Niobe øre* Historien fortælles udførligt af Ovid i Forvandlingerne VI.146ff.

613 *Men efter jummer og gråd begynde hun atter at spille* Det er jo hvad Achilles har brug for at hun gjorde. Men de efterfølgende vers om Niobes forstening og evige gråd synes at lægge den ranke nær at han indløjser sin pointe i sagnet for egen regning. At man siden oldtiden har villet stryge versene, er derfor ikke underligt. Men det gør ikke da 'forstening' – eksistensen at en klippeformation med kilder – tydeligt nok er oprindelsen til hele sagnet, der jo ej heller ville slutte rimeligt med at Niobe fik gjort sit sorgarbejde færdigt (som det hedder), begyndte at tage næring til sig og levede relativt lykkelig til sine dages ende.

621 *sølebrude* Da tillegssorider ikke er et 'prydalektiv' (*epitheton or-nans*), må det vel have noget at betyde: lammet har iveness færd.

632 *kans berindige ord* Nemlig versene 486-506. Der er næppe her tale om ureficeret konversation, jf. K 141f.

654f. *vilde hun røde den sag for den magtige kong Agamemnon øre* Achilles' vrede er nu forarbejdet til suveræn foragt. Det er sidste gang i epikeren vi hører om Agamemnon (bortset fra 687, der understreger det og giver os Hermes' ord – for hvad det er værd – for at Agamemnon ikke ville vilge tilbage for pengesafpresning), og Achilles er ikke i tvivl om at overkongen i sin brutale inkompetence i givet fald også ville forkludre demne sag. At Achilles bringer Agamemnon i erindring som optakt til en egenmægtig aftale med fjendens konge om våbenskikstand hen over hovedet på den øverstkommanderende, kan ikke være tilfældigt. Achilles har *de facto* overtaget overkommandoen – og ved det. Den tilfredsstillelse han må føle ved det, afbalancerer vor glæde ved hans venlighed mod Priamos. Thi [Achilles er] hverken sød i sit sind eller blød om sit hjerte' (XX.467).

720ff. *Omkring den suite af jørgangerkor sig øre* Jf. K XVIII.50f.

735 *og slænges fra muren i døden* Dette blev Asryanax skabne. Men det er uvist om Iliaden her henryder til en tradition eller reventmod er udgangspunktet for den. På det sidste ryder det at der i den Efter-homeriske digtning er usikkerhed om gerningsmanden, Odysseus eller Neoptolemos, dvs. enten den kyniske realpolitiker eller det brutale bust.

765 *Nu er det snart for mig det dyvende år der er gået* Tallet 20 er et fast rundt tal hos Homer til betegnelse af 'rigtig mange', jf. fx XIII.260,